

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019

Päivitys 2016

Toimintasuunnitelma strategisen
hallitusohjelman kärkihankkeiden ja
reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019
Päivitys 2016

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILEHTI 14.4.2016	
Tekijät		Julkaisun laji Raportti	
		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019 Päivitys 2016			
Tiivistelmä <p>Hallituksen toimintasuunnitelma on muutosohjelma. Se täsmentää keinot hallitusohjelman keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitus on voimakkaasti sitoutunut sen toteuttamiseen. Tämä on hallituksen toinen, tarkistettu toimintasuunnitelma. Työllisyydessä ja kilpailukyvyssä on useita uusia avauksia, joilla pyritään vahvistamaan yritysten, erityisesti pk-yritysten, kasvun ja työllistämisen edellytyksiä.</p> <p>Kärkihankkeiden ja reformien keskeisimmät etenemisen etapit, toimenpiteet ja rahoitus täsmennetään hallituksen toimintasuunnitelmassa. Syksyllä 2015 hallitus päätti julkisen talouden suunnitelmassa kertaluonteisesta vuosille 2016–2018 kohdenneusta miljardin euron panostuksesta kärkihankkeisiin. Hallituksen toimintasuunnitelmaa toteutetaan tämän rahoituksen ja olemassa olevien valtiontalouden kehysten sekä muun julkisen talouden suunnitelman puitteissa.</p> <p>Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi sisältää läpileikkaavasti runsaasti toimintatavallisia muutoksia. Ne uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja vahvistavat kansantalouden kasvuedellytyksiä. Asiakirja ei kata koko hallitusohjelman sisältöä. Sen tarkoitus on fokusoida hallituksen kollegiaalista toimintaa keskeisimpiin poikkihallinnollisiin toimenpiteisiin, jotka vauhdittavat tarvittavaa muutosta eteenpäin kohti hallituksen visiota.</p> <p>Toimintasuunnitelma on rakennettu painopistealueittain.</p> <p>Kilpailukyvn ja työllisyyden edistämiseen tähtäävillä hallituksen uudistuksilla luodaan edellytyksiä yritysten uudistumiselle, kasvulle ja kansainvälistymiselle. Kilpailukyky vahvistetaan hallituksen yrittäjyyspaketilla, joka parantaa yritysten toimintaedellytyksiä. Työttömyysturvan uudistamisella kannustetaan työn nopeaan vastaanottamiseen. Työvoimahallinto uudistetaan työllistymistä tukevaksi.</p> <p>Osaamisen ja koulutuksen painopistealueella uudistetaan suomalaista koulutusta peruskoulusta korkeakouluun sekä tiivistetään koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta. Näillä toimilla nostetaan osaamisen tasoa, vähennetään syrjäytyneiden nuorten määrää, lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vaikuttavuutta sekä luodaan uutta koulutusvientä.</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden painopistealueella toteutetaan palveluiden ja tietojärjestelmien sekä tiedon laajaa integraatiota, niin että ihmiset saavat palvelunsa yhteen sovitettuina. Lisäksi tehdään sosiaaliturvan merkittäviä uudistuksia sekä uudenlaista palvelujen ja etuuksien yhteen sovittamista. Näillä toimilla vahvistetaan julkisen talouden tasapainoa ja lisätään palvelujen ja asioinnin sujuvuutta, kokonaisvaltaisuutta ja oikea-aikaisuutta.</p> <p>Biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen painopistealueella korvataan fossiilista tuontienergiaa puhtaalla ja kotimaisella energialla, lisätään puun käyttöä ja kasvatetaan jalostusarvoa. Lisäksi käynnistetään biotalouden tutkimus- ja innovaatiotoimintaa sekä nostetaan ruoantuotannon kannattavuutta. Näillä toimilla saavutetaan vuoden 2020 ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana ja luodaan uusia työpaikkoja. Suomesta tavoitellaan bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijää.</p> <p>Toimintatapojen muutoksen painopistealueella hallituksen linjana on purkaa tarpeetonta sääntelyä, edistää digitalisaatiolla hallinnon sujuvuutta ja nopeuttaa uudistuksia etenemällä kokeilujen kautta. Lisäksi uudistetaan johtamista ja toimeenpanoa. Julkiset palvelut rakennetaan käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi. Hallitus rakentaa suotuisaa toimintaympäristöä digitaaliselle liiketoiminnalle. Näillä keinoilla helpotetaan kansalaisten arkea ja yritysten toimintaa sekä tehostetaan julkista hallintoa.</p> <p>Reformien tarkoituksena on uudistaa julkisen sektorin palveluita ja rakenteita vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Merkittävä rooli on kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsimisella. Uudistuksilla tavoitellaan julkisen talouden kestävyuden vahvistumista yhteensä neljällä miljardilla eurolla.</p> <p>Toimintasuunnitelmaan sisältyy lisäksi hallituksen 11 kivijalkahanketta. Ne ovat keskeisiä hankkeita, jotka eivät kuulu kärkihankkeisiin.</p>			
Avainsanat hallituksen painopistealue, hallituksen strategiaprozessi, kärkihanke, hallituksen toimintasuunnitelma, muutosohjelma			
Sarjan nimi ja numero Hallituksen julkaisusarja 2/2016		ISSN 2323-962X	ISBN (painettu)
Kokonaissivumäärä 90	Kieli Fi	Luottamuksellisuus julkinen	ISBN (PDF) 978-952-287-249-4
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi		Taitto Valtioneuvoston kanslia Hallituksen strategiasihteeristö	

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 14.4.2016	
Författare		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
		Datum då utredningen tillsattes	
Publikationens namn Handlingsplan för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet 2015–2019 Uppdatering 2016			
Sammandrag <p>Regeringens handlingsplan är ett reformprogram. I den preciseras metoderna för att uppnå de centrala målen i regeringsprogrammet. Regeringen förbinder sig fullt ut att genomföra planen. Detta är regeringens andra handlingsplan, som har setts över. Inom områdena sysselsättning och konkurrenskraft tas flera nya initiativ som syftar till att stärka företagens förutsättningar för tillväxt och sysselsättning, särskilt när det gäller små och medelstora företag.</p> <p>I regeringens handlingsplan preciseras spetsprojektens och reformernas viktigaste skeden, åtgärder och finansiering. I samband med planen för de offentliga finanserna hösten 2015 beslutade regeringen att göra en engångssatsning på en miljard euro på spetsprojekt som fördelas 2016–2018. Regeringens handlingsplan genomförs inom ramen för denna finansiering, de befintliga ramarna för statsfinanserna och planen för de offentliga finanserna i övrigt.</p> <p>Handlingsplanen för genomförande av spetsprojekten och reformerna i det strategiska regeringsprogrammet innehåller många genomgripande förändringar av verksamhetsätten. De reformerar det finländska samhället och stärker de samhällsekonomiska tillväxtförutsättningarna. Dokumentet inbegriper inte innehållet i hela regeringsprogrammet. Avsikten med planen är att fokusera regeringens kollegiala verksamhet på de viktigaste förvaltningsövergripande åtgärder som kan påskynda den förändring som behövs för att regeringens vision ska nås.</p> <p>Handlingsplanen är strukturerad enligt de prioriterade områdena.</p> <p>Genom de reformer som syftar till att främja konkurrenskraften och sysselsättningen skapas förutsättningar för förnyelse, tillväxt och internationalisering i företag. Konkurrenskraften stärks med hjälp av regeringens företagarpaket, som förbättrar företagets verksamhetsförutsättningar. Utkomstskyddet för arbetslösa reformeras på ett sätt som sporrar till att snabbt ta emot arbete. Arbetskraftsförvaltningen reformeras så att den stöder sysselsättningen.</p> <p>Inom det prioriterade området kompetens och utbildning förnyas den finländska utbildningen från grundskola till högskola och växelverkan mellan utbildning och arbetsliv intensifieras. Genom dessa åtgärder höjs kunskapsnivån, minskas utslagningen av unga, ökas forskningens och innovationsverksamhetens genomslagskraft och skapas en ny form av utbildningsexport.</p> <p>Inom det prioriterade området välfärd och hälsa integreras tjänsterna och informationssystemen samt informationen så att människorna har tillgång till samordnade tjänster. Dessutom genomförs omfattande reformer inom den sociala tryggheten och tjänster och förmåner samordnas på ett nytt sätt. Genom dessa åtgärder stärks balansen i de offentliga finanserna samtidigt som smidigheten, helheten och rättidigheten i fråga om tjänster och utträttande av ärenden ökas.</p> <p>Inom det prioriterade området bioekonomi och ren teknik ersätts fossil importenergi med ren och inhemsk energi, ökas användningen av virke och höjs virkets förädlingsvärde. Dessutom inleds bioekonomisk forsknings- och innovationsverksamhet och höjs matproduktionens lönsamhet. Genom dessa åtgärder når vi klimatmålen för 2020 redan under denna valperiod och skapar nya arbetsplatser. Målet är att Finland ska bli en föregångare inom bio- och kretsloppsekonomi samt cleantech.</p> <p>Inom det prioriterade området reformer är regeringens linje att avveckla onödiga reglering, genom digitalisering främja smidigheten inom förvaltningen och påskynda reformer genom försök. Dessutom förnyas styrningen och verkställigheten. De offentliga tjänsterna görs användarorienterade och i första hand digitala. Regeringen skapar en gynnsam miljö för digital affärsverksamhet. Genom dessa åtgärder underlättas medborgarnas vardag och företagets verksamhet samt effektiviseras den offentliga förvaltningen.</p> <p>Syftet med reformerna är att förnya tjänsterna och strukturerna inom den offentliga sektorn så att de svarar på framtida utmaningar. Det är av stor betydelse att kommunernas, landskapens och hela den offentliga sektorns kostnader minskas. Målet för reformen är att öka den offentliga ekonomins hållbarhet med sammanlagt fyra miljarder euro.</p> <p>I handlingsplanen ingår också regeringens 11 grundläggande projekt. De är centrala projekt som inte hör till spetsprojekten.</p>			
Nyckelord regeringens prioriterade område, regeringens strategiprocess, spetsprojekt, regeringens handlingsplan, reformprogram			
Publikationsseriens namn och nummer		ISSN	ISBN (tryck)
Regeringens publikationsserie 2/2016		2323-962X	
Sidantal	Språk	Sekretessgrad	ISBN (PDF)
90	Fi	Offentlig	978-952-287-249-4
Förläggare		Layout	
Statsrådets kansli Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi		Statsrådets kansli Regeringens strategisekretariat	

SISÄLTÖ

JOHDANTO	9
1 TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY	11
Kärkihanke 1: Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla	12
Kärkihanke 2: Työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan	22
Kärkihanke 3: Paikallista sopimista edistetään ja työllistämisen esteitä puretaan	23
Kärkihanke 4: Uudistetaan työvoimahallinto työllistymistä tukevaksi	25
Kärkihanke 5: Asuntorakentamista lisätään	29
2 OSAAMINEN JA KOULUTUS	31
Kärkihanke 1: Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin	32
Kärkihanke 2: Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi	35
Kärkihanke 3: Nopeutetaan siirtymistä työelämään	38
Kärkihanke 4: Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta	40
Kärkihanke 5: Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi	42
Kärkihanke 6: Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan	47
3 HYVINVOINTI JA TERVEYS	51
Kärkihanke 1: Palvelut asiakaslähtöisiksi	52
Kärkihanke 2: Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta	54
Kärkihanke 3: Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma	55
Kärkihanke 4: Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa	57
Kärkihanke 5: Osatyökykyisille tie työelämään	59
4 BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT	61
Kärkihanke 1: Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti	62
Kärkihanke 2: Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä	63
Kärkihanke 3: Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön	65
Kärkihanke 4: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun	68
Kärkihanke 5: Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin	70

5	DIGITALISAATIO, KOKEILUT JA NORMIEN PURKAMINEN	73
	Kärkihanke 1: Digitalisoidaan julkiset palvelut	74
	Kärkihanke 2: Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö	76
	Kärkihanke 3: Sujuvoitetaan säädöksiä	78
	Kärkihanke 4: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri	80
	Kärkihanke 5: Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa	82
6	REFORMIT	83
	Reformi 1: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus	84
	Reformi 2: Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen	86
	Reformi 3: Tulevaisuuden kunta	87
	Reformi 4: Maakuntauudistus	88
	Reformi 5: Keskushallinnon uudistus.....	89
7	HALLITUKSEN KESKEISET KIVIJALKAHANKKEET	90

Visio: Suomi 2025 - yhdessä rakennettu

Työllisyys ja kilpailukyky

Osaaminen ja koulutus

Hyvinvointi ja terveys

Biotalous ja puhtaat ratkaisut

Digitalisaatio, kokeilut, normit

TILANNEKUVA

Turvallinen Suomi

Uudistuva Suomi

Kestävän talouden Suomi

Suomi osana Eurooppaa

VISIO
SUOMI 2025
Yhdessä rakennettu

PAINOPISTEALUEET JA KÄRKIHANKKEET

TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY

- Kilpailukykyiset yritystoiminnan edellytykset
- Kannustinloukut ja rakenteellinen työttömyys
- Paikallinen sopiminen ja työllistämisen esteet
- Työvoimahallinnon uudistaminen
- Asuntorakentamista lisätään

OSAAMINEN JA KOULUTUS

- Uudet oppimisympäristöt ja digitalisaatio
- Toisen asteen ammatillinen koulutus
- Siirtyminen työelämään
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus
- Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyö
- Nuorisotakuusta yhteisötakuuseen

DIGITALISAATIO, KOKEILUT, NORMIT

- Digitalisoidaan julkiset palvelut
- Digiliiketoiminnan kasvuympäristö
- Sujuvoitetaan säädöksiä
- Kokeilukulttuuri
- Johtaminen ja toimeenpano

HYVINVOINTI JA TERVEYS

- Palvelut asiakaslähtöisiksi
- Terveys, hyvinvointi ja eriarvoisuus
- Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma
- Ikäihmisten kotihoito ja omaishoito
- Osatyökykyiset työhön

BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

- Hiilettömät, puhtaat, uusiutuva energia
- Uudet metsätuotteet
- Kiertotalous ja puhtaat ratkaisut
- Ruuantuotanto ja sininen biotalous
- Luontopolitiikka

REFORMIT

- SOTE-uudistus
- Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen
- Tulevaisuuden kunta
- Maakuntauudistus
- Keskushallinnon uudistus

KIVIJALKA- HANKKEET

JOHDANTO

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma määrittelee Suomen tulevaisuuden vision: **”Suomi vuonna 2025 on uudistuva, välittävä ja turvallinen maa, jossa jokainen meistä voi kokea olevansa tärkeä. Yhteiskunnassamme vallitsee luottamus.”**

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestäväen kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Strategisen hallitusohjelmansa avulla hallitus ajaa eteenpäin välttämättömiä uudistuksia **viidellä painopistealueella**. Hallituksen strategiset tavoitteet konkretisoituvat **26 kärkihankkeessa**. Lisäksi hallitus toteuttaa eläkeuudistuksen, SOTE- uudistuksen, karsii kuntien tehtäviä ja velvoitteita sekä uudistaa alue- ja keskushallintoa.

Tämä on hallituksen toinen, tarkistettu toimintasuunnitelma. Hallitus arvioi, että hallitusohjelma, hallituksen toimintasuunnitelma sekä talouspolitiikan linja ovat kokonaisuutena oikeassa suunnassa. Suurin muutos hallituksen toimintaympäristössä suhteessa kevääseen 2015 on maahanmuuton dramaattinen lisääntyminen. Hallitus on linjannut erikseen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman, jolla on vastattu turvapaikanhakijoiden määrän merkittävään kasvuun. Lisäksi hallitus valmistelelee ohjelmaa maahanmuuttajien kotouttamisesta.

Hallituksen tavoite 72 % työllisyysasteen saavuttamisesta on erittäin haastava. Tämän vuoksi hallitus käynnistää lukuisia uusia toimia työllisyyden ja kilpailukyvyn painopistealueella. Näillä vahvistetaan yritysten – erityisesti pk-yritysten – kasvun, uudistumisen ja työllistämisen edellytyksiä.

Muilta osin toimintasuunnitelma sisältää lukuisia pienempiä täydennyksiä ja täsmennyksiä suhteessa syksyllä 2015 julkistettuun toimintasuunnitelmaan.

Tässä toimintasuunnitelmassa täsmennetään kärkihankkeiden ja reformien keskeisimmät etenemisen etapit, toimenpiteet ja rahoitus. Kyseessä on **muutosohjelma**, jonka toteuttamiseen hallitus on voimakkaasti sitoutunut. Asiakirja ei kata koko hallitusohjelman sisältöä. Sen tarkoitus on fokuroida hallituksen kollegiaalista toimintaa keskeisimpiin poikkihallinnollisiin toimenpiteisiin, jotka vauhdittavat tarvittavaa muutosta eteenpäin kohti hallituksen visiota.

Syksyllä 2015 hallitus päätti kertaluonteisesta vuosille 2016–2018 kohdennetusta miljardin euron panostuksesta kärkihankkeisiin. Hallituksen toimintasuunnitelmaa toteutetaan tämän rahoituksen ja olemassa olevien valtiontalouden kehysten sekä muun julkisen talouden suunnitelman puitteissa. Toimenpiteiden kohdalle on merkitty niille allokoitu kärkihankerahoitus. Toimenpiteellä voi olla käytössä myös muuta rahoitusta.

Hallitus ohjaa kärkihankkeiden toimeenpanoa säännöllisesti järjestettävissä strategiaistunnoissaan. Jokaisella kärkihankkeelle on oma vastuuministeri, ja kaikilla painopistealueilla on omat ministerityöryhmänsä. Toimintasuunnitelman etenemistä havainnollistavaa aineistoa on koottu vn.fi -verkkosivustolle. Hallitus arvioi ja täsmentää kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanoa vuosittain keväällä samassa aikataulussa kuin julkisen talouden suunnitelma päivitetään.

1. TYÖLLISYYS JA KILPAILUKYKY

vuonna Suomessa työn tekeminen ja työn teettäminen on aina kannattavaa.
2025 Suomi on kilpailukykyinen maa, jossa yrittäminen, omistaminen ja investoiminen on nykyistä kannattavampaa.

HALLITUSKAUDEN TAVOITTEET PAINOPISTEALUEELLE

Hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen rahoituksen turvaamiseksi on toteutettu työn kannustavuutta, työllistämisen houkuttelevuutta, työvoimahallinnon toimivuutta ja kilpailukykyä parantavat uudistukset.

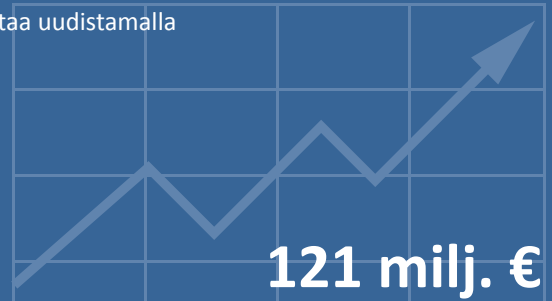
Työllisyysaste on nostettu 72 prosenttiin ja työllisten määrä on vahvistunut 110 000 henkilöllä. Investoinnit ylittävät poistot ja työpanoksen määrä on kasvanut.

Uudistukset lisäävät työn tarjontaa, yrittäjyyttä ja elinkeinorakenteen monipuolistumista sekä vahvistavat julkistaloutta yli miljardilla eurolla.

KÄRKIHANKKEET

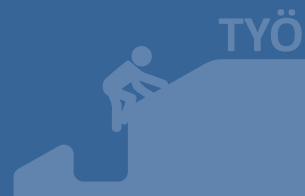
1 Kilpailukykyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla

- Vauhditetaan yritysten kansainvälistä kasvua Team Finland -toimintaa uudistamalla
- Vahvistetaan yritysten rahoitusasemaa
- Voimistetaan kasvua ja lisätään kilpailua
- Alueelliset innovaatiot ja kokeilut
- Uudistetaan valtion ja kuntien väliset MAL-sopimukset
- Yrittäjyyspaketin vahvistaminen
- Lisätään innovatiivisia julkisia hankintoja
- Tehdään Suomesta genomitiedon hyödyntämisen edelläkävijämaa
- Luodaan digitaalisen liiketoiminnan tiekartta

2 Työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan

- Uudistetaan työttömyysturvaa ja puretaan työn vastaanottamisen kannustinloukkuja
- Luodaan osallistavan sosiaaliturvan malli
- Tiukennetaan vuorotteluvapaan ehtoja

3 Paikallista sopimista edistetään ja työllistämisen esteitä puretaan

- Paikallisen sopimisen edistämishankkeet
- Mahdollistetaan alle vuoden työsuhteissa määräaikaisen sopimuksen solmiminen ilman perusteita
- Pidentetään koeaikaa
- Kehitetään työmarkkinoiden toimintaa työaikajärjestelyin
- Joustavoitetaan takaisinottovelvollisuutta
- Kehitetään työntekijöiden muutosturvaa kollektiiviperusteisissa irtisanomisissa
- Muutetaan vuosilomalain sairauskarensisäännöstä
- Toteutetaan työaikalain ja vuosilomalain kokonaisuudistukset
- Työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistava työvoiman maahanmuutto

4 Uudistetaan työvoimahallinto työllistymistä tukevaksi

- Kirkastetaan TE-toimistojen tehtäväksi työnvälitystoiminta
- Asiakaslähtöisten työllisyyspalvelujen alueelliset kokeilut
- Hyödynnetään yksityisiä työvoimapalveluja erityisesti helpoimmin työllistyvien palveluissa
- Toteutetaan kasvuyritysten työllisyysohjelma
- Selvitetään "Työnäyte"-palvelun käyttöönottoa

5 Asuntorakentamista lisätään

- Lisätään valtion tukemaa asuntotuotantoa ja kohdennetaan sitä eniten tarvitseville
- Parannetaan asumisoikeusasuntojen tuotantoedellytyksiä
- Lisätään Helsingin seudun kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa

Kärkihanke 1:

Kilpailukyvyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla

Elinkeinoministeri Olli Rehn

Kilpailukykyä vahvistavan kärkihankkeen toimenpiteet muodostavat yrittäjyyspaketin, jolla tuetaan yrityksiä niiden kehityskaaren eri vaiheissa. Päämääränä on poistaa yrittämisen esteitä ja parantaa koti- ja maailmanmarkkinoilla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. Toimenpiteillä tehostetaan Team Finlandin kansainvälistymispalveluita, vahvistetaan yritysrahoituksen välineitä, kevennetään sääntelyä ja lupaprosesseja sekä avataan markkinoita kilpailulle. Valtaosa kärkihankkeen toimenpiteistä on jo valmistelussa tai otettu käyttöön. Täydennyksillä ja lisätoimenpiteillä vahvistetaan yrittäjyyspaketin vaikuttavuutta.

Toimenpide 1: Vauhditetaan yritysten kansainvälistä kasvua Team Finland -toimintamallia uudistamalla

Elinkeinoministeri Olli Rehn ja ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka

❖ Laajennetaan ja vahvistetaan kotimaan palvelumallia

Kotimaassa julkiset kansainvälistymispalvelut tuotetaan Tekesin, Finpron, Ely-keskusten, Finnveran, ulkoministeriön ja PRH:n yhdessä muodostamien Team Finland asiakastiimien toimesta 8/2015 käyttöön otettun Team Finland -palvelumallin mukaisesti. Yritykselle laaditaan sen kansainvälistymistä tukeva **räätälöity palveluehdotus** (yhden luukun periaate). Tuetaan yrityksiä kehittämään uudenlaisia yhteistoiminta ja -rahoitusratkaisua eri kohdemarkkinoita varten. Tavoitteena on, että vuoden 2016 aikana laaditaan 350 palveluehdotusta sekä toteutetaan 1 500 yritystapaamista. Palvelujen päällekkäisyyksiä purkamalla, asiakastiimejä laajentamalla ja asiakasrajapinnassa toimivien asiantuntijoiden osaamista kehittämällä pyritään yrityksen saaman palvelun laadun parantamiseen.

Tiiviissä yhteistyössä kumppaneiden kanssa tunnistetaan yrityksiä, joilla on halua ja valmiuksia kansainväliseen kasvuun. Edistetään kansainvälistymisvalmiuksia yhteistyössä seudullisten kehittämisyhtiöiden, kauppakamarien ja kauppayhdistysten sekä muiden yritysverkostojen kanssa. Kehitetään **yhteistoimintamalli**, jonka pohjalta myös kumppanien tuottamia ja kuvattuja palveluja voidaan liittää osaksi Team Finland- palvelutarjontaa yrityksille. Työ valmistuu 10–12/2016.

Vahvistetaan Team Finland -toimintaa ottamalla harkinnan mukaan relevanttien **eduskunnan valiokuntien jäseniä** mukaan **vienninedistämistoimintaan** markkinoilla, joilla poliittinen myötävaikutus parantaa yritysten vientimahdollisuuksia.

Julkaistaan **kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia** esittelevä **tietoalusta** (4–6/2016) sekä yritysten että Team Finland verkoston käyttöön (OppSpace). Tietoa tuotetaan yhteistyönä UM, Tekesin, Finpron ja yritysten toimesta sekä ulkopuolisina hankintoina.

Kohdistetaan Team Finland kasvuohjelmia tukemaan erityisesti biotalouden, cleantechin, terveysteknologian ja digitalouden kärkihankkeiden kansainvälistymisen, viennin sekä ulkomaisten investointien edistämisen päämääriä. Myönnettyistä avustuksista 70 % on ensisijaisesti kohdistunut ko. teemoihin 10–12/2015 mennessä. Kasvuohjelmanpanostuksia suunnataan yritysten omien valmiuksien kehittämiseen ja korostetaan laatua ja vaikuttavuutta osallistujien lukumäärän sijasta. Vajaassa 40:ssä kasvuohjelmassa on mukana yli 1 000 yritystä, rahoitusta käytettävissä yhteensä 74,1 miljoonaa euroa 2014–2018. Kasvuohjelmien tuloksellisuudesta teetetään ulkopuolinen arviointi syksyn 2016 aikana (10–12/2016). Arvioinnin perusteella päätetään jatkorahoituksesta ja kohdennuksesta.

Team Finland-talo, yhteiset järjestelmät ja toiminnan tiivistäminen. Finpron, Tekesin ja Finnveran (syksyllä 2016) ja Teollisuussijoituksen (2017) muutto Team Finland taloon Helsingin Ruoholahdessa mahdollistaa paremman asiakaspalvelun yhdestä toimipisteestä. Muuton yhteydessä ulkoisen viestinnän ja tukitoimintojen yhdistämisellä on mahdollista lisätä Team Finland palveluiden tunnettuutta ja saavuttaa kustannussäästöjä. Yhteisten tietojärjestelmien (Asiakastietovaranto ja CRM) käyttöönotto ajoittuu samaan ajankohtaan (10–12/2016), ja se tehostaa yritysten asiointia ja palvelua.

Team Finland -toiminnan tavoitteiden toteutumista ja **vaikuttavuutta seurataan** sekä tulostavoituksen kautta että yhteisesti laaditulla Team Finland -tulokortilla ja -mittaristolla, joka otetaan käyttöön vaiheittain 1–3/2016 alkaen.

Toteutetaan **kansainvälinen vertaileva analyysi** 10–12/2016 mennessä kansallisista Team Finland-tyyppisistä ratkaisuksista ja yhteistyömalleista ja poikkialueelliseen toimintaan liittyvistä parhaista käytännöistä. Vertaisryhmänä käytetään Ruotsin, Tanskan ja Hollannin malleja, joissa taloudellisia ulkosuhteita toteutetaan verkostomaisesti.

❖ **Kohdennetaan voimavaroja kasvuun ja kootaan yhteen julkiset yrityspalvelut ulkomailla**

Ulkomailla tarjottavat julkiset yrityspalvelut kootaan yhteen mahdollisimman kustannustehokkaiksi ja helposti saavutettaviksi kokonaisuuksiksi yhdistämällä ulkomaan edustustoverkon ja muiden Team Finland toimijoiden palveluja mahdollisuuksien mukaan. Tavoitteena on tarjota yrityksille **yhden luukun periaate myös ulkomailla**. Vahvistetaan koti- ja ulkomaan palveluprosessien välistä vuorovaikutusta. Työ valmistuu 10–12/2016 mennessä.

Ulkoasiainhallinnon, Finpron ja Tekesin voimavarojen panostusta lisätään vuosina 2017–2018 edelleen niihin **maihin, joiden taloudellinen merkitys Suomen kannalta kasvaa**. Kaupallistaloudellisia resursseja on vahvistettu sekä vientikeskuksissa että Suomen edustustoissa vuosiksi 2016–2018. Hankkeen kustannukset ovat noin 5+5 miljoonaa euroa (valmistuu 10–12/2018). Hankkeen vaikuttavuus arvioidaan hallituskauden lopussa.

Vahvistetaan UM ja TEM yhteistyössä kauppaa ja kehitystä tukevaa toimintaa **kehitysmaiden kasvumarkkinoilla**. Kehitysmaiden liiketoimintamahdollisuuksiin tarttumista edistetään ulkoministeriön ja Tekesin yhteisellä BEAM ohjelmalla, Team Finland kasvuohjelmilla sekä Finnfund ja Finnpartnership rahoituksilla sekä muilla kehitysyhteistyön rahoitusinstrumenteilla. Team Finland -yhteistyönä kehitetään **vienninedistämismatkoihin** uusia konsepteja ja ratkaisukeskeisiä toimintamalleja.

❖ **Kasvatetaan ulkomaisia investointeja toimintaa uudistamalla ja luomalla yhtenäinen toimintamalli ulkomailta**

Uudistetaan Finpron Invest in Finland-toimintaa ulkomaisten investointien kasvattamiseksi. Luodaan yhteiset toimintamallit ja työkalut ulkomailta tapahtuvaa toimintaa varten hyödyntäen UM:n ja yksityisiä verkostoja. Työ valmistuu 10–12/2016 mennessä. Kotimaassa tiivistetään yhteistyötä seudullisten invest-in toimijoiden kanssa esimerkiksi Golden Bridge ja MOCT kasvohjelmissä kehitettyjen hyvien toimintamallien pohjalta.

❖ **Tuetaan matkailuelinkeinon kasvua toimintaa uudistamalla ja maakuvatyötä hyödyntämällä**

Uudistetaan Visit Finland -toimintaa niin, että se pystyy tukemaan suomalaista matkailuelinkeinon kasvua ja uudistumista. Team Finland -toimijoiden, yritysten ja alueiden omia kansainvälisiä markkinointitoimenpiteitä ja maakuvatyötä hyödynnetään suomalaisen matkailualan markkinoinnissa. Työ valmistuu 10–12/2016 mennessä.

Kärkihankerahoitus

Rahoitus sisältyy toimenpide 2:n alle

Toimenpide 2: Yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman aseman vahvistaminen

- ❖ Valtioneuvoston sitoumusmuutos liittyen **Finnvera Oyj:n** 300 miljoonan euron **juniorilainaojelman** tehty 12/2015. Finnvera voi alkaa myöntää juniorilainoja yrityksille viimeistään huhtikuussa 2016. Valtuudet: Finnveran 300 milj. euron välirahoitusvaltuuskäyttöön vuonna 2016.

Vientiyritysten **julkisen vienninrahoituksen** turvaamiseksi hallitus antoi eduskunnalle vienninrahoitusvaltuuksien merkittävää korotusta koskevan lakimuutosesityksen (12/2015). Tavoitteena, että valtuuksien korotukset tulevat voimaan 15.4.2016.

Selvitys ja hallituksen esityksen valmistelu käynnissä **likviditeettilimiitin** käytön laajentamisesta. Lakimuutosesitys on tarkoitus antaa eduskunnan käsittelyyn kevätistuntokaudella 2016. Tavoitteena on, että lakimuutos tulee voimaan alkuperäisen hallitusohjelman aikataulun puitteissa 12/2016.

Finnvera on valmistellut **omistajanvaihdoksia** helpottavaa valtakunnallista rahoitusohjelmaa (ml. alueelliset erot) yhteistyössä Suomen Yrittäjien kanssa. Tavoitteena on myös rakentaa malli pienten yrityskauppojen rahoitukseen. Omistajanvaihdosohjelman pilotti käynnistyy huhtikuussa 2016 Satakunnassa ja laajenee (lähes) kaikille alueille vuoden 2016 aikana. Valmistuu: 12/2016.

- ❖ **Tekesin** rahoituksen kohdentamisessa otettu huomioon hallitusohjelman tavoitteet (alkavat yritykset, pk-yritykset, biotalous, cleantech, terveysteknologia ja digitaalisuus). Päätettiin, että Tekes Pääomasijoitus Oy rahoittaa markkinoille tulevia rahastoja, jotka edistävät **julkiseen tutkimukseen perustuvien innovaatioiden kaupallistamista** ja täyttävät sijoituskriteerit. Tarkoitusta varten vuoden 2016 talousarviossa osoitettiin 10 milj. euron lisämääräraha.

- ❖ **Suomen Teollisuussijoitus Oy** perustaa yhteistyössä työeläkeyhtiöiden kanssa **Kasvurahastojen Rahasto III** nykyisen KRR II:n päättäessä sijoituskautensa. Teollisuussijoituksen osuuden rahoittaminen KRR III -rahastoon edellyttää, että valtio pääomittaa yhtiötä 35 milj. eurolla

vuonna 2018. Hankkeen esivalmistelu on käynnistetty vuoden 2016 alkupuolella. Kasvurahastojen Rahasto III perustetaan 12/2018.

❖ EU-rahoituksen hyödyntäminen

Valmis: EU -rahoituksen tehokkaammaksi hyödyntämiseksi on käynnistetty **ESIR -investointi-neuvontapalvelu** suomalaisille yrityksille ja muille organisaatioille 10/2015.

Finnveran hakuprosessi EIR/EIP/ESIR-rahoituksen välittäjäorganisaatioksi on käynnissä (valmistuu 4–12/2016). Tekes Pääomasijoitus Oy selvittää ns. **businessenkeli-rahoitusmallia** EIR:n kanssa tavoitteena saada malli toimintaan vuoden 2016 aikana.

❖ Joukkorahoituslaki ja joukkovelkakirjamarkkinat

Valtiovarainministeriö on valmistellut **hallituksen esityksen joukkorahoituslaiksi**. Seitsemän EU-valtiota on pannut täytäntöön oman kansallisen joukkorahoituslain, minkä lisäksi kolme muuta EU-valtiota suunnittelee kansallisen lain laatimista. Tämänhetkisen tiedon mukaan komissio ei ole suunnittelemassa EU-lainsäädäntöä joukkorahoituksesta. Hallituksen esitys annettiin huhtikuussa 2016, jolloin lait tulisivat voimaan heinäkuussa 2016.

Valtiovarainministeriön työryhmä selvittää **joukkolainamarkkinoiden kehittämistarpeita**. Työryhmä valmistelee joukkolainanhaltijoiden edustajaa koskevaa lainsäädäntöä, jolla säädetään elinkeinonharjoittajasta, joka on sitoutunut joukkolainanhaltijoiden yhteiseen lukuun toimimaan edustussopimuksessa sovitulla tavalla. Esityksen tavoitteena on tehostaa joukkolainamarkkinoiden toimintaa, parantaa yritysrahoituksen edellytyksiä, monipuolistaa rahoitusmarkkinoita ja lisätä sijoittajansuojaa. Työryhmän työ käynnistyi 3/2015 ja sen määräaika on 6/2016. Hallituksen esitys annetaan todennäköisesti keväällä 2017.

❖ Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen pääomasijoitusrahastoihin tekemien sijoitusten neutraali verokohtelu

Toimenpiteen tavoitteena on lisätä yksityisen kasvurahoituksen tarjontaa pk-yrityksille. Kasvurahoituksen suurin ongelma on yksityisen pääoman niukkuus. Lukuisat lainsäädännölliset esteet rajoittavat yksityisen pääoman tarjontaa yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Esteiden ja rajoitusten poistaminen yksityiseltä pääomalta olisi valtion näkökulmasta halvin tapa lisätä yritysten kasvurahoitusta ja samalla edistää pääomasijoitusmarkkinan kehittymistä. Se tuo lisää verotuloja ja luo uusia työpaikkoja syntyneen kasvun tuloksena.

Säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen sijoitusvarallisuus on markkina-arvoltaan noin 20 miljardia euroa. Tästä sijoituspääomasta vain muutaman prosentin kohdentuminen kasvu-yrityksiin voisi tuoda satoja miljoonia euroja uutta pääomaa markkinoille.

Selvitetään edellytykset muuttaa tuloverolakia siten, että **yleishyödyllisten yhdistysten** (kuten säätiöt ja yhdistykset), yliopistolaissa tarkoitettujen yliopistojen ja kirkon keskusrahaston/eläkerahaston osalta **kommandiitti-yhtiömuotoisilla pääomasijoitusrahastosijoituksilla** on **neutraali asema suhteessa muihin sijoitusluokkiin**, kuten esimerkiksi sijoitukset pörssi-yhtiöiden osakkeisiin. Selvitys tehdään hallitusohjelmaan sisältyvän hankkeen ”Tehdään selvitys

pääomatuloverotuksesta, omaisuuden verotuksesta ja eri sijoitusmuotojen verokohtelusta vaalikauden aikana” osana. Selvitys käynnistyy vuonna 2017.

Kärkihankerahoitus

2016:

Team Finland -kasvuohjelmat (toteutetaan tuloksellisimpia ohjelmia) 8,5 milj. euroa
Finpro (ulkomaanverkoston vahvistaminen) 2,0 milj. euroa
UM, kaupalliset erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa
Tekes (Pääomitus rahastolle joka voi sijoittaa alkavan vaiheen tutkimustaustaisiin yrityksiin)
10,0 milj. euroa

2017:

Team Finland -kasvuohjelmat 8,5 milj. euroa
Finpro (ulkomaanverkosto) 2,0 milj. euroa
UM, erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa
Finnveran tappiokorvaukset (välirahoitus: juniorilainaohjelma) 3,0 milj. euroa

2018:

Team Finland -kasvuohjelmat 8,0 milj. euroa
Finpro (ulkomaanverkosto) 1,0 milj. euroa
UM, erityisasiantuntijat n. 1,66 milj. euroa
Pääomasijoitus Tesi (Kasvurahastojen Rahasto III) 35,0 milj. euroa
Finnveran tappiokorvaukset (juniorilainat) 4,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Kasvun voimistaminen ja kilpailun lisääminen

❖ Kotimarkkinoiden kilpailullisuusohjelma

Valmistelu käynnistetty 10/2015

❖ Osana sääntelynpurkua kauppojen aukioloaikoja vapautetaan

Valmis: Kauppojen aukioloajat vapautuivat 1/2016

❖ Isojen teollisten hankkeiden osalta otetaan käyttöön lupaprosessien kiirehtimismenettely ja rutiinilupa-asioita siirretään ilmoitusmenettelyyn

Ennakkoneuvontamenettely otettiin käyttöön 12/2015

Selvitetään yhden luukun palveluiden vaihtoehdot 5/2016

HE ympäristönsuojelulain muuttamisesta luvanvaraisten laitosten luettelon muuttamiseksi
12/2016

HE YSLn muuttamiseksi 2017 ympäristölupamenettelyn vaiheiden sujuvoittamiseksi (mahd. muutokset pilotoidaan ensin 2016/2017) ja ilmoitusmenettelyn lisäämiseksi lakiin

❖ Kilpailulainsäädännön tarkistus

Työryhmävalmistelu käynnistynyt 9/2015

Ensimmäinen HE odotettavissa syysistuntokaudella 2016

❖ Hankintalainsäädännön kokonaisuudistus

HE odotettavissa 6/2016

Valmis: Uudistettu hankintalainsäädäntö voimaan 1/2017

❖ **Yrityspalvelut ja -tuet**

Tehdään valtion ja kuntien yrityspalveluista kattava kokonaisarviointi ja sen pohjalta palveluiden ja työnjaon uudistus
Palvelujen kokonaisarviointi valmistui 01/2016

❖ **TE -palvelujen starttirahajärjestelmää ja muita aloittavan yrittäjän palveluja suunnataan tukemaan hallitusohjelman tavoitteita yrittäjyyden vahvistamisesta**

Starttirahajärjestelmän osalta katso kärkihanke 2, toimenpide 2 (osallistavan sosiaaliturvan malli)

❖ **Yritystukijärjestelmän** ja sitä koskevien periaatteiden ja kansallisten käytäntöjen **uudistustyötä** jatketaan. (TEM, LVM, VM, MMM; 8/2015–1/2016).

HE laiksi taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annettiin 3.3.2016. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1.7.2016.

Toimenpide 4: Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

❖ **Elinkeinojen rakennemuutoksen ennakointi (ERM)**

Neuvottelut maakuntien kanssa ERM-toimien toteuttamisesta ja resurssoinnista toteutettu 2/2016

Alueet/maakunnat ovat laatineet ERM-varautumissuunnitelmat, joiden toteuttaminen alkaa 2/2016

Seuranta ja arviointi 2017–2018

Valmis: 12/2018

❖ **Valtion ja metropolialueen sekä muiden kaupunkien ja kasvukäytävien väliset strategiset yhteistyösopimukset**

Sopimusneuvottelujen käynnistäminen 3/2016

Sopimusten toteuttaminen alkaa 5/2016

Valmis: Sopimusten laadullinen arviointi 12/2018

Kärkihankerahoitus

Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistysraha

2016: 10,0 milj. euroa

2017: 10,0 milj. euroa

2018: 10,0 milj. euroa

Yhteensä: 30,0 milj. euroa

Toimenpide 5: Valtion ja kuntien välisen MAL -sopimusten uudistaminen Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla

- ❖ Hallitus linjasi neuvottelutavoitteita talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 10/2015. Valtion sitoutumista sopimukseen on tarkoitus tarkentaa kevään kehysriihessä, jonka jälkeen mahdolliset neuvottelutulokset olisivat allekirjoitettavissa. Hallituksen on määrä tehdä sopimuksista yhteinen periaatepäätös huhtikuussa.

Toimenpide 6: Yrittäjyyspaketin vahvistaminen

Vahvistetaan yrittäjyyspakettia uusilla yrittäjyyttä edistävillä toimenpiteillä, joissa huomioidaan myös kasvava mikroyrittäjyys ja muut uudenlaiset yrittäjyyden muodot. Työ valmistellaan ja tehdään työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laajassa yhteistyössä muiden ministeriöiden, yrittäjäjärjestöjen sekä yksityisen- ja kolmannen sektorin kanssa. **Yrittäjyyspaketista rakennetaan kokonaisuus, jonka sisältöä päivitetään koko hallituskauden ajan.** Yrittäjyyspaketin toimenpiteet linkittyvät vahvasti sääntelyn ja lupaprosessien keventämiseen.

Yrittäjyyspaketin keskeisiä toimenpiteitä ovat:

- ❖ Madalletaan kynnystä **ensimmäisen työntekijän palkkaamiselle** käyttämällä palkkatukea, starttirahaa tai muuta kannustinta. Toteutetaan kokeilu selvityksen perusteella. Selvitys valmis 10–12/2016.
- ❖ Luodaan TEM-konsernin yritysrahoitus ja TE-palveluista yhteinen tuoteperhe. Maakuntauudistuksen yhteydessä yritys- ja TE-palvelujen asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta vahvistetaan yhdistämällä ne **julkiseksi kasvupalveluksi**. Vaihe 1 valmis 10–12/2016.
- ❖ Toteutetaan **innovaatio- ja palvelusetelin** kokeilu selvityksen pohjalta. Seteli täydentää julkisen sektorin käytössä olevien tki-kannusteiden välineistöä. Setelin käyttökohteita ovat esimerkiksi yhteistyöprojektit korkeakoulun tai tutkimuslaitoksen kanssa, liikeideoiden arviointi ja kehittäminen tai uusien ideoiden ja keksintöjen kaupallistaminen. Tarkempi setelin arvo määritellään erikseen. Yksittäisen palvelusetelin vaihteluväli on tyypillisesti 2 000–10 000 euroa. Kokeilu toteutetaan yhteistyössä ministereiden Rehn ja Grahn-Laasonen kanssa.
- ❖ Liittymisen tutkimuksen hyödyntämistä ja kaupallistamista tukevien palvelurakenteiden kehittämiseen, perustetaan **innovaatiopankki** vauhdittamaan innovaatioiden ja patenttien parempaa hyödyntämistä ja kaupallistamista. Innovaatiopankki tuo yhteen tutkimuslähtöisten ideoiden tuottajat ja uusien ratkaisujen hyödyntäjät. Innovaatiopankin rakentaminen käynnistetään Tekesin rahoittamana kokeiluhankkeena. Tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön perustuva innovaatiopankin kokeiluhanke käynnistyy 4–6/2017.
- ❖ Luodaan toimintamalli, jossa tunnistetaan **maahanmuuttajien yrittäjyyspotentiaali ja erityisosaaminen** suomalaisyritysten kansainvälistymisessä. Valmis 4–6/2017.
- ❖ Selvitetään **ulkomaalaisten erityisasiantuntijoiden rekrytointien** lupaprosessien pullonkaulat ja tarkistetaan lainsäädäntöä rekrytointien sujuvoittamiseksi. Uudistuksessa huomioidaan etenkin start-up-yritykset, jotka houkuttelevat osaajia myös muulla kuin palkan suuruudella. Tehostetaan kohdennettua neuvontaa ja tiedottamista maahanmuuttoviraston lisäksi ELY-keskuksilla ja Tekesissä. Valmis 10–12/2016.
- ❖ Tehdään mahdolliseksi **oleskeluluvan myöntäminen start-up-yrittäjyyden perusteella** yhtiömuodosta riippumatta. Lupa edellyttäisi esim. Tekesin puoltavaa lausuntoa. Yrityksen perustaminen Suomeen tehdään ulkomaisille perustajayrittäjille myös muutoin yhtä sujuvaksi kuin suomalaisille, mm. yrityksen perustamisen edellyttämän pankkitilin avaaminen. Valmis 10–12/2017.

- ❖ Valmistellaan selvitystyön pohjalta **työttömyysturvajärjestelmään muutoksia**, joilla kannustetaan **itsensä työllistämiseen** pää- tai sivutoimisesti, otetaan nykyistä paremmin huomioon **erilaiset työnteon muodot** sekä mahdollistetaan **joustavat siirtymät yrittäjästä palkansaajaksi** – ja päinvastoin. Tavoitteena on tehdä esimerkiksi sivutoimisen yritystoiminnan aloittaminen työttömänä nykyistä sujuvammaksi. Selvityksen osana tarkastellaan muun muassa itsensä työllistäjien mahdollisuutta työttömyysturvaan sekä yrittäjänä ja palkansaajana tehdyn työn yhtäaikaista vakuuttamista työttömyyden varalle (esim. yhdistelmävakuutus). Selvitys valmistuu 4–6/2017.

Kärkihankerahoitus

Tutkimustulosten kaupallistaminen (innovaatiopankki)

2016: –

2017: 2,0 milj. euroa.

2018: 2,0 milj. euroa.

Yhteensä: 4,0 milj. euroa

Toimenpide 7: Lisätään innovatiivisten hankintojen osuutta kaikista julkisista hankinnoista

Tavoitellaan **5 prosentin innovatiivisten hankintojen osuutta** kaikista **julkisista hankinnoista**.

Julkisten hankintojen kokonaisarvo on noin 35 miljardia euroa vuodessa. Julkisen sektorin osto-voiman suuntaaminen tukemaan uusien ratkaisujen syntyä luo yrityksille kannusteita kehittää innovaatioita, tarjoaa referenssejä vientiin ja tukee yritysten kasvua.

Yrityksille tarjotaan neuvontaa ja konkreettista ohjausta, joka ei sisältäisi pelkästään juridisteknistä vaan myös sisällöllistä ohjausta hankinnoista ja tarjoajien ryhmittymänä toimimisesta. Tärkeää on luoda mekanismeja, jotka varmistavat, että hankintamarkkina kokonaisuudessaan toimii mahdollisimman tehokkaasti. Markkinavuoropuheluun on tarpeen luoda malleja ja levittää hyviä käytäntöjä. Neuvontapalvelun tulisi toimia aktiivisena linkkinä hankintayksiköiden ja yritysten välillä.

- ❖ Tehdään päätös **innovatiivisten julkisen hankintojen neuvontayksikön** perustamisesta tai innovatiivisuutta edistävän toiminnon liittämisestä osaksi muuta hankintaneuvonta-toimintaa. Hankintaviranomaisten neuvonnalla parannettaisiin osaamista ja tuettaisiin innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä erityisesti hallituksen strategisilla kärkialueilla. Alustava arvio kustannuksista on 1 milj. euroa/vuosi.
- ❖ Hyödynnetään **kaupunkien ja kuntien** (ml. kuntayhtymät) **suuret tulevaisuusinvestoinnit** uusien **innovaatioiden kokeiluympäristöinä** ja vientiä edistävinä demonstraatiohankkeina. Tätä tavoitetta edistetään valtion ja suurimpien kaupunkien kanssa tehtävissä kasvusopimuksissa sekä hyödynnetään Tekesin Huippuostajat-ohjelmaa. Varataan resurssit yritysten innovatiivisten hankintojen kehittämiseen, alustava arvio kustannuksista on 1 milj. euroa/vuosi.
- ❖ Hyödynnetään **Tekesin Huippuostajat-ohjelman** (2013–2016) ohjelmapalveluja ja -rahoitusta kärkihankkeiden innovatiivisten julkisten hankintojen toimenpiteiden konkretisoinnin ja toteutuksen tukena. Varmistetaan, että Huippuostajat-ohjelman päättyessä tuki- ja rahoituspalvelut innovatiivisille julkisille hankinnoille jatkuvat Tekesin toiminnassa.

- ❖ Kehitetään innovatiivisten julkisten **hankintojen seuranta ja mittaamista** VN TEAS -hankkeen (2016–2017) pohjalta.

Toimenpide 8: Tehdään Suomesta genomitiedon hyödyntämisen edelläkävijämaa

Ministerit Hanna Mäntylä, Juha Rehula, Olli Rehn ja Sanni Grahn-Laasonen

Suomella on kaikki edellytykset kehittyä edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi genomitietoa hyödyntävälle terveydenhuollolle, huippututkimukselle ja globaalille liiketoiminnalle. Vahva kansallisen tason koordinaatio ja yhteiset toimijat ovat edellytys terveydenhuollon ainutlaatuisten ja pitkän ajan kuluessa kerrytettyjen tietovarantojen, biopankkien näytevarantojen ja uuden genomitiedon täysimittaiselle hyödyntämiselle.

Tavoitteena on ratkaista terveydenhuollon haasteita sekä houkutella investointeja ja huippututkijoita sekä kasvattaa vientiä luomalla edellytykset genomitiedon hyödyntämiselle sekä huippututkimuksen, yritysmaailman, valtionhallinnon, sote-järjestäjien ja asiantuntijalaitosten yhteistyölle.

Toimenpiteet ovat kiinteä osa **kansallisen terveystieteen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian ja kansallisen genomistrategian** poikkihallinnollista **toimeenpanoa** sekä kytkeytyvät tiiviisti sosiaali- ja terveydenhuollon ja aluehallinnon uudistukseen. STM vastaa toimenpiteiden valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä TEM, OKM ja muiden toimijoiden kanssa.

Edelläkävijäaseman saavuttamiseksi investoidaan tarvittaviin infrastruktuureihin, perustetaan genomitiedon hyödyntämiseen tarvittavat kansalliset toimijat sekä tiivistetään niiden ja olemassa olevien toimijoiden yhteistyötä. Lainsäädäntötyössä huomioidaan innovaatiomyönteisyys ja kansalaisten perusoikeudet.

- ❖ Perustetaan **kansallinen genomikeskus** vastaamaan kansallisen genomitietokannan ja tarvittavan infrastruktuurin luomisesta, kehittämisestä ja tietokannan tehokkaasta hyödyntämisestä potilaiden hoidossa, tieteellisessä tutkimuksessa sekä innovaatio- ja kaupallistamistoiminnassa. STM johdolla valmistellaan esitys genomikeskuksen perustamiseksi, (ml. tarvittavat eettiset periaatteet, lainsäädäntötyö, alkuvaiheessa tarvittavien referenssitietokantojen muodostaminen ja ylläpito) 6/2016, toimeenpano 2016–12/2018.
- ❖ Tehostetaan **julkisten biopankkien toimintoja yhtenäistämällä** toimintatavat ja varmistetaan tehokas yhteistyö perustettavan genomikeskuksen kanssa. STM on antanut THL:lle toimeksiannon biopankkien yhteisen toimijan perustamisedellytysten selvittämisestä, selvitysryhmä luovuttaa ehdotuksensa 6/2016. STM:n johdolla TEM ja OKM sekä muut toimijat tekevät ehdotuksen suomalaisten biopankkien toimintojen yhdenmukaistamiseksi ja kokoamiseksi (ml. säädösvalmistelu, oikeudellinen neuvonta, toimintamallien yhdistäminen, kokonaisarkkitehtuuri ja tietohallinnon ratkaisut) 6/2016, toimeenpano 2016–12/2018.
- ❖ Perustetaan **kansallinen syöpäkeskus**. Kansallinen syöpäkeskus on keskeinen toimija pyrittäessä genomitiedon hyödyntämiseen korkeatasoisessa syövän hoidossa, syöpätutkimuksessa sekä lääkkeiden ja terveysteknologian kehityksessä. STM:n valmistelemien esityksen (2/2016) toimeenpano vuosina 2017–2018, (mm. kansallisen ja alueellisten koordinaatiopisteiden perustaminen, toimintojen yhtenäistäminen ja tehostaminen sekä pilottiprojektit).

Toimenpide 9: Luodaan digitaalisen liiketoiminnan tiekartta

- ❖ Alustat ovat nopeasti jakamassa arvonluonnin järjestelmiä uudella tavalla globaalilla tasolla. Syntyvät alustat ovat suurelta osin amerikkalaisten toimijoiden käsissä. Euroopassa alustatalouskategoriaan luokiteltavia merkittäviä yrityksiä on vain kourallinen, Ruotsissa kaksi, mutta Suomessa ei yhtään. Suomella ja koko Euroopalla on merkittävä tarve kirkkaalla välillä ja löytää osuutensa alustatalouden kasvun ja työllisyyden dynamiikasta. Omilla alusta- tai alialustaratkaisulla tavoitellaan arvoa, uutta osaamista ja työllisyyttä Suomeen.

Luodaan ripeästi Suomen parhaat osaajat kooten innovatiivinen mutta konkreettinen digitaalisen liiketoiminnan **tiekartta** tarkoituksena **synnyttää uudenlaista alustatalouden yritystoimintaa**. Potentiaaliset toteuttajayritykset ja niiden valmiudet sekä mahdolliset julkiset toimenpiteet tunnustetaan. Luotava konsepti auttaa Suomea rakentamaan uuden sukupolven digitaalisen kuluttajaliiketoiminnan sekä luo pohjan digitaalisten palveluiden viennille.

Hanke sysäyttää Suomessa liikkeelle hankkeen resursseja laajemman alustatalouden kehityksen kilpailuefektin johdosta. Toteutuksessa verkotutaan käynnissä olevien yrityslähtöisten hankkeiden, Tekesin alustatalouden innovaatiotutkimuksen hankkeiden ja niiden synnyttämän tietopohjan kanssa sekä tukeudutaan hallituksen digitaalisen liiketoiminnan ympäristö -kärkihankkeeseen. Hanke kytkeytyy hallitusohjelman digitaaliset liiketoimintaympäristöt -painopistetyöhön, elinkeinoelämän toimialajärjestöjen valmisteluihin sekä osaamisen kehittämiseen. Valmistelun aikana tarkentuvat toimijat, valinnat ja muut tässä vielä hahmottamatta jääneet kysymykset. Vaihtoehtoja on lukuisia, tärkeintä on synnyttää yrittäjävetoista toimintaa, jossa edetään asteittain markkinatesti -periaatetta soveltaen. Digitaalisen liiketoiminnan tiekartta laaditaan vuoden 2016 loppuun mennessä, ja toimeenpanon ajoitus päätetään tämän pohjalta.

Kärkihanke 2:

Työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Sosiaali- ja työttömyysturvan uudistamistavoitteet: kannustetaan työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhennetään työttömyysjaksoja, alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja säästetään julkisia voimavaroja. Uudistetaan työttömyysturvaa, puretaan työn vastaanottamisen kannustinloukkuja ja luodaan osallistavan sosiaaliturvan malli.

Toimenpide 1: Työttömyysturvan uudistaminen ja työn vastaanottamista estävien kannustinloukkujen purkaminen

- ❖ **Ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistamisen** linjaukset valmistuivat lokakuussa 2015. HE eduskuntaan on tarkoitus antaa keväällä 2016.
- ❖ TEM:n johdolla on valmisteltu **muutoksia työttömyysturvan työvoimapolitiisiin edellytyksiin** mm. tiukennuksia velvollisuuteen ottaa tarjottu työ vastaan, muutoksia alueelliseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen sekä tiukennuksia velvoitteisiin osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Asiasta on neuvoteltu työmarkkinajärjestöjen kanssa ja valmistelussa oleva HE:ta annetaan syksyllä 2016. HE on tarkoitus tulla voimaan 1/2017.
- ❖ Selvitys **kannustinloukkujen purkamiseksi** vaadittavista toimenpiteistä on tarkoitus valmistua keväällä 2016. Mikäli hallitus katsoo, että selvityksen pohjalta voidaan edetä, valmistellaan tarkempi esitys toimenpiteistä vuoden 2016 loppuun mennessä. Mahdollinen HE on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2017.

Toimenpide 2: Luodaan osallistavan sosiaaliturvan malli

- ❖ **Työttömyysetuuksien käyttämisestä palkkatuen ja starttirahan rahoittamiseen** valmistellaan HE annettavaksi syyskuussa 2016. Tavoitteena on, että säädösmuutokset tulisivat voimaan vuoden 2017 alussa.
- ❖ VNK:n TEAS-rahoitetun tutkimuksen pohjalta **rakennetaan suomalaista osallistavan sosiaaliturvan mallia**. Tutkijoiden tulee tehdä alustavat esitykset suomalaisesta mallista lokakuun 2016 loppuun mennessä ja lopulliset ehdotukset vuoden 2016 loppuun mennessä. Tutkijoiden esitysten pohjalta hallitus ratkaisee, miten asiassa edetään. Mikäli malli edellyttää säännösmuutoksia, niitä koskeva HE valmistuu syksyllä 2017.

Osallistava sosiaaliturva on mukana myös perustuloselvityksessä yhtenä vaihtoehtoisista keilumalleista.

Toimenpide 3: Vuorotteluvapaajärjestelmän ehtoja tiukennetaan

- ❖ Valmis: Säännösmuutokset tulivat voimaan vuoden 2016 alussa.

Kärkihanke 3:

Paikallista sopimista edistetään ja työllistämisen esteitä puretaan

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström ja elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteena on uudistaa laajasti työoikeudellista sääntelyä paikallisen sopimisen edistämiseksi. Kannustetaan työelämän osapuolia luomaan sopimisen toimintatapoja työpaikoille ja huolehditaan paikallisen sopimisen edellytysten vahvistamisesta lainsäädäntöhankkein.

Toimenpide 1: Paikallisen sopimisen edistämishankkeet

- ❖ Hallitus on 2.3.2016 todennut olevansa tyytyväinen siihen, että **keskusjärjestöt ovat sitoutuneet edistämään paikallista sopimista** työehtosopimuksissa ja parantamaan siinä yhteydessä luottamusmiesten toimintaedellytyksiä. Hallitus pitää myönteisenä työmarkkinajärjestöjen valmiutta sopia selviytymislausekkeesta, siirtää lopullinen päätösvalta paikallisesta sopimisesta työpaikoille ja ottaa käyttöön työaikapankki. Järjestäytymättömillä työnantajilla tulee olemaan jatkossa samat oikeudet ja velvollisuudet kuin järjestäytyneillä työnantajilla.

Siltä osin kuin paikallisen sopimisen edistäminen ja henkilöstön aseman vahvistaminen yrityksen päätöksenteossa edellyttää lainsäädäntömuutoksia, ne valmistellaan yhdessä työelämän osapuolten kanssa ylijohtaja Pekka Timosen johtamassa työryhmässä.

Toimenpide 2: Mahdollistetaan alle vuoden työsuhteissa määräaikaisen sopimuksen solmiminen ilman perusteita

- ❖ Työryhmän valmistelu ja valmistelu merimiesasianneuvottelukunnassa alkoivat 10/2015. HE-luonnos lausuntokierrokselle tammikuussa 2016, lausunnonantoaika päättyi 12.2.2016. Esitys annetaan keväällä 2016.

Toimenpide 3: Pidennetään koeaikaa

- ❖ Työryhmän valmistelu ja valmistelu merimiesasianneuvottelukunnassa alkoivat 10/2015. HE-luonnos lähti lausuntokierrokselle tammikuussa 2016, lausunnonantoaika päättyi 12.2.2016. Esitys annetaan keväällä 2016.

Toimenpide 4: Työmarkkinoiden toiminnan kehittäminen työaikajärjestelyin

- ❖ Selvitetään, voidaanko **työaikajärjestelyjä kehittämällä välttää työpaikkojen menetyksiä suhdannevaihteluissa** pitäen lähtökohtana työnantajan ja työntekijän sopimusperusteisuutta. Laaditaan 6/2016 mennessä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa selvitys, onko tämänkaltaisia ratkaisuja perusteltua edistää julkisella tuella.

Toimenpide 5: Joustavoitetaan takaisinottovelvollisuutta

- ❖ Valmistelu aloitettiin erillisessä työryhmässä ja merimiesasiain neuvottelukunnassa 9/2015. HE-luonnos lähti lausuntokierrokselle tammikuussa, lausunnonantoaika päättyi 12.2.2016. Esitys annetaan keväällä 2016.

Toimenpide 6: Kehitetään työntekijöiden muutosturvaa kollektiiviperusteisissa irtisanomisissa

- ❖ Asia liitettiin osaksi hallituksen kilpailukyypakettia, josta saatiin lausunnot tammikuussa 2016. Tehtiin poliittinen päätös paketin jättämisestä odottamaan työmarkkinajärjestöjen YKS-neuvotteluiden päättymistä. Esityksen antamisajankohta riippuu YKS-neuvotteluiden tuloksesta.

Toimenpide 7: Vuosilomalain sairauskarensisäännöksen muuttaminen

- ❖ Lakimuutos tuli voimaan 1.4.2016.

Toimenpide 8: Toteutetaan työaikalain ja vuosilomalain kokonaisuudistukset

- ❖ Työryhmätyöskentelyn aloittaminen viivästyi paikallisen sopimisen työryhmän kiireisen aika-
taulun vuoksi. Työ työaikalain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi käynnistetään keväällä
2016. Työaikalain uudistuksen valmistuttua käynnistetään vuosilomalain kokonaisuudistus.

Toimenpide 9: Hallitus edistää Suomen työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää työvoiman maahanmuuttoa

Varmistetaan työvoiman saanti ja tarjonta, myös osaavan työvoiman osalta, ja lisätään työvoiman kysyntää sekä myönteisiä vaikutuksia talouskasvuun ja huoltosuhteeseen. Laaditaan suunnitelma työvoiman maahanmuuton edistämiseksi:

- ❖ **Sujuvoitetaan työntekijän oleskelulupamenettelyä.** Lisätään myös muita vetovoima- ja kiinnittymistekijöitä Suomeen.
- ❖ Parannetaan **työntekijöiden** ja Suomessa tutkintonsa suorittaneiden kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä kotoutumispalveluihin nojaavia **asettautumispalveluita.**
- ❖ Vahvistetaan toimenpiteitä hyvien **etnisten suhteiden** ja **yhdenvertaisuuden** edistämiseksi, sekä rasmin ennalta ehkäisemiseksi. Varmistetaan työelämän avoimuus, monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus.
- ❖ Tehostetaan **kansainvälisiä työnvälityspalveluja** ja laajennetaan **Eures** -palveluja.

Kärkihanke 4:

Uudistetaan työvoimahallinto työllistymistä tukevaksi

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

Tavoitteina ovat työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman helpottaminen, passivoivien toimien purkaminen, työvoimahallinnon tulkintojen yhdenmukaistaminen sekä työvoimahallinnon resurssien painottaminen aktivointitoimenpiteisiin.

Hallitus valmistelee ratkaisuehdotuksen ja tarvittavat toimenpiteet työvoimapalvelujen kokonaisuvaltaiseksi uudistamiseksi.

Toimenpide 1: TE -toimistojen tehtäväksi kirkastetaan työnvälitystoiminta. Julkisen työnvälityksen vuoropuhelua ja yhteistyötä työnantajayritysten kanssa vahvistetaan. Uudistus aktivoi työnhakijan omaa roolia työnhaussa, mutta myös varmistaa nykylainsäädännön

- ❖ Yritysten mahdollisuuksia työvoiman hankintaan tehostetaan kehittämällä **sähköistä palvelujärjestelmää** ja ottamalla käyttöön **uusia yritys yhteistyön palvelutapoja**.

TE-palvelujen yrityslähtöisen toimintatavan arviointitutkimus (TEM julkaisut 5/2016) on valmistunut ja sen tuloksia hyödynnetään yritys yhteistyön vahvistamisessa.

Helmikuussa 2016 on käynnistynyt kaksi alueellista pilottia, joilla edistetään uudenlaisia yrityspalvelun ja yritys yhteistyön toimintamalleja yhteistyössä alueellisten yrityspalvelutoimijoiden kanssa. Pirkanmaalla on käynnissä pilotti, jossa luodaan toimintamalli alueelliselle TE-palvelujen ja Team Finland -verkoston väliselle yhteistyölle.

- ❖ Varmistetaan **työpaikkojen täyttymisen seuranta**.

Vuoden 2016 alussa käyttöön otetulla uudella raportointi- ja analysointityökalulla kootaan reaaliaikaista tietoa työpaikkojen täyttymisestä ja täyttymisen syistä.

- ❖ **Uudistetaan sähköiset TE -palvelut** ja digitalisoidaan toiminta mahdollisimman kattavasti.

Uusi TE-palvelujen CHAT-palvelu otetaan käyttöön (4/2016)

Avoin työmarkkinatori otetaan käyttöön (5/2017)

Uudet TE-verkkopalvelut on toteutettu (10/2018)

Valmis: 12/2018

- ❖ Toteutetaan automaattinen julkisen ja yksityisen **työnvälityksen** kattava **hakukone työpaikoista ja työnhakijoista** ja muodostetaan TE-palvelut.fi -sivustosta tehokkaasti uudessa järjestelmässä syntyvää suurtietoa käyttävä viestintäsivusto, joka tukee myös yksilöllisiä palvelumalleja.

- ❖ **Työnhakijan oman** roolin ja **aktiivisuuden** seurannan **vahvistamisessa** edetään työllistymissuunnitelmien vaikuttavuudesta tehtävän selvityksen perustalta.

Työllistymissuunnitelmien vaikuttavuusselvitys valmistui maaliskuussa 2016 (vielä julkaisematon).

Työllistymissuunnitelmien uudistamista koskevat linjausesitykset valmistuvat 06/2016.

Työnhakijoiden omatoimisen työnhaun seuranta: tietojärjestelmä uudistukset valmistuvat 1.7.2017.

Toimintatapamuutokset ja mahdolliset säädösmuutokset toteutetaan vuosina 2017 ja 2018.

- ❖ **Työttömyysturvan sanktioiden** tehokas täytäntöönpano varmistetaan.

Kärkihankerahoitus

TE- palvelujen digitalisointi

2016: 10,0 milj. euroa

2017: 10,0 milj. euroa

2018: -

Yhteensä: 20,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Asiakslähtöisten työllisyyspalvelujen alueelliset kokeilut

- ❖ Vuosina 2017–2018 toteutetaan työllisyyspalvelujen alueellisia kokeiluja, joilla **luodaan työnhakija- ja työnantaja-asiakslähtöinen** kokonaisvaltainen hallinnonalarajat ylittävä kustannusvaikuttava **toimintamalli** vuoden 2019 jälkeiseen aikaan ("Suomen työllisyyspalvelun malli").

Kokeilualueilla julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuu siirretään maakunnalliselle toimijalle. Tavoitteena on tukea tulevien itsehallintoalueiden perustamista. Lainsäädännöllä mahdollistetaan se, että kokeilualueilla voidaan poiketa voimassa olevasta julkisia työvoima- ja yrityspalveluja, työttömyysturvaa, aktiivista sosiaalipolitiikkaa, tietojen luovuttamista, kotoutusta sekä mahdollisesti myös koulutusta koskevasta lainsäädännöstä sen mukaan kuin kevään 2016 aikana erikseen linjataan.

TEM johtaa ja koordinoi kokeilun valmistelua, joka tapahtuu TEM:n, VM:n, STM:n ja OKM:n sekä VNK kokeilutoiminnon ja Kuntaliiton tiiviinä yhteistyönä. Kokeilu toimeenpannaan tiiviissä strategisessa kumppanuudessa kuntien, yritysten, kolmannen sektorin ja Kelan kanssa. Kokeilussa hyödynnetään digitalisaation antamia mahdollisuuksia, tutkimusta ja palvelumuotoilun osaamista. Eri alueilla on mahdollista painottaa kokeilua maahanmuuttajien, nuorten ja osatyökykyisten palvelukehittämiseen.

Kokeilu on osa kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsimisen reformia ja sen vapaakuntakokeilua. Toimintatapoja uudistavan asiakslähtöisen työllisyyspalvelun kokeilulla tavoitellaan 10 prosentin kustannussäästöä työttömyyden julkiselle taloudelle aiheuttamiin nykyisiin kokonaiskustannuksiin verrattuna.

Kokeilussa valmistaudutaan vuoden 2019 jälkeiseen tilanteeseen, jossa työvoima- ja yritys- palvelujen järjestämistä on maakunnilla, ja jossa em. palveluja voidaan tuottaa yhteistyössä kuntien, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Kokeilua tuetaan sekä sen vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan kokonaisvaltaisesti valtioneuvoston kanslian tutkimusrahoituksen avulla. Toimeenpanon yhteydessä selvitetään mahdollisuus yhdistää tämä kokeilu myös osallistavan sosiaaliturvan kokeiluun.

Kokeilua koskeva HE annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2016. Kokeilu käynnistyy aikaisintaan vuoden 2017 alussa. Em. aikataulu edellyttää, että kokeilualueet valitaan viimeistään toukokuussa 2016.

Toimenpide 3: Yksityisten työvoimapalveluiden roolia erityisesti helpoimmin työllistyvien palveluissa lisätään

- ❖ Palvelujen hankintoja koskevat linjaukset valmistuivat 2/2016. Tutkimukset yksityisistä palveluntuottajista julkisen työnvälityksen täydentäjinä sekä yksityisten palvelun hyödyntämisestä julkisessa työnvälityksessä valmistuivat 3/2016. Tutkimusten tuloksia on hyödynnetty uusien pilottien valmistelussa. **Kolmesta uutta työnvälitys- ja yrityspalvelujen ostopalvelupilottia käynnistyi helmikuussa 2016.** Näistä seitsemän on työnvälityksen tulosperusteista ostopalvelupilottia, joissa yksityiset palveluntuottajat päättävät, millä keinoilla työnhakijoiden työllistymistä tai yrittäjyyttä työllistymisen vaihtoehtona parhaiten edistetään.

Kärkihankerahoitus

Yksityisten työnvälityspalveluiden tarjonnan lisääminen ostopalveluyhteistyöllä

2016: 5,0 milj. euroa

2017: 5,0 milj. euroa

2018: -

Yhteensä: 10,0 milj. euroa

Toimenpide 4: Toteutetaan kasvuyritysten työllisyysohjelma

- ❖ Toimenpiteessä kasvuyrityksiä tuetaan osaavan työvoiman saatavuudella. Määräaikainen työllisyysohjelma toteutetaan niin, että se samalla purkaa rakenteellista työttömyyttä. Toimenpide toteutetaan markkinoimalla kasvuyrityksille rekrytointitapaa, jossa **korkeasti koulutettuja** pitkään **työttömänä olleita osaajia voidaan** koulutuksen, oppisopimuksen tai työllistämistuen avulla (tai ilmeisesti tukia) **palkata kasvuyrityksiin**. Kasvuyritysten työvoiman saatavuusohjelmaa toteutetaan vuoden 2019 loppuun saakka.

Ohjelma sitoo osan työvoimapolitiikan toimeenpanon henkilöresurssia ja osan työvoimapolitiikan määrärahoista. Säästöä koituu työttömyysturvakustannusten ja muiden etuusmenojen vähenemisestä sekä verotulojen kasvusta. Kustannukset ja hyödyt riippuvat toteutuneista rekrytoinneista. Volyymiarvio voisi olla hankkeen onnistuessa 4–8 % korkeasti koulutettujen pitkäaikaistyöttömien joukosta eli 1 000–2 000 henkilöä. Tällä volyymitasolla hanke voisi noin puolen vuoden koulutus- tai tukijakson tai vastaavan oppisopimuspanoksen osalta aiheuttaa noin 7–15 M€ kustannukset, jotka toteutetaan uudelleenkehittämisellä.

Työllisyysohjelman toteutuksesta päätetään 03/2016. Toimeenpanon ohjeistus valmistuu 04/2016. Ohjelman toteutusvaihe on 05/2016–12/2019. Se sisältää jatkuvan tilastomonitoroinnin.

Toimenpide 5: Selvitetään ”Työnäyte” -palvelun käyttöönottoa

- ❖ Selvitetään uuden ”Työnäyte” palvelun käyttöönottoa ja sitä koskevan kokeilun käynnistämistä. ”Työnäyte” olisi **työttömille työnhakijoille** tarkoitettu, ei-työsuhteinen, vapaaehtoisuuteen perustuva palvelu, joka tarjoaisi mahdollisuuden osoittaa potentiaaliselle työnantajalle, millaista osaamista ”työnäytteen” antajalla on ja millaista lisäarvoa ko. henkilön palkkaaminen voisi työnantajalle tuoda. ”Työnäytteen” antaminen tarkoittaisi **lyhytkestoista työskentelyä potentiaalisen työnantajan tehtävissä**.

Työskentelyyn voi sisältyä koulutusta, valmennusta ja muuta työllistymistä edistävää tukea. Työnantajalle palvelu tarjoaisi mahdollisuuden arvioida potentiaalisen työntekijän sopivuutta. Koska ”työnäytteen” antaja saisi toimeentulonsa työttömyysturvana, palvelun käyttöönotto edellyttänee muutoksia lainsäädäntöön. Selvitystyö voidaan käynnistää huhtikuussa 2016, ja mahdollinen kokeilu voidaan aikaisintaan tammikuussa 2017.

Kärkihanke 5: Asuntorakentamista lisätään

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Hallituksen tavoitteena on kannustaa asuntorakentamisen lisääntymiseen. Kaava- ja rakentamisen lupajärjestelmiä sujuvoitetaan rakentamisen helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi. Tavoitteena on vahvistaa talouden kasvua ja työllisyyttä, lisätä asuntotarjontaa, uudista asuntokantaa, vastata asuntojen kysyntään, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä asumisen valinnanvapautta sekä vastata asuntotarpeen rakenteen muutokseen. Toteutetaan hallituksen asuntopoliittiset linjaukset.

Toimenpide 1: Valtion tukemaa asuntotuotantoa lisätään ja se kohdennetaan sitä eniten tarvitseville

- ❖ Selvityshenkilö Rossilahden ehdotuksen pohjalta on laadittu **uutta lyhyttä korkotukimallia** koskeva lakiesitys. Valtion tukemien asuntojen omistajien **yleishyödyllisyysvaatimuksesta luovutaan** uuden tuotannon osalta. Näitä koskevat lakiesitykset annetaan eduskunnalle 26.5.2016.

Valtion tukeman asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustetaan, jos vapautuva pääoma käytetään valtion tukemaan asuntotuotantoon tai valtion tukeman asuntokannan korjaamiseen. Ympäristöministeriö on antanut tätä koskevan ohjauskirjeen Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAlle, joka on ryhtynyt tekemään tämän mukaisia päätöksiä vuoden 2016 alusta lukien.

Toimenpide 2: Asumisoikeusasuntojen tuotannon edellytyksiä parannetaan

- ❖ Tavoitteena on **mahdollistaa asumisoikeusasuntojen lisärakentaminen** tilanteessa, jossa erityisryhmien asuntotuotanto tai normaali ARA-vuokra-asuntotuotanto eivät toteudu tavoitteiden mukaisina ja korkotukilainoituksen hyväksymisvaltuutta on käyttämättä.

Korkotukiasuntolainojen ja takauslainojen hyväksymisvaltuuksien käyttösuunnitelmaa muutetaan siten, että mahdollistetaan korkotuen hyväksymisvaltuuden ristiinkäyttö myös asumisoikeusasuntojen kohdalla vuodeksi 2016 valtioneuvoston päätöksellä (5/2016). Käytäntöä jatketaan myös vuosien 2017–2019 käyttösuunnitelmissa.

Toimenpide 3: Helsingin seudun kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa lisätään

- ❖ Tavoitteena on lisätä merkittävästi Helsingin seudun kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja tukea MAL-sopimuksen toteutumista.

Lisätään Helsingin seudun **MAL-sopimuksen käynnistysavustuksen myöntämisvaltuutta** 10 milj. eurolla vuodessa vuosina 2016–2019 valtion korkotukeman normaalin 40-vuotisen vuokra-asuntotuotannon osalta (7/16). Lisäys toteutetaan vuoden 2016 osalta toisessa lisätalousarviossa, joka annetaan eduskunnalle 26.5.2016. Tällöin käynnistysavustukset vastaavat määrältään Helsingin seudun MAL-sopimuksen edellyttämää kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotantoa, eikä sopimuksen toteutuminen jää kiinni liian pienestä avustuksen myöntämisvaltuudesta.

2. OSAAMINEN JA KOULUTUS

vuonna 2025 Suomi on maa, jossa tekee mieli oppia koko ajan uutta. Suomalaisten osaamis- ja koulutus-taso on noussut, mikä tukeesuomalaisen yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. Suomi on koulutuksen, osaamisen ja modernin oppimisen kärkimaa.

HALLITUSKAUDEN TAVOITTEET PAINOPISTEALUEELLE

Oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisaation ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt. Koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut.

Koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on lisääntynyt.

Tutkimus- ja innovaatio-toiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun.

Koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu.

KÄRKIHANKKEET

1

Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin

- Uudistetaan peruskoulua 2020-luvulle
- Laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelma valtakunnalliseksi
- Lisätään ja monipuolistetaan kieltenopiskelua

121 milj. €

2

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi

- Uudistetaan toisen asteen ammatillinen koulutus
- Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus ja ohjauksjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus

3

Nopeutetaan siirtymistä työelämään

- Nopeutetaan toiselta asteelta korkeakouluihin siirtymistä
- Sujuvoitetaan korkeakouluopintoja
- Kehitetään korkeakoulujen digitaalisia oppimisympäristöjä verkko-opetustarjontaa ja digitaalista koulutusyhteistyötä
- Päivitetään kelpoisuusvaatimuksia julkisella sektorilla

4

Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta

- Parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta
- Laajennetaan prosenttitaiteen periaatetta

10 milj. €

5

Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi

- Edellytetään korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta esitystä työnjaosta sekä tiedekuntien ja tutkimusyksiköiden yhteistyötä
- Kootaan tutkimuksen voimavaroja ja vahvistetaan osaamiskeskittymiä
- Vahvistetaan tutkimuksen vaikuttavuutta ja hyödyntämistä sekä uudistetaan innovaatioiden kaupallistamista
- Puretaan koulutusviennin esteitä kaikilta koulutusasteilta

155 milj. €

6

Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan

- Kehitetään nuorisotakuusta yhden luukun malli ja vahvistetaan etsivää nuorisotyötä
- Kaikille peruskoulun päättävillä taataan koulutuspaikka
- Vahvistetaan nuorten sosiaali- ja terveys- sekä mielenterveyspalveluita sekä taataan kuntoutuspaikat
- Vahvistetaan työnetsijätoimintaa ja kehitetään nuorten palkkatukea ja Sanssi-korttia

10 milj. €

Kärkihanke 1:

Uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on tehdä Suomesta modernin ja innostavan oppimisen kärkimaa.

Toimenpide 1: Uudistetaan peruskoulua 2020-luvulle

Uudistus kattaa kolme osaa: uusi pedagogiikka, uudet oppimisympäristöt ja opetuksen digitalisointi. Tavoitteena on parantaa oppimistuloksia, vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin, uudistaa pedagogiikkaa kokeillen ja tehdä oppimisesta innostavaa läpi elämän.

Kärkihanke toteutetaan opettajien osaamista ja kokemuksia monipuolisesti hyödyntäen turvaten opettajien laaja pedagoginen vapaus. Paikallisiin ratkaisuihin, luovuuteen ja kokeiluihin kannustetaan. Tavoitteena on, että Suomesta kehittyy kansainvälisesti mielenkiintoinen uuden pedagogiikan ja digitaalisen oppimisen laboratorio.

Osana kärkihanketta edistetään koulurauhaa sekä rakennetaan psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti turvallinen koulupäivä jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle. Lisäksi Perustetaan Opetushallitukseen ”kokeilukeskus”, jonka tehtävänä on koordinoita kokeiluja ja huolehtia parhaiden käytäntöjen leviämisestä. Kootaan Opetushallituksen yhteyteen myös modernien oppimisen tilojen osaminen tukemaan koulutuksen järjestäjiä tilojen uudistamisessa.

Digitaalisten materiaalien ja uusien oppimisympäristöjen käyttöönottoa vauhditetaan digipedagogisella täydennyskoulutuksella. Jokaiselle suomalaiselle opettajalle tarjotaan mahdollisuus omaan lähtötasoon sopivaan osaamisperusteiseen täydennyskoulutukseen.

- ❖ Uudistetaan **opettajien perus- ja täydennyskoulutus**. Opettajankoulutusfoorumi laatii opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisohjelman ja käynnistää sen toimeenpanon. Foorumin toimikausi ja kehittämisohjelman toteutuksen arviointi päättyvät 12/2018.
- ❖ Käynnistetään **uuden pedagogiikan, digitaalisen oppimisen ja uusien oppimisympäristöjen kokeiluja ja työpajoja**. Huomioidaan kokeiluissa ja työpajoissa monimuotoiset oppimisympäristöt. Hyödynnetään olemassa olevia verkostoja sekä vertaisoppimista. Päättyy 12/2018.

Kärkihankerahoitus

Opettajien osaamisloikka opettajankoulutuksella

2016: 8,5 milj. euroa

2017: 20,0 milj. euroa

2018: 21,5 milj. euroa

Digitaalisten materiaalien käyttöönoton vauhdittaminen ja digioppimisen kokeilut ja kehittäminen

2016: 6,0 milj. euroa

2017: 16,0 milj. euroa

2018: 18,0 milj. euroa

Yhteensä: 90,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Liikutaan tunti päivässä laajentamalla Liikkuva koulu -ohjelma valtakunnalliseksi

- ❖ Toimenpiteen tavoitteena on saada jokainen peruskouluikäinen lapsi ja nuori liikkumaan tunnin päivässä. Tämä toteutetaan **laajentamalla Liikkuva koulu -ohjelma valtakunnalliseksi**. Liikkuvan koulun tavoitteena on aktiivisempi ja viihtyisämpi koulupäivä. Jokainen koulu voi toteuttaa liikkuvampaa koulupäivää omalla tavallaan. Tärkeää koulujen toiminnassa ja ohjelman toteutuksessa on oppilaiden osallisuus, oppiminen sekä liikkeen lisääminen ja istumisen vähentäminen. Liikkuvassa koulussa on kyse laaja-alaisesta toimintakulttuurin muutoksesta. Vuonna 2017 käynnistetään kokeilu Liikkuvan koulun laajentamiseksi toiselle asteelle.

Liikkuva koulu -ohjelma toteutetaan laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa, julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyössä. Valtionhallinnossa ovat mukana keskeiset hallintokunnat (liikunta, opetus, sosiaali- ja terveys, nuoriso, ympäristö ja liikenne). Toimenpide toteutetaan vuosina 2016–2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 7,0 milj. euroa

2017: 7,0 milj. euroa

2018: 7,0 milj. euroa

Yhteensä: 21,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Lisätään ja monipuolistetaan kieltenopiskelua

Varhennetun kieltenopetuksen tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, oppilaiden motivoiminen sekä kielivalintojen monipuolistaminen. Toimenpide mahdollistetaan myöntämällä erityisavustuksia koulutuksen järjestäjille alueellisten kokeiluiden järjestämiseen kieltenopiskelun aloittamiseksi 1.vuosiluokalla ja varhaiskasvatuksessa.

- ❖ Käynnistetään **alueellinen kokeilu** siitä, että aloitetaan **vieraan kielen opiskelu jo ensimmäisellä luokalla**. Erityisavustusta voidaan myöntää niille opetuksen järjestäjille, jotka järjestävät vähimmäisviikkotuntimäärän ylittävää kieltenopetusta siten, että opetus alkaa jo 1. vuosiluokalla ja voi jatkua tämän jälkeen A2-kielen opetuksena perusopetuksen loppuun. Kokeilukouluja valittaessa kiinnitetään huomiota monipuoliseen kielivarantoon, ja harvinaisten kielten tarjonta voi olla yksi avustuksen myöntöperuste. Etusijalle asetetaan usean koulutuksen järjestäjän alueelliset yhteishankkeet, joille on määritelty koordinoiva taho. Kokeilu ei edellytä säädösmuutoksia. Kielikokeilun käynnistyminen 8/2017, päättyy 12/2018.
- ❖ Mahdollistetaan alueellinen kokeilu kielivalikoiman laajentamisesta eduskunnan hyväksymän ponnien mukaisesti. **Selvitetään lainsäädännölliset edellytykset alueellisiin kielivalikoiman laajentamiseksi ilman velvoittavaa toisen kansalliskielen opiskelua**. OKM:n osalta on selvitetty mitä lainsäädäntömuutoksia toimintalainsäädäntöön tarvitaan. Lisäksi asiaan liittyy perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä selvitettäviä asioita, joita OKM selvittää yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. 9/2016 lainsäädännölliset edellytyksen selvitetty, päättyy 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: -

2017: 5,0 milj. euroa

2018: 5,0 milj. euroa

Yhteensä: 10,0 milj. euroa

Kärkihanke 2:

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperustaiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi ja tehostaa sitä. Lisäksi lisätään työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja yksilöllisiä opintopolkuja sekä puretaan sääntelyä ja päällekkäisyyksiä.

Toimenpide 1: Uudistetaan toisen asteen ammatillista koulutusta vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita

Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä. Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenteita sekä toimintaprosesseja.

Tuetaan työllisyysasteen nostamista ja edistetään nopeaa työllistymistä parantamalla työttömien koulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen sekä kotoutumiskoulutuksen työelämävastaavuutta, yhteistyötä ja synergiaa. Varmistetaan, että ammatillinen koulutus ja sen tarjoamat osaamisen kehittämispalvelut ottavat huomioon ja vastaavat nopeasti elinkeinoelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Palveluita voivat järjestää myös muut kuin nykyiset koulutuksen järjestämisluvan saaneet järjestäjät.

- ❖ Uudistetaan **ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö** ja puretaan päällekkäisyyksiä yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys.

Tehdään ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus sekä kevennetään tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa tutkintoja laaja-alaisesti ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä sekä siirtymällä yhteen tapaan osoittaa osaaminen ja toteuttaa osaamisen arviointi. Samalla selkeytetään henkilökohtaistamiseen liittyviä prosesseja siten, että ne soveltuvat kaikille asiakasryhmille.

Lisäksi uudistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja. Luodaan ja otetaan käyttöön uusi koulutussopimusmalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti. Keskeisenä kohderyhmänä otetaan huomioon myös maahanmuuttajat. Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamista koskeva HE annetaan 1/2017. Hallituksen esitykseen kytkeytyy myös ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistaminen, jonka aikataulu on sama. Uudistettu lainsäädäntö tulee voimaan 1/2018. Toimenpide on valmis 12/2018.

- ❖ Käynnistetään **koulutuksen järjestäjä rakenteen kehittämisohjelma**, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä sekä koulutuksen saavutettavuutta ja alueellista kattavuutta järjestäjä rakennetta uudistamalla. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan vapaaehtoisiin fuusioihin ylläpitäjäneutraliteetti huomioon ottaen. Järjestäjä rakenteen uudistamista tuetaan lisäksi siten, että valtion korvauksetta luovuttamien kiinteistöjen käyvän arvon palauttamista ei

vaadita, mikäli kiinteistöjen myynnistä saatava kauppahinta tai muusta olosuhteiden muutoksesta johtuva omaisuuden käypä arvo käytetään ensisijaisesti ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. OKM sitoutuu käsittelemään hakemukset viivytyksettä. Koulutuksen järjestäjä-rakenteen kehittämisohjelma käynnistyy 3/2016 ja väliarvio valmistuu 6/2017, valmis 12/2018.

- ❖ **Uudistetaan ja digitalisoidaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä.** Käynnistetään kehittämisohjelma, jonka puitteissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi, tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa, kevennetään hallintoa ja vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista (työelämäyhteistyö; oppimisympäristöt; osaamisen tunnustamista, henkilökohtaistamista ja oppimista tukevat palvelut; oppimateriaalit ja simulaattorit; oppisopimuskoulutuksen prosessien digitalisointi; koulutuksen järjestäjien ohjaus ja toiminnan tehostaminen).

Otetaan käyttöön kansalaisten ja eri hallinnonalojen tarpeita palveleva kansallinen opinto-oikeuksien ja suoritusten keskitetty integraatiopalvelu (KOSKI) suunnitellussa aikataulussa 2018 alkaen. Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja edistetään nopeaa työmarkkinoille siirtymistä lisäämällä ja monipuolistamalla työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja vahvistamalla sen ohjausta opettajien ja työpaikkaohjaajien yhteistyönä. Lisätään erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta, vähennetään työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua. Lisätään koulutuksen järjestäjien yhteistyötä nuorten työpajatoiminnan kanssa osana ammatillisen koulutuksen reformia yksilöllisten opintopolkujen ja erilaisten oppimisympäristöjen rakentamiseksi. Kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista.

Toimintaprosessien kehittämisohjelma käynnistyi 4/2016, väliarvio valmistuu 6/2017, valmis 12/2018.

Toimenpide 2: Tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus

- ❖ **Uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä** yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitusjärjestelmät. Sisällytetään rahoitusjärjestelmään myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta. Ko. rahoitusosuus kohdennetaan TE-palvelun asiakaskunnan koulutukseen. Lisätään toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden painoarvoa koulutuksen järjestäjien rahoituksessa ja puretaan asiakaslähtöistä, tuloksellista ja tehokasta toimintaa rajoittavaa sääntelyä.

Uudistetaan ammatillisen koulutuksen sääntely- ja ohjausjärjestelmää siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädellään jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Uudistetaan ohjausjärjestelmää tuloksellisuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen painottuvaksi ja virtaviivaistetaan koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjausta.

Osana ammatillisen koulutuksen sääntely- ja ohjausjärjestelmäuudistusta turvataan ilman toisen asteen tutkintoa olevien aikuisten ammatillisen koulutuksen saatavuus myös erityisissä oppimisympäristöissä, kuten vankilassa. Vankien koulutus on tutkimusten mukaan yksi vaikuttavimmista ja kustannus-hyötysuhteeltaan tehokkaimmista keinoista vähentää uusintarikolliisuutta ja sen yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia.

Lisätään oppisopimuskoulutuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen houkuttelevuutta työnantajan, koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan näkökulmista.

Ammatillisen koulutuksen vuodelle 2017 päätettyjen säästöjen toimeenpanoon liittyvä, rahoitusjärjestelmän uudistamisen ensimmäistä vaihetta koskeva HE annetaan eduskunnalle 9/2016. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamisen toista vaihetta koskeva HE annetaan eduskunnalle 1/2017. Sääntely- ja ohjausjärjestelmän uudistaminen kytkeytyy ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseen, jota koskeva HE annetaan samaan aikaan 1/2017. Uudistettu rahoituslainsäädäntö tulee kokonaisuudessaan voimaan ja suunniteltu toimenpide on toteutettu 1/2018.

Kärkihanke 3:

Nopeutetaan siirtymistä työelämään

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena ovat pidemmät työurat ja joustavat opintopolut. Nuoret siirtyvät nopeammin jatko-opintoihin. Joustavat opintopolut helpottavat opintojen suorittamista loppuun sekä työnteon ja opiskelun yhteensovittamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sopii korkeakoulujen kanssa työelämään siirtymistä nopeuttavista tavoitteista sopimuskautta 2017–2020 koskevissa neuvotteluissa vuonna 2016. Tavoitetta tuetaan suuntaamalla siihen korkeakoulujen strategiarahoitusta.

Toimenpide 1: Nopeutetaan toiselta asteelta korkeakouluihin siirtymistä

- ❖ Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhdessä korkeakoulujen kanssa prosessin, jossa **korkeakoulut uudistavat valintakoemenettelyjään** tavoitteena vähentää tarpeettomia välivuosia ja aikaistaa korkeakouluopintojen aloitusta. OKM ohjaa rahoituksella korkeakouluja luopumaan pitkäkestoisesta pääsykokeisiin valmistautumisesta, jolloin tarve osallistua valmennuskursseille vähenee oleellisesti. Ylioppilastutkintolautakunta ja korkeakoulut laativat toimenpideohjelman ylioppilastutkinnon paremmaksi hyödyntämiseksi valintamenettelyssä. Toimenpideohjelma ylioppilastutkinnon hyödyntämiseksi korkeakoulujen valinnoissa, työryhmän määräaika 8/2016, vuosina 2010–2015 tehtyjen korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistusten vaikutusarvio valmistuu 12/2017.

Korkeakouluopintoihin siirtymistä nopeutetaan lisäämällä toisen asteen ja korkea-asteen välistä yhteistyötä mahdollistamalla korkeakoulutasoisten kurssien ja kieliopintojen suorittaminen jo toisen asteen opintojen aikana, vahvistamalla työelämäyhteyksiä sekä kehittämällä opinto-ohjausta. Toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön syventämistä pilotoidaan kokeiluina ja levittämällä hyviä käytäntöjä.

Toimenpide 2: Sujuvoitetaan korkeakouluopintoja mahdollistamalla ympärivuotinen opiskelu ja parantamalla aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee toimia, joilla korkeakoulut parantavat, lisäävät ja monipuolistavat kesäopetustarjontaa, verkko-opetuksen mahdollisuuksia (ks. toimenpide 3) ja intensiivikursseja. Kesäopetustarjonnan kehittymistä seurataan tavoitteellisesti. Tuetaan tenttiakvaarioiden käyttöönottoa kaikissa korkeakouluissa (ks. toimenpide 3).

- ❖ Parannetaan etenkin työelämässä hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnustamista sekä opiskelun ohella tehtävän työn opinnollistamista ja hyväksilukua. Seurataan aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen kehittymistä. Tehdään **korkeakoulukohtainen aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen arviointi ja määritellään kehittämiskohdat**, valmis 12/2017.

Toimenpide 3: Kehitetään korkeakoulujen digitaalisia oppimisympäristöjä, verkko-opetustarjontaa ja digitaalista koulutusyhteistyötä palvelemaan opintojen sujuvoittamista ja nopeampaa korkeakoulutukseen siirtymistä

- ❖ Parannetaan korkeakoulujen välisen yhteistyön edellytyksiä koulutuksessa. Korkeakoulut kehittävät laajaa verkko-opetustarjontaa, jolla mahdollistetaan opiskelijoille joustavat opinnot yli korkeakoulurajojen. Luodaan hallinnollisesti yksinkertainen tapa saada muiden korkeakoulujen opinnot osaksi tutkintoa, ja ohjataan korkeakoulut kehittämään tämän edellyttämiä tietojärjestelmien välisiä kytkentöjä ja yhteisiä tietovarantoja. Tavoite on, että korkeakoulut tuottavat yhteistä verkko-opetustarjontaa pedagogisesti vahvalle pohjalle ja korkeakoulut ovat sopineet keskinäisestä yhteistyöstä ja työnjaosta verkko-opetuksessa. Opetusta voidaan tarjota myös täysin avoimesti ja parantaa näin esimerkiksi toisen asteen opiskelijoiden mahdollisuuksia tutustua korkeakouluopintoihin. **Tietovarantoja ja tietojärjestelmiä kehitetään 2016–2018.**

Lisätään monipuolista digitaalisten välineiden hyödyntämistä opetuksessa, monipuolistetaan arviointikäytänteitä digitaalisin menetelmin, varustetaan opetustiloja tukemaan digitaalisia opetusmenetelmiä ja korkeakoulujen välistä opetusyhteistyötä jakamalla hyviä käytäntöjä korkeakoulujen välillä 2015–2017. Tuetaan **EXAM-tenttiakvaariosovelluksen** kehittämistä 2016–2017 ja avataan sovelluksen lähdekoodi kaikkien hyödynnettäväksi 2017.

Parannetaan opetushenkilöstön digitaalista osaamista, kehitetään oppimisanalytiikkaa tukemaan opiskelua ja ohjausta yhteisiä käytäntöjä edistävin seminaarein 2016–2018.

Näillä keinoilla tehostetaan opetusta ja laajennetaan opiskelijoille tarjottavia joustavia opiskelumahdollisuuksia, sekä avataan tarjontaa toisen asteen opiskelijoille. Samalla digitalisaation edellyttämät perustaidot tuodaan kaikille korkeakouluopiskelijoille hyödyntäen ajasta ja paikasta riippumattomia opetuksen muotoja. Kaikilla korkeakoulujen koulutusaloilla ja tutkinnoissa opiskelijat hallitsevat digitalisaation edellyttämät ICT-perustaidot.

Toimenpide on valmis 12/2018.

Toimenpide 4: Päivitetään kelpoisuusvaatimuksia julkisella sektorilla

- ❖ Asiakohdan toimenpiteistä on sovittu osana kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelman VM:n vetämässä valmisteluryhmässä (teema 2 Kelpoisuusehtoja ja henkilöstörakennetta koskevien velvoitteiden joustavoittaminen).

Kärkihanke 4:

Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Tavoitteena on tuoda kulttuuri osaksi lasten arkea, vahvistaa lasten ja nuorten luovuutta sekä lisätä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.

Toimenpide 1: Parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen ja lastenkulttuurin saatavuutta taiteenalakohtaisesti maan eri osissa sekä edistetään lasten ja nuorten luovia taitoja

Lisätään lasten ja nuorten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taiteeseen ja kulttuuriin. Vahvistetaan heidän luovia taitojaan, kulttuurikompetenssiaan ja parannetaan heidän oppimisen edellytyksiään. Lisätään perusopetuksen järjestäjien ja varhaiskasvatuksen toimijoiden yhteistyötä taiteen perusopetusta antavien koulutuksen järjestäjien, taide- ja kulttuurialan ammattilaisten, instituutioiden ja muiden toimijoiden, kirjastojen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Varmistetaan lastenkulttuuripalveluiden saatavuus koko maassa. Lisätään säännöllistä taide- ja kulttuuri-toimintaa ja lasten omaa harrastustoimintaa koulun tiloissa ja tehostetaan näin koulun tilojen käyttöä koulupäivien ulkopuolella. Vaikutetaan myönteisesti lasten ja perheiden ajankäyttöön (lasten pitkät iltapäivät, perheiden yhteinen aika) ja maahanmuuttajalasten kotoutumiseen (harrastusten kautta lasten kaverisuhteet vahvistuvat ja koulu on maahanmuuttajaperheiden näkökulmasta parhain harrastuspaikka).

Toimijoina ovat taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset, perusopetuksen järjestäjät, lastenkulttuurikeskukset, taidelaitokset, museot, kirjastot, perinneyhdistykset, ja muut taide- ja kulttuurialan toimijat. Myös informaaliset oppimisympäristöt otetaan huomioon.

- ❖ Lisätään taiteen perusopetuksen ja muun taide- ja kulttuuritoiminnan tarjontaa **ohjatulla kerhotoiminnalla ja lasten kulttuuritoiminnalla kouluissa**. Luodaan toimintamalleja eri toimijaryhmien ja taiteenalojen välisen yhteistyön kehittämiseen. Hyödynnetään digitalisaation mahdollisuuksia erityisesti digitaalisten kulttuurisisältöjen ja -tuotantojen välittämisessä ja vuorovaikutteisessa tuottamisessa (sosiaalisen median kanavat, sähköiset oppimisympäristöt, mobiiliratkaisut). Taiteen perusopetuksen tarjontaa sekä muiden taide- ja kulttuuritoimijoiden järjestämää harrastustoimintaa laajennetaan koulujen tiloihin ilta-aikoina.

Laajennetaan lastenkulttuuriverkoston toiminta koko maan kattavaksi siten, että jokaisella kunnalla on käytettävissä lastenkulttuurin osaaminen ja keskuksien tuottamat taide- ja kulttuuripalvelut.

Kehitetään koulutuksen järjestäjien, perheiden ja kulttuurilaitosten käyttöön uusia innovatiivisia malleja ja välineitä innostaa lapsia ja perheitä taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön pariin.

Perustetaan **kokeilu- ja kehittämishanke varhaiskasvatusikäisten lasten monilukutaidon edistämiseksi**. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on monilukutaitoa edistävän oppimisympäristön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Hankkeella vahvistetaan varhaiskasvatuksen sekä kirjasto- ja kulttuurialan toimijoiden rakenteita ja toimintakulttuuria monilukutaitojen oppimista tukeviksi. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoa (kirjoite-

tun ja puhutun tekstin lukutaito, matemaattinen lukutaito, kuvanlukutaito, medialukutaito ja digitaalinen lukutaito). Erityisinä painopisteinä huomioidaan monilukutaidon herättelyn ja kielellisen tietoisuuden osalta tukea tarvitsevien lasten ja maahanmuuttajataustaisten lasten monilukutaidon vahvistaminen. Toimilla vahvistetaan myös varhaiskasvatuksen ja perheiden välisiä yhteistyötä ja perheiden osallisuutta lasten monilukutaidon edistämisessä.

Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

Taiteen perusopetuksen avulla monipuolistetaan lasten harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia taiteeseen ja kulttuuriin

2016: 0,8 milj. euroa

2017: 1,0 milj. euroa

2018: 1,0 milj. euroa

Lastenkulttuurin avulla lisätään taide- ja kulttuuritoimijoiden järjestämää harrastustoimintaa kouluissa, laajennetaan lastenkulttuurikeskusten verkoston toimintaa sekä kehitetään ja levitetään innovatiivisia malleja innostaa lapsia ja perheitä taiteen ja kulttuuriperinnön pariin.

2016: 1,2 milj. euroa

2017: 2,0 milj. euroa

2018: 2,0 milj. euroa

Yhteensä: 8,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Laajennetaan prosenttitaiteen periaatetta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi

- ❖ Luodaan nykyisen rakennushankkeisiin kytkeytyvän **prosenttiperiaatteen rinnalle uusi toimintapa**, jolla voidaan sujuvoittaa taide- ja kulttuurisisältöisten hyvinvointipalveluiden hankintaa sosiaali- ja terveyssektorille. Sen piirissä olisivat visuaalisten taiteiden lisäksi myös muut taiteenalat (esim. musiikki, tanssi, teatteri, kirjallisuus) ja kulttuuri laajemmin (esim. muistelutoiminta). Pitkän tähtäyksen tavoitteena on saada taide- ja kulttuurilähtöiset hyvinvointipalvelut vakiinnutetuiksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja hyvinvoinnin seurantaa.

Määrärahalta tuetaan kuntia, kuntayhtymiä ja muita toimijoita siinä, että ne kehittävät olemassa olevia hyviä käytäntöjään tai uusia toimintatapoja, hyödyntäen myös digitaalisia sisältöjä ja teknologioita, ja siten lisäävät eri taiteenalojen ja kulttuuripalveluiden tarjontaa ja parantavat taiteen saavutettavuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Toimenpiteen toteutuksessa sovelletaan myös kokeilukulttuuria eli uusien toimintatapojen etsimistä ja testausta kokeilujen avulla. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 0,6 milj. euroa

2017: 0,8 milj. euroa

2018: 0,6 milj. euroa

Yhteensä: 2,0 milj. euroa

Kärkihanke 5:

Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi

Elinkeinoministeri Olli Rehn yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasosen kanssa

Tavoitteena on hyödyntää tieteen ja tutkimuksen resursseja tehokkaammalla ja vaikuttavammalla tavalla sekä Suomen koulutusviennin voimakas kasvu.

Toimenpide 1: Edellytetään korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta esitystä työnjaosta sekä tiedekuntien ja tutkimusyksiköiden tiivistävästä yhteistyöstä. Pääomitetaan korkeakouluja

- ❖ Korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä, strategisia valintoja ja työnjakoa edistetään osana korkeakoulujen tulossopimusneuvotteluja kaudelle 2017–2020. Kehittämistoimenpiteitä tuetaan korkeakoulujen perusrahoitukseen sisältyvällä strategiarahoituksella. Yliopistojen profiloitumista tuetaan Suomen Akatemian rahoituksella. Korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta saadut esitykset kootaan opetus- ja kulttuuriministeriössä ja esitysten edellyttämät päätökset valmistellaan yhteistyössä toimivaltaisten ministeriöiden kanssa vuoden 2016 aikana.

Kohdennetaan Suomen Akatemian kärkihankerahoitus tutkijanurallaan nuorille tutkimustulosten hyödyntämiseen 2016–2018.

Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset suuntaavat resurssejaan osaamiskeskittyymiin valitsemiltaan painopistealueilla, ottaen huomioon hallituksen strategiset painopistealat.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja pääomitetaan (OKM). Tehostetaan tutkimuksen vaikuttavuutta ja edistetään tutkimustulosten kaupallistamista. Lisätään kilpaillun rahan osuutta korkeakoulujen rahoituksessa. Pääomittamisen kriteereissä painotetaan korkeakoulujen kykyä hankkia ulkopuolista rahoitusta sekä toiminnan tuottavuutta, laatua ja vaikuttavuutta.

Kärkihankerahoitus

2016: -

2017: -

2018: yliopistoja pääomitetaan 46 miljoonaa euroa ja ammattikorkeakouluja 24 miljoonaa euroa.

Yhteensä: 70,0 milj. euroa.

Toimenpide 2: Kootaan tutkimuksen voimavaroja ja vahvistetaan osaamiskeskittymiä

Osaamista ala- ja aluekohtaisesti keskittämällä lisätään TKI-toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä Suomen vetovoimaa osaajien ja osaamisintensiivisten yritysten sijoittumiselle. Tavoitteena toteuttamisessa hyödynnetään avoimen tieteen ja tutkimuksen sekä digitaalisuuden tuomat osaamisedut. Alueelliset keskittymät hyödyntävät alueiden vahvuuksia ja voimavaroja, alakohtaiset keskittymät kokoavat osaamista kansallisiksi osaamiskärjiksi.

Julkisia ja yksityisiä voimavaroja kootaan vaikuttavammiksi strategisiksi hankkeiksi ja edistetään kansallista työnjakoa TKI-toiminnassa hyödyntämällä mm. korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämisen monivuotisen prosessin toimenpiteitä sekä EU:n tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti 2020 -ohjelmaa, Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja Euroopan strategisten investointien rahastoa (ESIR).

Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän ja kaupunkien yhteistyötä lisätään uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi. Kaupunkien tulevaisuusinvestoinnit toimivat kehitysalustoina ja luovat kysyntää innovatiivisille ratkaisuille.

Osaamiskeskittymiä tukeva kokonaisuus rakentuu seuraavista toimenpiteistä:

- ❖ Vahvistetaan korkeatasoista, kansainvälisessä vertailussa menestyvää tutkimusta suuntaamalla **korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten resursseja** (ml. tutkimusinfrastruktuuri) **osaamiskeskittymiin ja yritys yhteistyöhön** niiden profiilien mukaisesti huomioiden hallituksen strategiset painopistealat.
- ❖ Olemassa olevia ja uusia **TKI-ohjelmia kohdennetaan osaamiskeskittymien edistämiseen**. Osaamisohjaisen kasvun ja kansainvälisen tason osaamiskeskittymien aikaansaamiseksi sekä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi Suomen Akatemian rahoitusinstrumenttivalikoimaa on monipuolistettu ja rahoituksen määrää lisätty (Profi-rahoitus, kärkihankerahoitus). Hyödynnetään Tekesin uutta ”Research Benefit” yhteistutkimusvälinettä lupaavampien tutkimustulosten hyödyntämiseksi elinkeinoelämässä. Kärkihankerahoitukset myönnetty 12/2018 mennessä.
- ❖ Tuetaan **kasvun kannalta strategisten painopistealueiden** (kuten cleantech, biotalous, muu teknologiateollisuus, terveysala sekä palvelusektori) **infrastruktuuri- ja kehitysympäristöjen rakentamista**. Varmistetaan olemassa olevien infrastruktuurien ajantasaistaminen ja kannustetaan osaamiskeskittymissä työnjaon ja yhteistyön keinoin kohdentamaan voimavarat sektorirajat ylittävään tutkimuksen infrastruktuurien hyödyntämiseen. Rahoituksella tuetaan myös infrastruktuurien avaamista kaikille toimijoille resurssien käytön tehostamiseksi, vaikuttavuuden parantamiseksi ja elinkeinoelämän uudistamiseksi. Selvitetään yritysten tarpeet tutkimus- ja kehitysympäristöjen yhteiskäytölle ja hyödyntämiselle sekä mahdollisuudet panostaa ko. ympäristöjen kehittämiseen 3/2017 mennessä.
- ❖ Tuetaan **korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyönä ekosysteemialoitteita**, jotka muodostavat alustan tutkimuksen ja osaamisen kaupallistamiselle, uusien yritysten perustamiselle ja kansainvälisen liiketoiminnan synnyttämiseksi valituilla painopistealoilla. Näissä liiketoimintaekosysteemeissä hyödynnetään digitalisaatiota, TKI-ohjelmia sekä avoimen tieteen ja tutkimuksen periaatteita. Tekes käynnisti pilottihaun bioalan liike-

toimintaekosysteemin tukemiseen 11/2015. Määritellään ekosysteemien tunnistamiseen liittyvät mittarit 3/2017.

- ❖ Päivitetään ja toimeenpannaan **terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian tiekartta** ja toimenpiteet vuosille 2016–2018 (ml. ehdotus toimeenpanon vaatimiksi lisäpanostuksiksi) kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön kehittämiseksi, terveysalan investointien ja alan viennin lisäämiseksi. Tiekartta päivitetty 4/2016.
- ❖ **Tuetaan alueiden välistä työnjakoa ja älykästä erikoistumista vahvistavia alueellisia osaamiskeskittymiä valtion ja kaupunkiseutujen välisillä kasvusopimuksilla (2016–2018).** Sekä kasvusopimuksilla että INKA-ohjelmalla (2014–2017) kannustetaan kaupunkiseutuja innovatiivisiin julkisiin hankintoihin kansainvälisen tason referenssikohteiden synnyttämiseksi. Tavoitteena ovat kansainvälisesti kilpailukykyiset keskittymät.

Toimenpiteissä hyödynnetään kaupunkien ja kuntien (ml. kuntayhtymät) suuret tulevaisuusinvestoinnit uusien innovaatioiden kokeilu ympäristöinä ja vientiä edistävinä edelläkävijämarkkinoina. Samalla lisätään kaupunkien ja kuntien välistä yhteistyötä edelläkävijämarkkinoiden luomiseksi ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi. Sopimukset hyväksytään 5/2016 ja ne ovat voimassa 12/2018 saakka. Luodaan yhdessä Tekesin kanssa toimintasuunnitelma innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämisen lisäämiseksi.

Toimenpide 3: Vahvistetaan tutkimuksen vaikuttavuutta ja hyödyntämistä tukevaa rahoituspohjaa sekä uudistetaan innovaatioiden kaupallistamisen palvelurakenteita ja säädöspohjaa

Tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyön sekä tutkimuksen vaikuttavuuden lisääminen edellyttää rahoituspohjan laajentamista siten, että yritysten suoraa rahoitusta korkeakouluille kasvatetaan ja korkeakoulujen rahoitukseen luodaan kannusteet tutkimuksen vaikuttavuudelle ja hyödyntämiselle sekä elinkeinoelämän kanssa tehtävälle yhteistyölle. Julkista rahoitusta ja toimenpiteitä suunnataan yritysten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten omiin tai yhteisiin korkeatasoiseen osaamiseen ja tutkimukseen perustuviin hankkeisiin, joilla tuetaan tutkimuksen ja osaamisen kaupallistamista.

- ❖ **Uudistetaan korkeakoulujen rahoitusta tukemaan tutkimuksen ja osaamisen vaikuttavuutta ja hyödyntämistä.** Ohjauksen ja julkisen rahoituksen keinoin korkeakouluja kannustetaan yritys yhteistyöhön ja tutkimustulosten vaikuttavuuden sekä kaupallistamisen lisäämiseen siten, että ne ovat strategisia valintoja korkeakouluissa ja tavoitteet on asetettu kunnianhimoisesti. Tämän tueksi korkeakoulujen tiedonkeruuta kehitetään elinkeinoelämän ja korkeakoulujen välisen yhteistyön vaikuttavuuden sekä tutkimuksen hyödyntämisen ja kaupallistamisen arvioimiseksi. Rahoitusmallien uudistusta koskevat asetusmuutokset annetaan keväällä 2016. Täydentävien seurantatietojen keruu tutkimuksen vaikuttavuudesta käynnistetty 1/2017.
- ❖ TKI-investointien vaikuttavuuden lisäämiseksi **teetetään OECD:llä arvio Suomen tutkimus- ja innovaatiopolitiikasta.** Lähtökohtana on, että OECD:n alustavat suositukset ovat valmiit 1/2017, loppuraportti 6/2017.
- ❖ **Kehitetään Tekesin nykyisiä tutkimuksen kaupallistamista tukevia instrumentteja** (mm. Tutkimuksen liiketoimintaa) **sekä otetaan käyttöön Tekesin uudet instrumentit** (Challenge

Finland -haastepohjainen ja ratkaisukeskeinen tutkimusohjelma, Innovation Scout), jolla vahvistetaan elinkeinoelämän tarpeiden ja julkisen tutkimuksen kohtaamista sekä tutkijoiden tietoisuutta tutkimuksen kaupallisesta potentiaalista ja yrittäjyydestä. Ensimmäiset rahoitushaut käynnistetty 12/2015. Kaikki kärkihankerahoitus myönnetty 12/2018.

- ❖ Kohdennetaan **Suomen Akatemian kärkihankerahoitus tutkijanurallaan nuorille osaamisen hyödyntämisen vahvistamiseen**. Tekesin ja Suomen Akatemian välistä yhteistyötä on vahvistettu mm. suunnittelemalla kärkihankerahoituksista yhteentoimiva ja toisiaan täydentävä kokonaisuus osaamisen vaikuttavuuden lisäämiseksi.
- ❖ Toteutetaan **tutkimuksen hyödyntämistä ja kaupallistamista tukevien palvelurakenteiden, prosessien ja urakehitysmallien uudistaminen** osana korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön syventämisen monivuotista prosessia. Kannustetaan tutkimusorganisaatioita kehittämään yhteisiä osaamisalue- tai toimialakohtaisia kohdennettuja innovaatio- ja kaupallistamispalveluja. Yhteisten kaupallistamispalvelujen kokeiluhanke käynnistetty 6/2017.
- ❖ Kannustetaan korkeakouluja kehittämään **alumnitoimintaa** elinkeinoelämän yhteistyön syventämiseksi.
- ❖ Arvioidaan **korkeakoulukeksintölain muutostarve** ja tarvittaessa ajanmukaistetaan laki. Mikäli uudistustarve todetaan, uudistetun lain HE 12/2016.
- ❖ Parannetaan **tutkimustaustaisten alkavan vaiheen yritysten riskirahoituksen** saantia Tekes Pääomasijoitus Oy:n rahastosijoituksilla. Ensimmäiset sijoitukset tehty 6/2017.

Kärkihankerahoitus

TEM: TKI-toiminnan tukeminen Challenge Finland, Research Benefit, Innovation Scout

2016: 12 milj. euroa

2017: 18 milj. euroa

2018: 25 milj. euroa

Yhteensä 55 milj. euroa

OKM: SA+Tekes yhteistyö osaamisen hyödyntämiseksi, Suomen Akatemian osuus

2016: 2 milj. euroa

2017: 8 milj. euroa

2018: 20 milj. euroa

Yhteensä 30 milj. euroa

Yhteensä: 85,0 milj. euroa

Toimenpide 4: Puretaan koulutusviennin esteitä kaikilta koulutusasteilta

- ❖ **Poistetaan tilauskoulutuksen esteet.** Puretaan koulutusviennin esteitä toisen asteen koulutuksessa.
- ❖ Otetaan käyttöön **lukuvuosimaksut EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille.** Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat vuodesta 2016 alkaen periä lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Lukuvuosimaksuja koskevia säännöksiä sovelletaan korkeakouluja velvoittavina 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin.

Mahdollistetaan vähävaraisten EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden hakeutuminen opintoihin erillisen stipendijärjestelmän avulla. Luodaan kannusteita opiskelijoiden jäämiseksi Suomeen.

- ❖ **Tiekartta** hallituskauden toimista **koulutusviennin edistämiseksi ja esteiden poistamiseksi** julkistettiin maaliskuussa 2016.

TEKESin selvityksen (2015) perusteella Suomen koulutusviennin volyymi on noin 268 miljoonaa euroa. Asetetaan tavoitteeksi että volyymi nousee vuoteen 2018 mennessä 350 miljoonaan euroon.

Täydennetään Future Learning Finland kasvuohjelman toimia mm. Team Finland verkoston avulla.

Kärkihanke 6:

Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen yhteistyössä oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin ja perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan kanssa

Tavoitteena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista ja työllistymistä. Lisäksi syvennetään yhteistyötä nuorten tukemisessa ja kootaan hyvät toimintatavat hyödynnettäväksi valtakunnallisesti.

Toimenpide 1: Kehitetään nuorisotakuusta malli, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla ja vahvistetaan etsivää nuorisotyötä. Syvennetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten tukemisessa. Hyödynnetään nuorisotakuun hyvät käytännöt ja hankkeet sekä otetaan käyttöön parhaat elementit laajentamalla ne valtakunnalliseksi

Vaikeassa tilanteessa olevien nuorten auttamiseen kehitetään nuorisotakuussa ESR-rahoituksen turvin käynnistyneitä yhden luukun palvelupisteitä eli Ohjaamoita ja laajennetaan Ohjaamopalvelupisteiden verkostoa. Palvelupisteet toimivat julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä. Ohjaamot ja etsivä nuorisotyö kehittävät toimintaansa ottaen huomion myös kasvavan maahanmuuttajanuorten määrän.

Olemassa olevista malleista kerätään ja levitetään parhaiksi arvioidut ja todetut elementit. Näin luodaan yhdenmukaisia, mutta paikallisiin tarpeisiin muokattuja tehokkaita palvelukokonaisuuksia ja ketjuja, joihin nuori voi itse vaikuttaa ja johon hän voi sitoutua. Tavoitteena on hyväksi koettujen toimintamuotojen vahvistaminen, parhaiden käytäntöjen valtakunnallistaminen sekä sellaisen järjestelmätason muutoksen aikaansaaminen, että vastuu apua tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla.

Nuorisotakuussa kerättyjen hyvien kokemusten pohjalta vahvistetaan etsivää nuorisotyötä ja kehitetään luottohenkilötoimintamallia. Ohjaamojen ja etsivän nuorisotyön luottohenkilötoimintamallin toteutetaan yhdessä OKM, TEM ja STM kanssa. Niillä paikkakunnilla, joilla ei ole ohjaamotoimintaa, vahvistetaan lakisääteisen nuorten ohjaus- ja palveluverkoston roolia nuorten palvelukokonaisuuksien koordinoinnissa.

- ❖ Tuetaan paikallista monialaista yhteistyötä sekä vahvistetaan etsivää nuorisotyötä kehittämällä **luottohenkilötoimintamallia** 4/2018. Kaikki valtakunnallisella ESR-rahoituksella rahoitetut **Ohjaamo-toimipaikat** ovat toiminnassa 4/2018. Lisäksi Ohjaamoja on perustettu alueosioiden ESR-rahoituksella ja kansallisilla toimintamäärärahoilla. Kaikkiaan Ohjaamoja on toiminnassa 32 kpl, ja uusia suunnitellaan. Ohjaamotoiminta on vakiintunut sopimus-pohjaiseksi ja rahoitetaan yhteisrahoituksella ilman ESR:n tukea 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,0 milj. euroa

2017: 1,5 milj. euroa

2018: 1,5 milj. euroa

Yhteensä: 5,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Kaikille peruskoulun päättävälle taataan koulutuspaikka

- ❖ Joustavan perusopetuksen toiminta tähtää 7–9 luokilla koulupudokkuuden ehkäisemiseen. **Joustavan perusopetuksen (JOPO) tukevaa toimintaa lisäämällä 7.–9.-luokille** tuetaan jatko-opintoihin valmistumista ja pitkällä tähtäimellä työelämään sijoittumista sekä vaativissa tilanteissa ehkäistään syrjäytymistä. Tämä myönteinen kehitys saavutetaan kiinnittämällä riittävän varhain huomiota opetussuunnitelman perusteiden oppitavoitteiden saavuttamisen sekä toiselle asteelle sijoittumisen varmistamiseen myös oleskeluluvan saaneiden osalta. Tavoitteena on, että yläkoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa koulupudokkuusuhan alla olevalla nuorella on mahdollisuus saada lisätukea.

Käynnistetään **selvitys joustavan perusopetuksen toimeenpanosta** ja seurataan toimeenpanon kehitystä.

Kärkihankerahoitus

2016: 0,4 milj. euroa

2017: 0,3 milj. euroa

2018: 0,3 milj. euroa

Yhteensä: 1,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Vahvistetaan nuorten sosiaali- ja terveyspalveluita, nuorten mielenterveyspalveluita sekä taataan kuntoutuspaikat

Sote-uudistus on tärkein kanava nuorten sosiaali- ja terveyspalvelujen vahvistamiselle. Tärkeää kehittämistyötä tehdään myös ESR-rahoitteisissa hankkeissa ja muista kärkihankkeista erityisesti lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa.

- ❖ Osana nuorisotakuuta sosiaali- ja terveysministeriö avaa keväällä 2016 **hankehaun**, jolla tavoitellaan erityisesti syrjäytymisvaarassa, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten hyvinvoinnin parantamista. Tavoitteena on luoda **pysyviä eri toimijoiden kumppanuuteen perustuvia toimintamalleja nuorten toimijuuden tukemiseksi**. Kela järjestää palveluita nuorille, jotka ovat vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta sairauden tai vamman vuoksi. Lisäksi Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kehittämishankkeiden yksi painopistealue on nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Haku valmis 10/2016, toimenpide valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,5 milj. euroa

2017: 1,5 milj. euroa

2018: 1,0 milj. euroa

Yhteensä: 4,0 milj. euroa

Toimenpide 4: Vahvistetaan työnetsijätoimintaa ja kehitetään nuorten palkkatukea ja Sanssi-korttia työntekoon kannustavampaan suuntaan

- ❖ **Palkkatuki on uudistettu** ja sen helppokäyttöisyyttä lisätty työnantajien kannalta. Palkkatuella alennetaan vastavalmistuneiden ja ammatillisen koulutuksen käyneiden työllistymiskynnystä. Sanssi-kortin käyttöä lisätään ja se kytketään tiiviimmin yrityspalveluihin. Oppisopimuskoulutus (palkkatuella työttömille) kiinnostaa nuoria suuresti. Työttömille nuorille, joilla ei ole ammatillista koulutusta, tarjotaan heille soveltuvaa koulutusta, esimerkiksi oppisopimuskoulutuksena. Oppisopimuksen kiinnostavuutta työnantajien näkökulmasta on mahdollista edistää pilotoimalla erilaisia oppisopimuksen toiminta- ja rahoitusmalleja yli hallinnonalarajojen sekä yhteistyössä työelämän toimijoiden kanssa. Mahdollisuus lyhytaikaiseenkin, muutaman kuukauden pituisen ennakkopakson suorittamiseen on tärkeää oikeanlaisen kouluttautumisväylän löytämiseksi mahdollisimman nopeasti ja yksilölliset opiskelunvalmiudet huomioiden. Kytkenät työvoima- ja yrityspalveluihin tulee huomioida nykyistä laajemmin. Työelämäntuntemukseen ja työnhakutaitoihin kiinnitetään enemmän huomiota. Uudistuksen arviointi 12/2016.
- ❖ Myös yrittäjyys on palkkatuetun työn ohessa tärkeä työllistymisvaihtoehto. Yrittäjiksi aikoville hankitaan nuorten yrittäjyyspajoja. **Nuorten yrittäjyyspajan toimintamalli otetaan käyttöön koko maassa.** Nuorten yrittäjyyspajan tavoitteena on tukea nuorten yrittäjäksi ryhtymistä. Pajassa osallistujille tarjotaan yritysneuvontaa, sparrausta, starttirahaa, koulutusta ja mentorointia, jotka toteutetaan erityisesti nuorille sopivilla toimintamalleilla. TE-hallinto hankkii tulokseen perustuvia nuorille tarkoitettuja ostopalveluja palvelujen tuottajilta. Palvelujen tuottajat keskittyvät yksilölliseen ohjaukseen, valmennukseen, osaamisen arviointiin ja työnetsintään. 1, 2 ja 3 toteutetaan työllisyysmäärärahojen (mom. 51) puitteissa. Malli käytössä 1/2017.
- ❖ Ohjauspalvelujen digitalisoimisen edistämiseksi kehitetään **digitaalisia ohjauspalveluja kaikille nuorille** (ohjauksen nettipalvelut, -puhelinpalvelut ja videoneuvonta) ja varmistetaan niiden integroituminen osaksi sähköisiä hakupalveluita (**opintopolku.fi**). Palvelujen kehittämistyö on aloitettu TEM-OKM-STM yhteistyönä ESR-hankkeena, mutta sen vakiinnuttamiseen tarvitaan yhteisponnisteluja, mm. vahvempaa yhteistyötä valtiovarainministeriön kanssa.

3. HYVINVOINTI JA TERVEYS

vuonna 2025

Suomalaiset voivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Jokainen ihminen kokee voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjut ovat sujuvia, henkilöstö voi hyvin ja tietojärjestelmät toimivat. Uudistuksen myötä yhteisillä varoilla saadaan enemmän terveyttä ja hyvinvointia.

HALLITUSKAUDEN TAVOITTEET PAINOPISTEALUEELLE

Terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla. Terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet.

Eri ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu. Julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa. Ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän.

Lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet.

Ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu. Omaishoitoa on vahvistettu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä.

Sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi.

Järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta ovat helpottuneet ja yhteisöllisyys lisääntynyt normeja purkamalla.

KÄRKIHANKKEET

- 1** **Palvelut asiakaslähtöisiksi**
- Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit
 - Arvioidaan asumisperusteisen sosiaaliturvan tarkoituksenmukaista kohdentumista
 - Toteutetaan perustulokokeilu

37 milj. €

- 2** **Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta**
- Mahdollistetaan hyvinvointia ja terveyttä tukevia elämäntapoja

8 milj. €

- 3** **Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma**
- Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

40 milj. €

- 4** **Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa**
- Kotihoito uudistuu
 - Omais- ja perhehoito uudistavat palvelujen rakennetta ja -valikoimaa

30 milj. €

- 5** **Osatyökykyisille tie työelämään**
- Toteutetaan uudistus palvelujärjestelmässä ja työpaikoilla osatyökykyisten työllistymiseksi
 - Poistetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulon kannustinloukkuja

15 milj. €

Kärkihanke 1:

Palvelut asiakaslähtöisiksi

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä, Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, omatoimisuutta tukevat toimintaprosessit sosiaali- ja terveydenhuollossa ja tarkoituksenmukainen sosiaaliturva. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien ja sosiaaliturvan uudistukset käynnistetään. Toiminnot yhdistetään asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Digitalisaation keinot otetaan käyttöön ja byrokratiaa vähennetään. Asiakkaan omatoimisuutta tuetaan ja tietojen yhteiskäyttö mahdollistetaan.

Toimenpide 1: Uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessit - asiakas keskiön

Uudistus tuottaa asiakaslähtöiset, matalan kynnyksen moniammatilliset ja sähköiset palvelut. Palvelut räätälöidään asiakkaiden tarpeiden ja valmiuksien mukaan. Hoito- ja palvelusuunnitelman avulla varmistetaan oikea-aikainen ja koordinoitu hoito/palvelu. Asiakkaiden kokemukset ja palaute otetaan huomioon palveluiden kehittämisessä ja ohjauksessa.

Toteuttaminen koordinoidaan muutosohjelmalla, joka edellyttää laaja-alaista ja poikkihallinnollista yhteistyötä kansallisen palveluarkkitehtuurin mukaisesti. Kärkihanke toteutetaan yhteistyössä HO:n digitalisaatiota koskevien toimenpiteiden kanssa.

- ❖ Määritellään **julkinen palvelulupaus**. Säädöspohja valmistellaan osana SOTEn järjestämislakia 12/2016. Kokonaisuakataulu täsmentyy valmistelun edetessä.
- ❖ Määritellään **kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli**. Valmis käyttöön otettavaksi 12/2017.
- ❖ Kehitetään ja otetaan käyttöön uudet **omahoidon sähköiset palvelut**. Valmis 12/2018.
- ❖ Toteutetaan **palvelusetelikoikeilu** laajennettuna SOTE -lainsäädäntömuutosten mukaisesti. Toteutetaan palvelutuottajien hakemisen ja vertailun mahdollistava sähköinen palvelu ja valinnanvapautta tukevat tietojärjestelmäratkaisut. Arvioidaan kokeilu. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,0 milj. euroa

2017: 6,5 milj. euroa

2018: 6,5 milj. euroa

Yhteensä: 15,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Arvioidaan asumisperusteisen sosiaaliturvan tarkoituksenmukaista kohdentumista

Selvitetään Suomeen tulevien ja Suomesta lähtevien henkilöiden asumisperusteisen sosiaaliturvan alkamisen ja päättymisen kriteerit. Tehdään näkyväksi Suomen keskeiset tavoitteet EU:n sosiaaliturvan koordinaatiolainsäädännön uudistamisessa.

- ❖ Selvitys turvapaikan saaneiden kotoutusjärjestelmän luomisesta. **HE työttömyysturvalain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta** 5/2016.

Selvitys maahanmuuton kustannuksista. Selvitetään Suomeen ja Suomesta eri syistä liikkuvien henkilöiden määrän ja maksettavista etuuksista aiheutuvista vaikutuksista Suomen sosiaaliturvajärjestelmään. Maahanmuutosta ja sen kustannuksista jo tehdyistä selvityksistä laaditaan kokoomatutkimus. Valmis 5/2017.

Arvioidaan Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön etuuksien perusteet, niiden kohdentuminen ja tarkoituksenmukaisuus. Selvitetään mahdollisuudet Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin kuulumisen porrastamiseen. **HE asumisperustaisen sosiaaliturvan muutoksista** 10/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,0 milj. euroa

2017: 1,0 milj. euroa

Yhteensä: 2,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Toteutetaan perustulokokeilu

Kokeillaan, voidaanko perustulon avulla vähentää tuloköyhyyttä, väliinputoamista, sosiaali-etuuksiin ja verotukseen liittyvää byrokratiaa ja kannustaa työntekoon julkistaloudellisesti kestäväällä tavalla.

- ❖ Selvityshanke perustulokokeilumalleista on valmistunut. Hallitus linjaa työhön kannustavan perustulokokeilun mallin 4/2016. HE 11/2016. **Perustulokokeilu** päättyi 12/2018. Tulokset arvioidaan ja päätetään jatkotoimista 5/2019.

Kärkihankerahoitus

2016: 0,5 milj. euroa

2017: 9,5 milj. euroa

2018: 10,0 milj. euroa

Yhteensä: 20,0 milj. euroa

Kärkihanke 2:

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on lisätä terveitä elämäntapoja, kuten liikuntaa, ja vahvistaa mielenterveyttä, vähentää rakennuksista aiheutuvia terveyshaittoja sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Toimenpide 1: Muutetaan arkiympäristöjä hyvinvointia ja terveyttä tukevia elämäntapoja mahdollistaviksi

Haavoittuvien ryhmien hyvinvointia ja terveyttä kohennetaan hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseksi. Muutos saadaan aikaan vaikuttamalla keskeisiin hyvinvointi- ja terveyseroja määrittäviin tekijöihin. Hyvinvointia ja terveyttä määrittäviä tekijöitä ovat liikunta, ravitsemus, alkoholi, tupakka, mielenterveystaidot sekä elinolot ja sosioekonomiset tekijät. Muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan vaikuttavien käytäntöjen tehokkaampaa hyödyntämistä, uusia lähestymistapoja sekä ihmisten vastuunottokyvyn tukemista.

Muutos toteutetaan ihmisten arkiympäristöissä, osana palveluja ja poikkihallinnollisen yhteistyön avulla. Järjestöt, kunnat ja asiantuntijalaitokset levittävät yhdessä hyviä käytäntöjä laajasti. Ihmiset otetaan mukaan löytämään ratkaisuja. Ministeriöt rakentavat pysyvät tavat tehdä poikkihallinnollista yhteistyötä, jonka avulla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja eriarvoisuuden kaventaminen tulevat osaksi jokaisen hallinnonalan toimia. Terveellisiin ja sosiaalista hyvinvointia luoviin valintoihin kannustavat palvelu- ja investointi-innovaatiot lisääntyvät.

Kärkihanke toteutetaan kolmena projektina, joiden toimenpiteet arvioidaan, ja vaikuttaviksi havaitut käytännöt otetaan pysyvään käyttöön.

- ❖ Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toiminnassa otetaan käyttöön näyttöön perustuvia **hyväksi havaittuja toimintamalleja, jotka edistävät nykyistä paremmin heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien hyvinvointia**, terveyttä ja vastuunottokykyä: Hyvät käytännöt pysyvään käyttöön -projektin kokeilu- ja levittämishankkeet. Valmis 12/2018.
- ❖ **Terveellisten talojen Suomi -projekti** tuottaa lisää tietoa terveysvaikutuksista, selvittää ja ohjeistaa rakennusterveyskysymysten oikea-aikaista käsittelyä sekä viestii ja kouluttaa rakennusterveyteen liittyvistä riskeistä ja niiden hallinnasta. Valmis 12/2018.
- ❖ Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ja varhaisen tuen **poikkihallinnollisuutta päätöksenteossa ja valmistelussa vahvistetaan** ministeriöiden ja asiantuntijalaitosten yhteistyönä. Poikkihallinnollisen yhteistyön malli valmis ja jalkautettu 6/2017.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,5 milj. euroa

2017: 3,5 milj. euroa

2018: 3,0 milj. euroa

Yhteensä: 8,0 milj. euroa

Kärkihanke 3:

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena ovat nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut. Lapsi- ja perhepalveluiden hajanainen palvelujärjestelmä uudistetaan lapsi- ja perhelähtöiseksi maakuntien ja uuden kunnan toimintaympäristöön. Toteutetaan kokonaisvaltainen uudistus, jossa siirretään painopistettä kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Luodaan lapsen oikeuksia ja tietoperustaisuutta vahvistavaa toimintakulttuuria päätöksentekoon ja palveluihin.

Uudistuksen lähtökohtana ovat lapsen oikeudet, perheiden monimuotoisuus, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä lasten, nuorten ja vanhempien voimavarojen vahvistaminen sekä osallistuminen ja kokemusasiantuntemus. Huomioidaan sekä yksin että perheensä kanssa maahan tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden palveluiden sujuva järjestäminen.

Toimenpide 1: Toteutetaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma

Keskeisiä yhteen sovitettavia toimintoja ovat sosiaali- ja terveystieteiden palvelut (STM); kasvatus-, opetus- ja kulttuuripalvelut, nuorisotyö (OKM); maahanmuutto, turvapaikanhakija- ja pakolaisasiat, väkivalta- ja hyväksikäyttöasiat (SM); nuorten työllisyyteen ja työpaikkojen perheystävällisyyteen liittyvät asiat, maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvät asiat (TEM), varusmiespalveluun liittyvät asiat (PLM); erotilanteiden huoltajuuskysymykset ja rikoksiin syyllistyneiden nuorten palvelut (OM) sekä näillä aloilla toimivien järjestöjen ja seurakuntien toiminta.

Muutosohjelmalla vastataan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitarpeisiin kustannusvaikuttavasti niukkenevien julkisten määrärahojen puitteissa. Uudistuksella tavoitellaan vuoden 2025 tilinpäätöksissä korjaavien palveluiden kustannusten alenemista valtakunnallisesti 10 % vuoden 2014 tasosta. Korjaavien kustannusten kasvu pyritään pysäyttämään vuoden 2019 tilinpäätöksissä. Muutosta tuetaan maakunnallisilla käynnistysavustuksilla sekä uusia palvelukokonaisuuksia sekä hyviä käytäntöjä jalkauttavilla kuntakohtaisilla piloteilla ja kokeiluilla.

Tavoitteena on, että kunnissa, maakunnissa ja valtion viranomaistoiminnassa sitoudutaan päätöksenteossa ja palveluissa lapsen oikeuksia edistävään toimintakulttuuriin. Kehitetään lapsiystävällisen kunnan toimintamallia. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden osaaminen ja työvälineet uudistetaan muutosta tukeviksi.

Kansallinen ohjaus, lainsäädäntö ja johtaminen uudistetaan tukemaan lapsi-, nuori- ja perhelähtöistä muutosta eri ministeriöiden yhteistyönä ja verkostojohtamisen keinoin. Koordinaatiota kehitetään myös kansainvälisissä perheoikeudellisissa ja maahanmuuttoon liittyvissä asioissa.

Otetaan käyttöön vanhemmuutta tukevia matalan kynnyksen palveluita mm. digitaalisia palvelumahdollisuuksia hyödyntäen, esimerkiksi digitaaliset konsultaatio- ja yhteistyömuodot sekä digitaalisiin menetelmiin lähipalveluksi tuotavat palvelut.

Lasten huomioimista vanhempien palveluissa vahvistetaan ja ehkäistään perheväkivaltaa. Erotilan-teen palveluilla vahvistetaan sovinnollisuutta. Viedään käytäntöön perheystävällisen työpaikan toimintamallia.

Maakunta- ja kuntatasolla luodaan toimivat rakenteet ja sopimuskäytännöt lapsi- ja perhejärjestö- jen ja seurakuntien kanssa tehtävälle yhteistyölle niin palvelukokonaisuuksissa kuin vapaaehto-työnkin koordinoinnissa.

- ❖ Lapsen oikeuksia edistävän toimintakulttuurin osana otetaan käyttöön **lapsivaikutusten arvi-ointi ja tuotetaan välineitä lapsilähtöiseen budjetointiin** sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä palveluiden seurantaan. Lapsi- ja perhevaikutusten arviointimallin sekä lapsilähtöisen budjetointimallin mallintaminen ja käyttöönotto 5/2017. Mallien levittäminen toteutetaan hankkeessa.
- ❖ Matalan kynnyksen palvelut verkostoidaan **perhekeskustoimintamallin** avulla. Valmis 10/2018.
- ❖ Kaikkein vaativinta erityisosaamista edellyttävät palvelut kootaan ja verkostoidaan **alueellisiin osaamis- ja tukikeskuksiin**, jotka kehittävät vaativan asiakastyön lisäksi konsultaatiotoimintaa. Valmis 10/2018.
- ❖ Lapsi- ja perhepolitiikan sekä palveluiden hallinnonalat ylittävä **verkostojohtaminen** mallinnee- taan ja otetaan käyttöön ministeriöiden välisenä yhteistyönä. Hyvinvoinnin seurannan ja verkostojohtamisen mallien käyttöönotto. Valmis 1/2018.
- ❖ Maakunnissa ja sen alueella sijaitsevilla kunnissa kaikki **lasten, nuorten ja perheiden palvelut sovitetaan yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi palvelujen kokonaisuudeksi**. Erityisesti huomioi- daan sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä kuntien (varhaiskasvatus, koulu, nuorisotyö, kulttuu- ri, kirjasto) palveluiden rajapinnat. Palvelukokonaisuuksien mallintaminen ja käyttöönotto. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 7,0 milj. euroa

2017: 17,0 milj. euroa

2018: 16,0 milj. euroa

Yhteensä: 40,0 milj. euroa

Kärkihanke 4:

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on, että iäkkäille sekä omais- ja perhehoitajille olisi nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitua ja kustannusten kasvua hillitseviä palveluita.

Toimenpide 1: Kotihoito uudistuu

lääkäiden palvelujen järjestelmää uudistetaan luomalla ja ottamalla käyttöön alueellinen integroitu palvelukokonaisuus. Osana palvelukokonaisuutta kokeillaan keskitettyä asiakas- ja palveluohjausta. Kotihoidon toimintamalleja kehitetään ja mallinnetaan. Toimintamallien käyttöönotossa käytetään sekä käynnistämisyhteistyötä että kokeilurahoitusta. Uudistusta ja juurruttamista tukee valtakunnallinen ja alueellinen ohjaus- ja toimeenpanorakenne (ml. muutosagentit). Tuloksena on asiakaslähtöinen, kustannusvaikuttava ja yhteen sovitettu palvelujen kokonaisuus, jossa kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia.

Uudistuksen toteutuminen varmistetaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä mm. YM:n, LVM:n, SM:n, VM:n, TEM:n ja OKM:n kanssa, vahvalla kansallisella ohjauksella ja tietoon perustuvalla johtamisella. Kattava tietoperusta lähtötilanteesta on käytettävissä.

- ❖ Alueelliset erityispiirteet huomioon ottavat, yhteen sovitettua **iäkkäiden palvelukokonaisuudet** mallinnetaan ja niiden käyttöönotto juurrutetaan muutosagenttien tukemana hankkeen aikana kaikissa maakunnissa. Valmis 12/2018.
- ❖ Luodaan ja **kokeillaan keskitetyn asiakas-/palveluohjauksen malli**, joka helpottaa neuvon, apua, tukea ja palveluita hakevien ja niitä jo saavien elämää sekä koordinoi ja sujuvoittaa palveluiden kohdentumista asiakkaiden arvioidun palvelutarpeen mukaan. Kotihoidon sisältöä kehitetään ottamalla käyttöön nykyistä huomattavasti suuremmissa määrin näyttöön perustuvia ja erilaisten asiakassegmenttien selviytymistä tukevia toimintamalleja. Valmis 12/2018.

Keskitetyn asiakas-/palveluohjauksen mallin ja iäkkäiden integroidun palvelukokonaisuuden käyttöönotto ja kokeilut arvioidaan raportoidaan. Valmis 12/2018. Toimivaksi osoittautuneet kotihoidon toimintamallit käytössä alkaen 1/2019.

Kärkihankerahoitus

2016: 7,8 milj. euroa

2017: 7,8 milj. euroa

2018: 7,0 milj. euroa

Yhteensä: 22,6 milj. euroa

Toimenpide 2: Omais- ja perhehoito uudistavat palvelujen rakennetta ja -valikoimaa

Kärkihankkeessa luodaan uusia omais- ja perhehoidon toimintamalleja. Ne painottuvat hyvinvoinnin tukeen (vrt. työterveyshuolto), valmennukseen ja kuntoutukseen. Omais- ja perhehoitajien hyvinvointia tuetaan toimenpiteillä, jotka lisäävät tehtävän houkuttelevuutta ja helpottavat omaishoidon ja työssäkäynnin yhteen sovittamista. Omais- ja perhehoidon tueksi perustetaan alueelliset omais- ja perhehoidon keskuskeskukset. Tuloksena eri ikäisten omais- ja perhehoidossa olevien asiakkaiden sekä heitä hoitavien elämänlaatu säilyy ja asiakkaiden laitos- muun ympärivuorokautisen hoidon tarve vähenee.

Toimintamalleista käynnistetään alueelliset kokeilut. Kokeiluissa vaikuttaviksi osoittautuvat toimintatavat juurrutetaan vahvalla tieto-ohjauksella alueellisen toimeenpanorakenteen (ks. toimenpide 1 'Kotihoito uudistuu') avulla poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

- ❖ Omais- ja perhehoidon tukemisen hyvinvoinnin tukeen painottuvat **toimintamallit mallinnetaan** ja niistä käynnistetään kokeilut. Kokeilut arvioidaan ja raportoidaan. Toimivaksi osoittautuneet omais- ja perhehoidon tukemisen toimintamallit käytössä alkaen 1/2019.
- ❖ Omais- ja perhehoidon tueksi perustetaan **alueelliset omais- ja perhehoidon keskuskeskukset**. Keskuskeskukset mallinnetaan ja toiminta käynnistetään. Toiminta arvioidaan. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,7 milj. euroa

2017: 3,7 milj. euroa

2018: 2,0 milj. euroa

Yhteensä: 7,4 milj. euroa

Kärkihanke 5: Osatyökykyisille tie työelämään

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä

Tavoitteena on lisätä merkittävästi osatyökykyisten työssä pysymistä ja työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Toimenpide 1: Toteutetaan uudistus palvelujärjestelmässä ja työpaikoilla osatyökykyisten työllistymiseksi

Kärkihanke muuttaa osatyökykyisten asemaa työmarkkinoilla. Tämä saavutetaan tehostamalla palvelujärjestelmän toimintaa osatyökykyisten työllistymistä tukevaksi, toteuttamalla ammattilaisten osaamisen nostaminen laajalla muutokseen tähtäävällä koulutuksella ja yhteistyön lisäämisellä, ottamalla työkykykoordinaattorimalli laajasti käyttöön ja varmistamalla myös pk-yritysten mahdollisuudet hyödyntää työkykykoordinaattoria, rakentamalla toimintamallit hoitoon ja kuntoutukseen ohjaukseen, etsimällä ja juurruttamalla näyttöön perustuvat mallit työttömien osatyökykyisten työllistymiseen ja osallisuuteen, lisäämällä vammaisten yrittäjyyttä sekä madaltamalla osatyökykyisten rekrytointikynnystä.

Kärkihankkeen osana tuotetaan tutkimustietoa, jota hyödynnetään käytännön tason parhaita ratkaisuja etsittäessä. Kärkihanke sisältää myös kuntakokeiluja ja pilotteja.

Kärkihankkeen tuloksena osatyökykyisten asema työmarkkinoilla vahvistuu siten, että osatyökykyiset joko pysyvät työelämässä tai työllistyvät nykyistä huomattavasti paremmin. Tämä lisää osatyökykyisten yhdenvertaisuutta ja elämänlaatua sekä vähentää valtion kustannuksia. Kustannuksia vähentää myös palvelujärjestelmän tehokas ja tuloksellinen toiminta. Kärkihankkeen toimenpiteiden kohteena ovat mm. osatyökykyiset itse, työpaikat, TE-toimistot, kunnat ja terveydenhuoltojärjestelmä. Hankkeen tulokset pyritään saamaan näkyviksi ja toimintaan alueellisesti tasavertaisesti.

- ❖ **Toteutetaan Osatyökykyiset työssä - ohjelman suositukset**, mm. työkykykoordinaattorimalli. Ammattilaisten osaamista lisätään valtakunnallisella koulutuksella. Verkkoportaalia ammattilaisten ja osatyökykyisten käyttöön sekä työnantajien keinovalikoimaa rakennetaan. Valmis 10/2018.
- ❖ Osatyökykyisten olemassa olevan työkyvyn käytön tukemiseksi luodaan toimintamallit, joissa määritellään **koordinaatiovastuu työ- ja toimintakyvyn arviointiin** sekä hoitoon ja kuntoutukseen ohjaukseen. Valmis 9/2017.
- ❖ Uudistetaan toimintamalleja ja -kulttuuria siten, että ne nykyistä paremmin tukevat osatyökykyisten työllistymistä ja osallisuutta, ja selkeytetään lainsäädäntöä ja eri toimijoiden vastuunjakoa siten, että osatyökykyiset pääsisivät tarpeenmukaisesti palveluihin nykyistä tehokkaammin. Otetaan kunnissa käyttöön testatut **mallit työttömien osatyökykyisten työllistymiseen ja osallisuuteen**. HE 6/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,0 milj. euroa

2017: 7,0 milj. euroa

2018: 6,0 milj. euroa.

Yhteensä: 15,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Poistetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulon kannustinloukkuja

Muutetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittamista **lineaarisen mallin** mukaiseksi. Muutoksella aikaansaadaan työtulon lisäys, joka kasvattaa kokonaistulon määrää. Nykytilan mukaiset kannustinloukut voidaan välttää. HE 1/2019.

4. BIOTALOUS JA PUHTAAT RATKAISUT

**vuonna
2025**

Suomi on bio- ja kiertotalouden sekä cleantechin edelläkävijä. Kestävien ratkaisujen kehittämisellä, käyttöönotolla ja viennillä olemme parantaneet vaihtotasetta, lisänneet omavaraisuutta, luoneet uusia työpaikkoja sekä saavuttaneet ilmastotavoitteemme ja Itämeren hyvän ekologisen tilan.

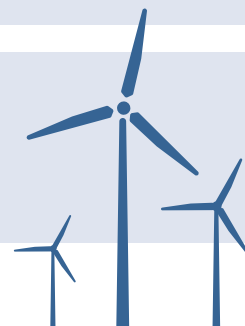
HALLITUSKAUDEN TAVOITTEET PAINOPISTEALUEELLE

Suomi on saavuttanut 2020 ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana. Fossiilista tuontienenergiaa on korvattu puhtaalla ja uusiutuvalla kotimaisella energialla.

Uusia työpaikkoja on syntynyt cleantech-yritysten kasvun, kestävän luonnonvarojen käytön lisäämisen, maaseudun monialaisen yrittäjyyden ja tehokkaan kiertotalouden myötä ympäristön suojelusta tinkimättä.

Uudistumista hidastavaa hallinnollista taakkaa on kevennetty tuntuvasti.

Ruoantuotannon kannattavuus on noussut ja kauppatase parantunut 500 miljoonalla eurolla.

KÄRKIHANKKEET

1

Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti

- Valmistellaan energia- ja ilmastostrategia 2030 ja tuetaan puhtaan energian käytön lisäämistä

100 milj. €

2

Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä

- Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä
- Kehitetään biotalouden uusia tuotteita, palveluita ja liiketoimintamalleja
- Vauhditetaan biotalouden uusien innovaatioiden käyttöönottoa

50 milj. €

3

Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön

- Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja
- Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi
- Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-ainekierrätyksen kokeiluohjelma
- Puhtaiden cleantech-ratkaisujen vauhdittaminen

63 milj. €

4

Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun

- Tehdään suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi
- Avataan vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikkeille
- Lisätään kestävä kasvua veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla

100 milj. €

5

Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin

- Vauhditetaan luonto- ja virkistysmatkailua
- Perustetaan kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017
- Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen

10 milj. €

Kärkihanke 1:

Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti

Elinkeinoministeri Olli Rehn, Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian osuutta kestävästi niin, että se 2020-luvulla ylittää 50 % energian loppukulutuksesta. Tämä perustuu erityisesti bioenergian ja muun päästöttömän uusiutuvan tarjonnan lisäämiseen.

Toimenpide 1: Valmistellaan vuoteen 2030 tähtäävä energia- ja ilmastostrategia ja siihen liittyvät toimet, jolla toimeenpannaan hallitusohjelman tavoitteet sekä EU:n asettamat velvoitteet

- ❖ Valmistellaan **vuoteen 2030 tähtäävä uusi energia- ja ilmastostrategia**, jossa energiajärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena. Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttaminen politiikka-toimiseen ja resurssitarpeineen varmistetaan strategian yhteydessä. Hallitusohjelman bio-energiaa koskevien tavoitteiden lisäksi myös muiden vaihtoehtoisten teknologioiden ja käyttövoimien kuten sähköautoteknologioiden osuutta lisätään kustannustehokkaasti. Edistetään älykkäitä sähköverkoja ja kysyntäjoustoa. Strategialla toimeenpannaan myös EU:n vuoteen 2030 tähtäävän ilmasto- ja energiapaketin velvoitteita sekä energiaunionin hallintomallin mukainen kansallinen energiasuunnitelma. Valmis 12/2016.
- ❖ Valmistellaan ilmastolain mukaisesti **hallituksen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma**. Valmis 5/2017.
- ❖ **Energiatuen lisäpanostus** suunnataan yritysten uusiutuvan energian investointeihin sekä suuriin uuden puhtaan energiateknologian demohankkeisiin. Tukipäätökset tehdään 2016 (pääosin tehty), 2017 ja 2018.
- ❖ Luodaan **energian uusi tukijärjestelmää** (sähkö ja CHP). Uusiutuvan energian tukijärjestelmän HE luonnos 1/2017.
- ❖ **Lisätään uusiutuvien polttoaineiden käyttöä liikenteessä**. Liikenteen biopolttoaine HE luonnos 4/2017 (ns. ILUC-direktiivin täytäntöönpano, 2. vaihe loppuvuosi 2017).

Kärkihankerahoitus

2016: 20,0 milj. euroa

2017: 40,0 milj. euroa

2018: 40,0 milj. euroa

Yhteensä: 100,0 milj. euroa

Kärkihanke 2:

Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, Elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteena on monipuolistaa ja lisätä puun käyttöä, ja kasvattaa sen jalostusarvoa. Suomessa luodaan kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin ja synnytetään uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja vientiä.

Toimenpide 1: Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä

Puun tarjontaa lisätään kestävästi, edistetään metsäteollisuuden investointeja ja vauhditetaan erityisesti mekaanisen metsäteollisuuden uuden liiketoiminnan ja korkean jalostusarvon tuotteiden kehittämistä:

- ❖ **Kehitetään metsänomistusrakennetta ja edistetään metsätilojen sukupolvenvaihdoksia** ja otetaan käyttöön **yrittäjävähennys metsätalouden osalta**, HE:t annetaan 9/2016, sukupolvenvaihdokset käynnissä ja yrittäjävähennys käyttöön 1/2017. Toteutetaan varainsiirtoverolain muutos yhtiömuotoisen toiminnan aloittamisen helpottamiseksi, HE 9/2017. Toteutetaan yhteismetsälain muutos uusien yhteis-metsien perustamisen helpottamiseksi, HE 12/2017.
- ❖ Tehostetaan **metsävaratietojen hyödyntämistä** ja kehitetään metsänomistajille ja toimijoille suunnattuja **sähköisiä palveluita**, Suomen metsäkeskuksen metsävaratietojärjestelmästä annetun lain muutos voimaan 1/2017. Koko hanke valmis 12/2018.
- ❖ Edistetään puun käyttöä rakentamisessa **uudistamalla puurakentamista koskevia määräyksiä ja osaamisohjaa**. Säännösten uudistus alkanut 2/2016.
- ❖ Järjestetään puukoulukilpailu. Valmis 6/2017.

Kärkihankerahoitus

2016: 4,0 milj. euroa

2017: 5,0 milj. euroa

2018: 4,0 milj. euroa

Yhteensä: 13,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Kehitetään biotalouden uusia tuotteita, palveluita ja liiketoimintamalleja

- ❖ **Jatketaan kansallisen biotalousstrategian toteuttamista**. Saavutettu kehitys ja strategian päivitystarve arvioidaan. Arvio 09/2016.
- ❖ Suunnataan **julkista tutkimus- ja innovaatorahoitusta biotaloussektorille**. Avainalueilla luodaan nykyistä yhtenäisemmät ja julkiset rahoittajaorganisaatiot paremmin yhdistävät toimintamallit. Avainalueilla (esim. uudet biopolttoaineet ja -tuotteet, uusiutuva energia, biomateriaalit ja -kemikaalit, puurakentaminen, puutuoteteollisuus) luodaan nykyistä yhtenäisemmät ja julkiset rahoittajaorganisaatiot paremmin yhdistävät toimintamallit. Kehittämishankkeissa hyödynnetään myös korkeakoulujen sekä sektoritutkimuslaitosten osaaminen ja infrastruktuuri. Valmis 12/2018.

- ❖ Tunnistetaan aikaisemman tutkimuksen (erityisesti biotaloussektorin SHOKien) lupaavimmat tulokset ja määritetään yhdessä yritysten sekä julkisten rahoittajatahojen kanssa näiden jatkokokehittämisen tarvitsemat toimenpiteet hyödyntäen esimerkiksi **Tekesin Research Benefit -rahoitusmallia**. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 7,0 milj. euroa
2017: 12,0 milj. euroa
2018: 13,0 milj. euroa

Yhteensä: 32,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Vauhditetaan biotalouden uusien innovaatioiden käyttöönottoa kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla

Kysyntää biotalouden tuotteille ja palveluille lisätään hyödyntämällä hallitusohjelman 5 % tavoitetta innovatiivisille julkisille hankinnoille. Vauhditetaan kokeiluhankkeiden ja investointien käynnistymistä mm. hyödyntämällä EU:n strategisen investointirahaston (EFSI) rahoitusmahdollisuudet.

- ❖ Käynnistetään Tekesin ja Finnveran yhteinen **pilot- ja demo-hankkeiden rahoitusohjelma** uuden teknologian ja toimintamallien kokeilu- ja käyttöönottohankeille erityisesti **BCD-sektoreilla**. Käynnistyi 3/2016.
- ❖ **Biotalouden kokeiluhankkeiden lupa- ja muita viranomaismenettelyjä sujuvoitetaan reformit-kärkihankkeen toimenpiteitä hyödyntäen**. HE ympäristönsuojelulain muuttamisesta 12/2016.
- ❖ Kasvatetaan **VTT:n Bioruukki** kansainvälisesti merkittäväksi biotalouden ja puhtaiden ratkaisuiden uusien teknologioiden tutkimus- ja testausympäristöksi. Ensimmäinen vaihe (kaasutus ja pyrolyysi) käynnissä, toinen vaihe (biomassakeskus) käynnistyy 5/2017.
- ❖ **Toteutetaan pilot-, demonstraatio- ja referenssihankkeita** avaintoimijoiden (kunnat, yritykset, Tekes, Sitra, VTT, Syke, Luke) ohjelmina ja hankkeina. Tavoitteena uusien innovaatioiden kaupallistuminen, vientikonseptit sekä älykkäät vähähiiliset, toimialojen rajat ylittävät ratkaisut. Valmistuu 12/2018 ohjelman toteutuksen päätyttyä.

Kärkihankerahoitus

2016: 3,5 milj. euroa (valtuus 5,0 milj. euroa) (VTT)
2017: 1,5 milj. euroa
2018: -

Yhteensä: 5,0 milj. euroa

Tekesin panostukset tähän toimenpiteeseen on huomioitu toimenpiteessä 2.

Kärkihanke 3:

Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, Elinkeinoministeri Olli Rehn

Tavoitteena on hyödyntää kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia. Itämeren hyvän ekologisen tilan edistämiseksi toimitaan yhteistyössä kotimaisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Vesistöihin huuhtoutuvien ravinteiden ja humuksen määrää vähennetään ja lisätään maatalouden ravinne- ja energiaomavaraisuutta. Kiertotalouden ja cleantechin liiketoiminta ja vienti kasvavat ja syntyy uusia työpaikkoja.

Toimenpide 1: Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja

- ❖ Valmistellaan uudistettu valtioneuvoston **asetus jätteiden käytöstä maarakentamisessa**, jossa soveltamisalaa laajennetaan uusiin käyttökohteisiin ja jätelajeihin ja ympäristölaatuvaatimusten arviointia uudistetaan. Asetuksella kevennetään hyödyntämiseen liittyviä lupamenettelyjä. Asetus annetaan 3/2017.
- ❖ Toteutetaan **vaikutusarviointi kuntien jätehuollon yksinoikeuksien rajaamisesta** ja valmistellaan jo toteutettujen selvitysten perusteella **tarpeelliset jätelain muutokset**. HE 12/2016.
- ❖ Selvitetään ja toteutetaan **toimia yhdyskuntajätteen kierrätyksen edistämiseksi** osana valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelua. Samalla määritetään kansalliset jätehuollon, jätteen synnyn ehkäisyn ja kierrätyksen tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2017–2022, sekä toteutetaan hankkeita ja kokeiluja kiertotalouden ja kierrätyksen edistämiseksi. Vnp 12/2016.
- ❖ Laaditaan **selvitys orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellon toimeenpanon vaikutuksista** ja edelleen **kaatopaikalle sijoitettavista jätejakeista sekä lisäsääntelyn tarpeesta**. Selvityksen perusteella tehdään tarpeelliset lainsäädäntömuutokset. Selvitys valmis 2017, lainsäädäntömuutokset 12/2018.
- ❖ Selvitetään kansallisten **ei enää jätettä (EoW) säädösten tarvetta** ja vaikuttavuutta sekä käyttöä ja tuloksia eräissä EU-maissa. Valmistellaan selvitysten perusteella kansalliset ei enää jätettä – säädökset valituista jätejakeista tärkeysjärjestyksessä tai muut sujuvoittamistoimenpiteet. Mahdolliset asetukset 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 0,8 milj. euroa

2017: 0,2 milj. euroa

2018: -

Yhteensä: 1,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Lisätään ravinteiden kierrätystä ja tehostetaan toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi

- ❖ Toteutetaan **kokeiluohjelma**, jossa rahoitetaan **uusiutuvaan energiaan ja ravinteiden kierrätykseen** liittyvää tuotekehitystä ja innovaatiota sekä demonstraatio- ja referenssihankkeita. Ohjelmassa kohdennetaan riskirahoitusta maataloille, pk-yrityksille ja prosessointilaitoksille, edistetään teollisia symbiooseja sekä uusiin käyttömahdollisuuksiin liittyviä innovaatioita. Käynnistyy 6/2016.
- ❖ Käynnistetään **1–2 pilottihanketta**, joissa toteutetaan täysimittakaavaisen koe kohteen rakentaminen noin 20 000–50 000 asukkaan **jätevedenpuhdistamon lietteille fosforin erottamiseksi tuhkasta lannoitevalmisteena käytettäväksi** ja fosforin ja typen jalostamista lannoitevalmisteeksi mädätetyistä lietteistä. Valmis 12/2018.
- ❖ Hevosenlanta tulisi muun tuotantoeläinten lannan tapaan ensisijaisesti saattaa kehittyneen käsittelyn piiriin ja kierrättää lannan ravinteet. Perustetaan **hevosenlannan ravinteiden kierrätyshanke** ja mahdollistetaan **hevosenlannan polttoainekäyttö**. Käynnistyi 1/2016, valmis 12/2018.
- ❖ Hallituksen ravinteiden kierrätystavoitteiden varmistamiseksi ja maaseudun kehittämissuunnitelman toimien täysmääräiseksi hyödyntämiseksi toteutetaan ”**Maatalouden ravinteet hyötykäyttöön**” -hankkeen (MMM) sekä **ravinteiden kierrätysohjelman** (RAKI; YM) toinen vaihe (2016–2019). Valmis 12/2018.
- ❖ Valmistellaan ja toimeenpannaan uusi **merenhoidon toimenpideohjelma** sekä uudet **alueelliset vesienhoidon toimenpiteet**, joissa määritellään toimien tehostamistarve. Toteutetaan vesien tilaa parantavia hankkeita, joissa etsitään uusia, vaikuttavia tapoja vähentää ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta vesiin. Vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoidon toimenpideohjelma valmistui 12/2015, toimista 1/3 saatettu loppuun 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 12,0 milj. euroa

2017: 11,0 milj. euroa

2018: 11,0 milj. euroa

Yhteensä: 34,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-ainekierrätyksen kokeiluohjelma

- ❖ Käynnistetään kansallinen **pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus- ja kokeiluohjelma** kriittisimpien riskialueiden tutkimiseksi, vedenoton kannalta tärkeiden pohjavesialueiden suojelemiseksi, maa-ainesten hyötykäytön lisäämiseksi ja kotimaisten puhtaiden teknologioiden kehityksen (kestävät kunnostusmenetelmät) vauhdittamiseksi. Toteutetaan kiviaineshuollon ja rakentamisen kokeiluhanke, jossa kehitetään ja otetaan käyttöön sujuvan ja resurssitehokkaan kiviaineshuollon toimintamalleja ja prosesseja. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,3 milj. euroa

2017: 2,0 milj. euroa

2018: 0,7 milj. euroa

Yhteensä: 5,0 milj. euroa

Toimenpide 4: Puhtaiden cleantech -ratkaisujen vauhdittaminen

Kysyntää puhtaiden ratkaisuiden tuotteille ja palveluille lisätään hyödyntämällä hallitusohjelman 5 % tavoitetta innovatiivisille julkisille hankinnoille. Vauhditetaan kokeiluhankkeiden ja investointien käynnistymistä mm. hyödyntämällä EU:n strategisen investointirahaston (EFSI) rahoitusmahdollisuudet.

- ❖ **Jatketaan kansallisen cleantech -strategian toteuttamista.** Saavutettu kehitys ja strategian päivitystarve arvioidaan. Arvio 09/2016.
- ❖ Suunnataan **julkista tutkimus- ja innovaatorahoitusta puhtaiden ratkaisujen kehittämiseen.** Varmistetaan myös että päättyvien SHOK -ohjelmien lupaavimmat cleantech -innovaatiot huomioidaan kehitystoimenpiteissä. Valmis 12/2018
- ❖ Suunnataan kansallista **materiaalitehokkuusohjelmaa** ja muita julkisia kehittämistoimenpiteitä parantamaan eri alojen materiaali- ja raaka-ainevirtojen parempaa keskinäistä hyödyntämistä (ns. teolliset symbioosit) ja kierrätysmateriaalien markkinapaikkojen syntyä. Ohjelman päivitys 12/2017.
- ❖ Vauhditetaan **kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kaupallistumista ja hyödyntämistä kaivannaisteollisuudessa ja metallinjalostuksessa** muun muassa Raw Material KICin EU-rahoituksella. Hyödynnetään näiden referenssiarvo tuotteiden ja palveluiden viennissä ja vietään niitä markkinoille kaivosalan kasvuohjelman avulla. Kasvuohjelman päivitys 12/2016.
- ❖ Kehitetään yhteistyössä kuntien, yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa tuotteiden uudelleenkäyttöä ja kierrätettävyyttä, tuotannon ja kulutuksen sivuvirtojen ja jätteiden uudelleenkäyttöä, kierrätystä ja muuta hyödyntämistä, vähähiilisiä liikenne- ja energiajärjestelmiä (kuten esimerkiksi geotermistä energiaa), älykkäitä sähköverkkoja, materiaali- ja energiatehokasta infrastruktuurirakentamista sekä kestäviä asumisratkaisuja. Hyödynnetään näitä **uuden liiketoiminnan synnyttämisessä sekä kotimarkkinareferensseinä puhtaiden ratkaisujen viennin edistämisessä.** Kiertotalouden tavoitteita sisällytetään kaupunkien MAL-sopimuksiin. Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 8,0 milj. euroa

2017: 8,0 milj. euroa

2018: 7,0 milj. euroa

Yhteensä: 23,0 milj. euroa

Kärkihanke 4:

Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on parantaa maatalouden kannattavuutta ja vahvistaa maatilojen maksuvalmiutta. Hallituskaudelle ei säädetä uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita. Puhtaiden elintarvikkeidemme sekä kala- ja vesivarojen kotimaista käyttöä ja vientiä edistetään.

Toimenpide 1: Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi

Suomalaisen ruoantuotannon kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantuminen edellyttää investointeja, jotka parantavat tuotantorakennetta, vähentävät kustannuksia sekä mahdollistavat uuden teknologian ja prosessien käyttöönoton. Investoinnit kerrannaisvaikutuksineen edistävät maaseudun elinvoimaisuutta ja monialaista yrittäjyyttä.

Kohdennetaan tutkimusta ja neuvontaa hankkeisiin, joiden avulla tuotantokustannuksia voidaan vähentää ja prosesseja sekä ympäristöosaamista kehittää. Pk-yritysten osaamista elintarvikelain-säädännön soveltamisessa lisätään neuvonnan ja koulutuksen avulla.

Arvioidaan kotimaisen ruoantuotannon kilpailukykyä, vastuullisuutta, markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä ja riittävyttä huoltovarmuuden näkökulmasta eduskunnalle annettavan ruokapoliittisen selonteon puitteissa.

- ❖ Vaikutetaan maaseutu- ja elintarvikeyritysten toimintamahdollisuuksiin ja kilpailukykyyn **purkamalla kustannuksia aiheuttavia normeja, yksinkertaistetaan ja sujuvoitetaan lupa- ja ilmoituskäytäntöjä**. Lisätään riskiperusteista valvontaa ja omavalvontaa maatalous- ja elintarvikesektoreilla. Viljelijöiden ja toimijoiden hallinnollista työtä vähennetään **sähköistämällä toimintoja ja vähentämällä päällekkäistä tiedonkeruuta**. Säädosmuutokset tehty 12/2017, valmis 12/2018.
- ❖ Osoitetaan **90 miljoonan lisärahoitus** maatilatalouden kehittämisrahastoon (**Makera**) maatalousinvestointien rahoitukseen. Lisäksi rahoitusta on tarkoitus käyttää myös muihin hallitusohjelman ruoantuotannon kannattavuustavoitetta tukeviin toimenpiteisiin. Toteutus 1/2016–12/2018, säädosmuutokset 1–4/2016.

Kärkihankerahoitus

2016: 11,0 milj. euroa

2017: 38,0 milj. euroa

2018: 41,0 milj. euroa

Yhteensä: 90,0 milj. euroa

Toimenpide 2: Avataan vientimarkkinoita suomalaisille elintarvikkeille

- ❖ Elintarvikesektorilla **avataan uusia vientikanavia** ja edistetään markkinoille pääsyä parantamalla pk-yritysten vientiosaamista ja **käynnistämällä uusia markkinoillepääsyhankkeita**. Huomiota kiinnitetään kohdemaan edellyttämiin viranomais selvityksiin ja -tarkastuksiin sekä vientihankkeisiin liittyviin neuvotteluprosesseihin ja valvontamenettelyihin. Venäjän ja Kiinan viennin turvaamiseksi perustetut vientivalvontajärjestelmät on käynnistetty 1/2016 (valmis 12/2016). Elintarvikealan pk-yritysten neuvontaan ja vientiosaamisen parantamiseen liittyvän hankkeen arvioidaan käynnistyvän 5/2016 (valmis 12/2018). Markkinoillepääsyn edistämishankkeen arvioidaan käynnistyvän 6/2016 (hankkeet valmistuvat 12/2017–12/2018).
- ❖ **Valtioneuvoston periaatepäätös** ympäristön kannalta hyvien viljelytapojen ja eläinten hyvinvointia edistävien kasvatusten menetelmien suosimisesta **julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa**. Valmis 8/2016.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,0 milj. euroa

2017: 2,5 milj. euroa

2018: 1,5 milj. euroa

Yhteensä: 5,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Veteen liittyvien elinkeinojen ja osaamisen avulla (sininen biotalous) lisätään kestävä kasvua

- ❖ Laaditaan **sinisen biotalouden kansallinen kehittämissuunnitelma**, jossa tunnistetaan tavoitteet sekä keskeiset toimenpiteet vesiin liittyvien kestävien kasvumahdollisuuksien hyödyntämiseksi vesien hyvän tilan tavoitteet huomioon ottaen (mm. kalavarat, veden biomassat, energia, osaaminen, matkailu, palvelut ja vienti). Kehittämissuunnitelma valmistellaan ja toteutetaan laajapohjaisena hallinnon, yritysten ja järjestöjen yhteistyönä. Valmis 6/2016.
- ❖ Käynnistetään **aiemmin tunnistetut yritystoiminnan kannalta suurimmat tuotto-odotukset omaavat toimenpiteet**. Näitä ovat hallinnollisten ohjauskeinojen kehittäminen sekä panostukset uusiin kansallisen ja kansainvälisen kasvun mahdollistaviin innovaatioihin sekä vesiosaamisen vientiä tukevat toimenpiteet. Säädosmuutokset tehty 12/2017, valmis 12/2018.

Valtionavustuksesta yritystoiminnan tukemiseksi annettua lakia (9/2014) muutetaan siten, että se mahdollistaa kalanjalostusteollisuuden tukemisen. Valmis 1/2017.

Sähkön valmisteverosta annettu laki (1260/1996) muutetaan siten, että vesiviljely kuuluu sähköveroluokkaan II. Valmis 12/2017.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,0 milj. euroa

2017: 2,0 milj. euroa

2018: 1,0 milj. euroa

Yhteensä: 5,0 milj. euroa

Kärkihanke 5:

Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Tavoitteena on turvata luonnonsuojelun taso ja lisätä luonnonsuojelutoimien paikallista hyväksyttävyyttä avoimella yhteistyöllä ja osallistavalla päätöksenteolla. Kansallista ja kansainvälistä virkistys- ja luontomatkailua lisätään.

Toimenpide 1: Vauhditetaan luonto- ja virkistysmatkailua

- ❖ Tunnistetaan ja ratkaistaan liiketoiminnan kasvun esteitä sektorit ylittävällä ohjelmallisella yhteistyöllä (TEM, YM, MMM). Tutkimushankkeen valmistuttua välitarkastelu 11/2017.
- ❖ Käynnistetään **luontomatkailun kansainvälistymisohjelma**, joka hyödyntää erityisesti digitalisuutta, Outdoors Finland (Finpro), jolla parannetaan yritysten valmiuksia, kehitetään palveluita kysyntää vastaaviksi, tuotetaan yhteisesti valmiita paketteja sekä viestitään ja markkinoidaan monikanavaisesti. 1. vaihe valmis 12/2016, päättyy 12/2018.
- ❖ **Metsähallituksen omistajapoliittisia linjauksia** laadittaessa otetaan huomioon matkailuelinkeinon edistäminen mukaan lukien investointien vauhdittaminen (MMM). 6/2016

Toimenpide 2: Perustetaan kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017

Perustetaan **uusi kansallispuisto Suomen 100-vuotisjuhlavuonna 2017**. Kansallispuisto on päätetty perustaa Suomussalmen Hossaan ja Moilasenvaaralle sekä Kuusamon Julma-Ölkyn alueelle. Valintaprosessissa päädyttiin siihen, että Porkkalanniemen ja sen edustan vesialueille perustetaan valtioneuvoston asetuksella luonnonsuojelualue. HE kansallispuistosta 10/2016, valmis 6/2017.

Kärkihankerahoitus

2016: 2,5 milj. euroa

2017: 0,5 milj. euroa

2018: -

Yhteensä: 3,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen

Vahvistuneet kalakannat parantavat kestävän matkailun edellytyksiä, edistävät vaelluskalojen lisääntymisedellytyksiä, luonnon monimuotoisuutta sekä Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamista.

Palautetaan vaelluskalojen luontainen lisääntymiskierto kalataloudellisesti merkittävimpiin kalatiestrategian kärkikohteisiin (pilottikohteet) käyttöön ottamalla uutta tekniikkaa ja toimintatapoja. Tehostetaan uhanalaisten kalalajien suojelua.

- ❖ **Valtioneuvoston asetus vaelluskaloja koskevista uusista rauhoitussäännöksistä** sekä istutettavien **lohikalojen eväleikkausvelvollisuudesta** annettiin 1/2016.
- ❖ **Kalatiestrategian** perusteella valituissa kärkikohteissa toimenpiteet suunnitellaan, aikataulutetaan ja vastuutetaan. Toimenpiteissä otetaan huomioon kokonaisvaltainen vesistöjen käyttö ja hoito (vesien hyvän tilan tavoitteet, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, virkistys- ja matkailukäyttö ja uusiutuva energia). Alueellisten yhteistyöryhmien perustaminen, toimenpiteiden suunnittelu ja niiden toteuttamisen käynnistäminen 5/2016.
- ❖ Uudistetaan kansallinen **lohenkalastuksen säätelyjärjestelmä lohi- ja meritaimenstrategian mukaiseksi**, valmis 1/2017.

Lisäksi kehitetään ja otetaan käyttöön **uusia ratkaisuja rakennettujen vesistöjen kalakantojen hoitoon** yhteistyössä alueiden sidosryhmien kanssa.

Valmis 12/2018.

Kärkihankerahoitus

2016: 1,5 milj. euroa

2017: 2,5 milj. euroa

2018: 3,0 milj. euroa

Yhteensä: 7,0 milj. euroa

5. DIGITALISAATIO, KOKEILUT JA NORMIEN PURKAMINEN

vuonna
2025

Suomi on ottanut tuottavuusloikan julkisissa palveluissa ja yksityisellä sektorilla tarttumalla digitalisaation mahdollisuuksiin ja purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa. Suomen ketterää uudistumista tuetaan luottamukseen, vuorovaikutukseen ja kokeilujen hyödyntämiseen perustuvalla johtamiskulttuurilla.

HALLITUSKAUDEN TAVOITTEET PAINOPISTEALUEELLE

Määrätietoisella johtamismallilla on kehitetty käyttäjälähtöiset, tuottavuutta ja tuloksellisuutta nostavat yhden luukun digitaaliset julkiset palvelut.

Julkinen päätöksenteko on innovatiivisesti mahdollistanut ja luonut Suomeen suotuisan toimintaympäristön digitaalisille palveluille ja teollisen internetin sovelluksille ja uusille liiketoimintamalleille.

Kansalaisten arkea, yritystoimintaa, maataloutta, investointeja, rakentamista, tervettä kilpailua ja vapaaehtoistoimintaa on helpotettu merkittävästi turhaa sääntelyä purkamalla, hallinnollista taakkaa keventämällä ja lupaprosesseja sujuvoittamalla.

Johtamista ja toimeenpanoa on rohkeasti uudistettu vahvistamalla tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja avoimuutta sekä hyödyntämällä kokeiluja ja kansalaisten osallisuutta tukevia toimintatapoja.

KÄRKIHANKKEET

1 Digitalisoidaan julkiset palvelut

- Kaikkia julkisia palveluita koskevat digitalisoinnin periaatteet
- Hallinnon sisäiset prosessit
- Tiedon hallinnan välineet ja palvelumalli sekä Tiedonhallintalaki

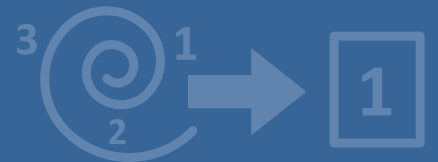
2 Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö

- Edistetään esineiden internetiä
- Rakennetaan liikenteen digitaalisten palveluiden kasvuympäristö
- Laaditaan tietoturvastrategia
- Lisätään robotiikan hyödyntämistä ja kehitystä
- Suurten tietoaaineistojen (massadata) hyödyntäminen, liiketoiminta ja omadataan perustuvat kokeilut

3 Sujuvoitetaan säädöksiä

- Perataan, puretaan ja uudistetaan sääntelyä
- Sujuvoitetaan lupa- ja valitusprosessit ja annetaan niitä koskeva palvelulupaus
- Viranomaisten keskinäisten valitusten määrä minimoidaan
- Perustetaan lainsäädännön vaikutusarviointielin

4 Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

- Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

5 Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa

- Yhtenäisempi valtioneuvosto ja valtionhallinto
- Johtamisen ja toimeenpanon toimintatapojen uudistaminen

Kärkihanke 1:

Digitalisoidaan julkiset palvelut

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Julkiset palvelut rakennetaan käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi toimintatapoja uudistamalla. Tämä on yksi avainkeinoista julkisen hallinnon tuottavuusloikassa. Digitalisaatio on hallituksen strategian läpileikkaava teema. Luodaan asiakaslähtöiset julkisia palveluita koskevat periaatteet. Sitoutetaan julkinen sektori automatisoimaan ja digitalisoimaan toimintatapansa.

Toimenpide 1: Luodaan ja otetaan käyttöön kaikkia julkisia palveluita koskevat digitalisoinnin periaatteet

- ❖ **Digitalisoinnin asiakaslähtöiset periaatteet** on julkistettu 2/2016, digisuomi.fi. Digitalisoinnin periaatteet viedään käytäntöön sekä luodaan malli digitalisaation ja kokeilutoiminnan tueksi julkisessa hallinnossa 12/2016. Julkisen sektorin toimijoita ohjataan keskittymään vaikuttavuudeltaan merkittävimpien palveluiden digitalisointiin. Tarjotaan ohjeistusta ja osaamisen kehittämistä organisaatioille.

Toimenpide on valmis 12/2017.

Toimenpide 2: Hallinnon sisäiset prosessit digitalisoidaan ja entiset prosessit puretaan

- ❖ Digihaasteella 2015 saaduista kehittämisideoista on jalostettu poikkihallinnollisessa digiryhmässä **rahoitusvalmiita ehdotuksia**. Hankkeiden toteuttamiseksi on 100 miljoonaa euroa kärkihankerahoitusta. Uusia rahoituspäätöksiä tehdään em. hankkeista vuoden 2016 aikana.

Helmikuun loppuun mennessä hyväksytyjä rahoitettavia hankkeita ovat seuraavat:

- Kansallinen tulorekisterihanke (VM)
- Omaha- ja digitaaliset arvopalvelut -hanke ODA (STM),
- Asunto-osakerekisteri ASREK (MMM),
- Talous- ja henkilöstöhallinnan palvelukeskuksen ohjelmistorobotiikka (VM).

Lisäksi toimintatapojen uudistamisen ministerityöryhmä on puoltanut seuraavia hankkeita:

- Luvat ja valvonta (TEM),
- Kemikaalivalvonta (TEM),
- Yhden luukun palvelumalli (VM).

Jatkovalmistelussa ovat Paikkatietojen hyödyntäminen palveluissa ja valvonnassa (MMM), Taloushallinnon automaation ja raportoinnin kehittäminen (VM ja TEM), Hankintatoimen kehittäminen (VM/VK/Hansel), Sähköisen allekirjoituksen käytön laajentaminen (VM), Digitehdas kokeilujen tueksi (OKM) sekä Rakennetun ympäristön tietojen hallinnan kehittäminen (VM ja YM).

Kullakin digihankkeella oma erillinen toteutusaikataulunsa.

- ❖ Valtiokonttorille annetaan tehtäväksi tukea digihankkeiden toimeenpanoa (ns. **Digi Office**). Toimintaa käynnistetään toukokuusta 2016 alkaen.

Valtiokonttorin laajan digitalisaatiota ja virastojen tuottavuuspotentiaalia tarkastelevan ”Valmiina digikiriin” -selvityksen toimenpide-ehdotukset priorisoidaan ja niistä tehdään kustannus-hyötyanalyysi, jonka jälkeen parhaat ehdotukset toteutetaan. Keskeisiä ehdotuksia voidaan tarvittaessa rahoittaa osana kärkihankerahoitusta.

- ❖ Valmistellaan **digikuntakokeilun malli** 12/2016 mennessä. Kokeilussa yhdistyvät hallituksen kärkihankkeista julkisten palveluiden digitalisoiminen ja kokeilut sekä reformeista tulevaisuuden kunta ja kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen laajennettuna kattamaan koko julkisen sektorin kustannuksia.

Hallinnonalojen ja kuntien sisäisten prosessien automatisointi ja digitalisointityön rahoitus toimintamenoista. Osaamisen- ja koulutuksen digitalisointiin varataan erillisrahoitus ko. painopistealueen panostuksista, joten tämän kärkihankkeen panostusesitys ei kata osaamiseen ja koulutukseen liittyviä digiesityksiä. Panostusesitykset eivät kata myöskään sote-uudistuksen tietojärjestelmämuutoksia.

Kärkihankerahoitus

2016: 30,5 milj. euroa

2017: 34,5 milj. euroa

2018: 35,0 milj. euroa

Yhteensä: 100,0 milj. euroa

Toimenpide 3: Tiedon hallinnan välineet ja palvelumalli sekä Tiedonhallintalaki

- ❖ Luodaan yhteiset, **tiedon hallintaa parantavat välineet ja palvelumalli** keskeisien tietovarantojen asiakaslähtöiseen hyödyntämiseen. Lisäksi rakennetaan uusia kansallista palveluarkkitehtuuria käyttäviä avoimia rajapintoja. Parannetaan julkisen hallinnon ydintiedon hallintaa ja lisätään avoimen tiedon jakelua. Kokeillaan tiedolla johtamisesta ja yhtenäistetään Kuntatieto-ohjelmassa luodun toimintamallin mukaisesti taloustiedon hallintaprosesseja ja tiedonhallintakäytäntöjä julkisen talouden suunnittelun ja ohjauksen tietopohjan parantamiseksi. Tiedonhallintamalli suunniteltu 12/2016, toteutus 12/2017 ja käyttöönotto vuoden 2018 aikana.
- ❖ Valmistellaan esitys **tiedonhallintalaiksi** (VM/JulkICT vastaa valmistelusta). Uudella lailla säädetään eri laeissa olevat yleissäännökset yhtenäistävästi tiedon hallinnasta, julkisuudesta ja käytöstä sekä arkistoinnista. Uuden tiedonhallintalain säännöksillä vahvistetaan yhtenäinen tiedon hallinnan, tietovarantojen hyödyntämisen ja kansalaisen oikeuksien toimintamalli ja mahdollistetaan julkisten palvelujen digitalisointi. Säädosmuutokset menevät eduskuntaan 3/2017 ja lainsäädäntö tulee voimaan 3/2018.

Kärkihanke 2:

Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Tavoitteena on suotuisan toimintaympäristön luominen digitaalisille palveluille ja uusille liiketoimintamalleille. Kärkihankkeessa luodaan innovaatioiden ja palveluiden syntymistä tukeva säädös- ja muu toimintaympäristö. Hyödynnetään massadataa ja robotisaatiota uuden liiketoiminnan ja toimintatapojen luomiseksi. Varmistetaan tietoturva ja sen kilpailuetua kasvattavat mahdollisuudet.

Toimenpide 1: Edistetään esineiden internetiä

- ❖ Kehitetään digitaalista infrastruktuuria panostamalla 5. sukupolven **langattomiin viestintäjärjestelmiin** sekä huippunopeisiin, suurkapasiteettisiin ja turvallisiin **tietoliikenneyhteyksiin** ja luodaan näin toimintaympäristöä digitaalisille palvelualueille ja ekosysteemeille. Määritellään aikataulutettu toimintasuunnitelma Suomen laajakaistapolitiikalle vuoteen 2025. Osana ohjelmaa tehdään kokeiluja ja huomioidaan mm. älykkään liikenteen tulevat tarpeet. Hyödynnetään olemassa olevia ja uusia TKI-ohjelmia digitaalisten palveluiden, liiketoimintamallien ja arvoverkostojen kehittämiseen. Arvioidaan EU:n kasvurahaston hyödyntäminen alusta- ja laajakaistahankkeiden rahoituksessa.

Laajakaistan toimintasuunnitelma valmis 06/2016.

Työllisyys ja kilpailukyky-alueen kärkihanke 1:een (Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä vahvistamalla) sisältyy uusi toimenpide digitaalisen liiketoiminnan tiekartan luomiseksi tarkoituksena synnyttää uudenlaista alustatalouden yritystoimintaa.

Toimenpide 2: Rakennetaan liikenteen digitaalisten palveluiden kasvuympäristö

- ❖ **Puretaan markkinoille tulon esteitä ja mahdollistetaan** uusien digitaaliseen tietoon perustuvien **palvelukonseptien tarjonta**. Käyttäjien tarpeet huomioidaan säätämällä tarpeellisilta osin palvelujen saatavuudesta ja helppokäyttöisyydestä. Mahdollistetaan uudet innovaatiot ja automaatio. Kootaan liikenteen sääntely yhtenäiseksi liikennekaareksi ja luodaan edellytykset kilpailun avaamiselle rautatieliikenteessä. Määritetään liikenteen korjausvelkaa vähentävät toimenpiteet. Vakiinnutetaan liikennelabra kokeilujen edistämisfoorumiksi sekä käynnistetään saariston ”liikenne palveluna” ja ”smart countryside” -kokeilut.

Liikennekaaren ensimmäinen vaihe 06/2016, toinen vaihe vuonna 2017 ja kolmas vaihe 2018. Kokeilujen käynnistäminen 2016 aikana.

Toimenpide 3: Laaditaan tietoturvastrategia, jolla lisätään luottamusta internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin

- ❖ Strategialla puututaan luottamusta heikentäviin ilmiöihin kuten tietoturvan ja yksityisyyden suojan loukkauksiin verkoissa sekä lisätään kaupallisten tiedon salaus- ja suojausmenetelmien tarjontaa sekä käyttöä ja parannetaan keskeisten tieto- ja viestintätekniisten hyödykkeiden tietoturvaominaisuuksia kuten yhteen toimivuutta, läpinäkyvyyttä sekä todennettavuutta. Stra-

tegian avulla vahvistetaan kyvykkyyttä havaita ja selvittää tietoturvapoikkeamia sekä houkuttaa Suomeen yritystemme kannalta kriittistä tietoturvaosaamista sekä tietoturvapalveluita tarjoavia yrityksiä. Toteutetaan EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset ja huomioidaan samassa yhteydessä kansallisten säädösten vaikutukset kansalaisten ja yritysten mahdollisuuksiin hyödyntää tietotekniikan mahdollistamia palveluja sekä liiketoimintamalleja turvallisesti ja tiedonkäsittelyyn liittyvät riskit halliten.

Liikenne- ja viestintäministeriö hyväksyi **tietoturvastrategian** 10.3.2016 ja on aloittanut sen toimeenpanon. EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivistä johtuvien **lainsäädäntömuutosten** implementointi kansalliseen lainsäädäntöön (HE 11/2017).

Toimenpide 4: Lisätään robotiikan hyödyntämistä ja kehitystä Suomessa

- ❖ Houkuttellaan osaamista Suomeen kokeiluystävällisellä ympäristöllä. Julkishallinto varmistaa sallivan lainsäädännön ja suuntaa olemassa olevaa rahoitusta innovaatioihin, joilla tuetaan yritysten tulevista markkinoille. Yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä tiivistetään. Kehitystä auttavat, relevantit toimenpiteet tunnustetaan kaikilla hallinnonaloilla. Hyväksytään **linjaukset robotisaation ja automatisaation edistämiseksi** Suomessa sekä keskeiset hallinnonalat laativat automatisaatio/robotisaation edistämissuunnitelmat. Näihin liittyen kansalliset osaamistarpeet sekä mahdollisuudet kokeiluihin eri hallinnonaloilla kartoitetaan samoin kuin tunnustetaan mahdolliset lainsäädäntöesteet.

Linjaukset robotisaation edistämiseksi 05/2016. Käynnistetään robotisaatiota koskeva osaamisselvitys 05/2016. Laaditaan hallinnonalan etenemissuunnitelmat 12/06. Etenemisen, markkinatilanteen kehittymisen ja vaikutusten tarkistaminen 12/2017.

Toimenpide 5: Lisätään suurten tietoaisteiden (massadata) hyödyntämistä ja massadataan perustuvaa liiketoimintaa Suomessa sekä käynnistetään ns. omadataan perustuvia kokeiluja

Henkilötietojen hyödyntämisessä lähtökohtana tulee olla kansalaisten siitä saama hyöty, suostumus omien tietojen käsittelyyn sekä tietosuojaan kunnioittaminen. Parantamalla yhteistyössä luottamusta tietosuojaan edistetään kansalaisten ja yritysten halua antaa omat tietonsa toisille yrityksille uudenlaisen liiketoiminnan ja palvelujen käyttövoimaksi. Mahdollistamalla nykyistä tehokkaampi ja ymmärrettävämpi suostumuksen antaminen henkilötietojen käyttöön voidaan luoda uutta liiketoimintaa.

- ❖ **Datan hyödyntämiseen ja jakamiseen liittyvät turhat esteet ja pullonkaulat tunnustetaan ja poistetaan.** Valtio tukee kehitystä arvioimalla liiketoiminnan mahdollistavan sääntelyn ajankäytön, vaihtoehtoisia ohjauskeinoja, tukemalla hyvien käytänteiden syntymistä sekä mm. pilottihankkeiden avulla. Helpotetaan anonymisoitujen tietojen käyttöä lainsäädäntöä kehittämällä.

Verkostoyhteistyöhön perustuva toimeenpanosuunnitelma on laadittu 10/2015. Periaatelinjaukset 4/2016, taloudellinen ja oikeudellinen selvitys datan käytöstä yrityksissä 4/2016 ja lainsäädäntömuutokset toteutukseen 2016 (mm. hallituksen esitys radioviestinnän luottamuksellisuutta koskevan sääntelyn muutokseksi radioviestinnän anonymisoitujen välitystietojen hyödyntämisestä). Toimien päivitys ja suuntaaminen 2017 aikana. Toimet valmistuvat 1/2018 ja ne arvioidaan alkuvuodesta 2018.

Kärkihanke 3:

Sujuvoitetaan säädöksiä

Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Tavoitteena on mahdollistava sääntely, turhien normien purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Helpotetaan kansalaisten arkea, parannetaan kilpailukykyä, edistetään markkinoillepääsyä ja digitalisaatiota.

Toimenpide 1: Perataan säädökset, puretaan turhaa sääntelyä ja uudistetaan tarvittavat säädökset. Toimenpide 1 tehdään ministeriöittäin (toimialoittain) vastuuministerin johdolla ja vastuulla

- ❖ Norminperkuuta ja -purkua koordinoidaan hallinnonalojen välisen säädösten sujuvoittamisen toimeenpanoryhmän kautta. Luodaan kriteerit normipurun tulosten mittaamiseen. Toteutetaan ripeästi ja systemaattisesti tarvittavat **norminpurun lainsäädäntömuutokset**.

Raportoidaan säädösmuutoksista ja niiden vaikutuksista 6/2016 ja sen jälkeen puolen vuoden välein siten, että lopulliset tulokset ja muutokset olisivat valmiina 12/2018.

Toimenpide 2: Sujuvoitetaan lupa- ja valitusprosessit ja annetaan niitä koskeva palvelulupaus

- ❖ Annetaan **lupa- ja valitusprosesseja koskeva viranomaisten palvelulupaus**, joka toimeenpannaan virastojen tulohajauksessa. Säädösten sujuvoittamisen toimeenpanoryhmässä valmistellaan luonnos palvelulupaukseksi huhtikuussa 2016 ja ministeriryhmä linjaa palvelulupauksen sisällön, valmis 6/2016. Uudistetaan lupa- ja valitusprosesseja ja kehitetään niitä koskevia sähköisiä palveluja. Edistetään ilmoitusmenettelyyn siirtymistä. Raportoidaan tuloksista puolen vuoden välein 6/2016 alkaen. Valmis 12/2018.

Toimenpide 3: Viranomaisten keskinäisten valitusten määrä minimoidaan, esimerkiksi ennakkoneuvottelumenettelyllä

- ❖ Osana säädösten perkuuta ja purkua toteutetaan systemaattinen **läpikäynti valitusprosesseista** ja tehdään tarvittavat säädösmuutokset. Säädösmuutokset toteutetaan 6/2016 alkaen siten, että muutokset olisivat voimassa 12/2018. Raportoidaan puolenvuoden välein tuloksista 6/2016 alkaen samassa yhteydessä kuin raportoidaan toimenpiteistä 1–2.

Toimenpide 4: Perustetaan lainsäädännön vaikutusarviointielin, jonka tehtävänä on varmistaa lainsäädännön vaikutusarviointien laatu

- ❖ **Vaikutusarviointielimen** toiminnan painopisteenä on arvioida erityisesti taloudelliset vaikutukset ml. vaikutukset ihmisten ja yritysten toimintaan (hallinnollinen taakka) sekä vaikutukset kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin.

Vaikutusarviointielimen toiminta perustuu asiantuntevuuteen, riippumattomuuteen, itsenäisyyteen ja pysyvyyteen. Arviointielimen toiminnan tueksi valmistelu- ja esittelytehtäviin perustetaan säädösvalmisteluun ja vaikutusarviointeihin perehtynyt sihteeristö. Vaikutusarviointielimen yksi tehtävä on auttaa hallitusta määrittelemään säädösten sujuvoittamisen sekä normien perkaamisen ja purkamisen taloudellisten vaikutusten mittaamiseen ja seurantaan oma mittaristo (indikaattorit, ks. toimenpide 1). Valtioneuvoston asetus lainsäädännön arviointineuvostosta on tullut voimaan 1.2.2016 lukien. Arviointineuvoston kokoonpano vahvistetaan, sihteeristö nimitetään ja toiminta käynnistyy viimeistään 4/2016.

Kärkihanke 4:

Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Kokeiluilla tavoitellaan innovatiivisia ratkaisuja, parannetaan palveluita, edistetään omatoimisuutta ja yrittäjyyttä sekä vahvistetaan alueellista ja paikallista päätöksentekoa ja yhteistyötä kansalaislähtöisiä toimintatapoja hyödyntäen.

Toimenpide 1: Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri

Kokeilukulttuurin vahvistamiseksi lisätään kokeiluinnokkua sekä kokeiluosaamista. Kokeilutoimintaan sisältyvät kokeiluohjelma sekä säädöspohjaan tehtävät muutokset kokeiluiden mahdollistamiseksi.

Kokeiluohjelma toimii kolmella tasolla, jotka ovat 1) strateginen taso (kuten hallitusohjelmaan kirjatut kokeilut: perustulo, kielten opiskelu, palvelusetelijärjestelmä, palvelualoite ja vapaakuntakokeilu), 2) kokeilukeskittymien/kumppaneiden taso (sellainen kokeilutoiminta, joka edistää hallitusohjelman tavoitteita ja jossa valtioneuvoston tuki on tarpeen, mutta jota toteutetaan kunnissa, maakunnissa, järjestökentällä ja elinkeinoelämän toimijoiden keskuudessa) ja 3) Ruohonjuuritaso (kansalaisyhteiskunta).

Kolmitasoista ohjelmaa toteutetaan sateenvarjo-periaatteella, jossa toimijat ovat itsenäisiä, mutta joille tarjotaan tiettyjä yhteisiä tukitoimia, kuten esimerkiksi ”kokeilutoimiston palvelut”, vertaisyhteisö, osaamisen kehittäminen ja tiedonvälittäminen. Kokeilutoimintaa tukeva ja auttava toiminto on aloittanut toimintansa VNK:ssa vuoden 2016 alussa.

Strategisista kokeiluista

- Perustulokokeilun sisältö valmistellaan vuoden 2016 aikana ja kokeilu toteutetaan vuosina 2017–2018.
- Kielikokeilut toteutetaan syyslukukaudesta 2016 alkaen.
- Sote-uudistukseen liittyen tarkoituksena on toteuttaa kokeiluja valinnanvapaudesta 2017.
- Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsimisen reformin yksi osa-alue on vapaakuntakokeilut, joka koostuu kahdesta eri tyyppisestä kokeilusta. Ensinnäkin valmistellaan digikuntakokeilun malli 12/2016 mennessä osana julkisten palveluiden digitalisoimisen kärkihanketta. Lisäksi vuosina 2017–2018 toteutetaan asiakaslähtöisiä työllisyyspalvelujen alueellisia kokeiluja osana Uudistetaan työvoimahallinto työllistymistä tukevaksi -kärkihanketta.

Hallituksen strategiaan painopisteisiin liittyviä kokeiluja on käynnissä tai valmistelussa eri hallinnonaloilla yhteensä noin 100 (www.kokeilevasuomi.fi).

- ❖ Kokeilutoimintaa helpotetaan **poistamalla kokeilutoiminnan esteitä mm. säädöspohjasta**. Luodaan kokeilujen mahdollistamiseksi tehtävien säädösmuutosten valmistelulle periaatteet, joiden tavoitteena on nopeuttaa ja helpottaa kokeiluiden toteuttamista. Säädösmuutokset ja hallituksen kokonaistarkastelu 6/2017.
- ❖ **Parlamentaarinen neuvottelukunta** on asetettu vuonna 2015 edistämään kokeilutoimintaa. Julkisia hankintoja käytetään aktiivisena kokeilutoiminnan ja uudistamisen välineenä.

- ❖ Tehdään päätökset **kokeilurahastaselvityksen** perusteella niistä periaatteista ja käytännön toimenpiteistä joilla kokeiluille tarjotaan rahallista tukea. Selvitys kokeilurahastosta valmistui 3/2016. Sen pohjalta päätökset niistä periaatteista ja käytännön toimenpiteistä, joilla kokeiluille tarjotaan rahallista tukea.

Toimenpide on valmis 12/2018.

Kärkihanke 5:

Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Valtioneuvoston ja valtionhallinnon johtamisprosessit sovitetaan yhteen strategisen hallitustyöskentelyn kanssa. Vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa.

Toimenpide 1: Yhtenäisempi valtioneuvosto ja valtionhallinto

- ❖ Tehdään **selvitys yhtenäisen valtioneuvoston mallin toimivuudesta** Suomessa (vrt. Ruotsissa käytössä oleva malli, jossa ministeriöt muodostavat yhden viraston). Osana selvitystä tarkastellaan myös komiteatyön uudistamista osana laajojen lainsäädäntöhankkeiden valmistelua. Valmis 12/2016.
- ❖ **Ministeriöiden johtamisjärjestelmiä** uudistetaan tavoitteena selkeyttää ja yhdenmukaistaa ministeriöiden johtamismalleja ja johtamiskäytänteitä siten, että poikkihallinnollisuus ja hallituksen ja ministeriöiden toimeenpanokyky vahvistuvat. Ehdotukset ministeriöiden johtamisjärjestelmien uudistamiseksi valmiit 12/2016. Uudistusten toimeenpano ministeriöissä 12/2017 mennessä.
- ❖ Vahvistetaan yhtenäisen valtionhallinnon toimeenpanokykyä selvittämällä konsernimaisen toiminnan operatiivisia edellytyksiä. Valtiokonttorin selvitys strategisesta henkilöstöjohtamisesta (**HR-johtaminen**) valmis 10/2016. Selvityksessä tarkastellaan valtionhallinnon konsernimaista toimintaa, HR:n prosesseja, rekrytointikulttuurin uudistamista ja digitaalisuuteen liittyvän kyvykkyyden parantamista koulutuksella. Selvityksen perusteella päätetään mahdollisesta valtion HR-johtajan tehtävän perustamisesta.

Toimenpide 2: Johtamisen ja toimeenpanon toimintatapojen uudistaminen

Valtion henkilöstö sitoutuu ylimmästä johdosta alkaen toimintatapojen uudistamiseen. Erityisenä painopisteenä on digitaalisuus. Toteutetaan johtamiskonseptien kokeiluja, joilla yhtäaikaaisesti vahvistetaan asiakastytyväisyyttä ja resurssitehokkuutta. Kokeiluilla tavoitellaan mahdollisimman laajasti hyödynnettäviä hyviä käytäntöjä.

- ❖ Kaikissa ministeriöissä on vuonna 2017 käytössä valtionhallinnon uudistumista edistävät **johtamissopimukset** ylimmälle johdolle mukaan lukien kansliapäälliköt.
- ❖ **Virastojen palvelulupaus** on osana virastojen tulosohjausta vuodesta 2017. Lisäksi kärkihankkeessa toteutetaan joukko muita uudistuksia kuten, ”Työ 2.0” -prosessin virastokohtaiset kokeilut (käynnistyvät keväällä 2016).

6. REFORMIT

HALLITUSKAUDEN TAVOITE

Hallitus vahvistaa julkisen talouden kestävyttä seuraavilla rakenteellisilla uudistuksilla. Tehtävillä ratkaisulla on tavoitteena vähintään 4 miljardin euron taloudelliset vaikutukset. Ennen lakiesitysten antamista ja toimeenpanoa uudistuksilla tavoitellut kestävyysvajevaikutukset arvioidaan.

vähintään
4 mrd. €
vaikutukset

REFORMIT

1

Sosiaali - ja terveydenhuollon uudistus

- Julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistus
- Valinnanvapauden laajentaminen ja monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistaminen

2

Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen

- Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen

3

Tulevaisuuden kunta

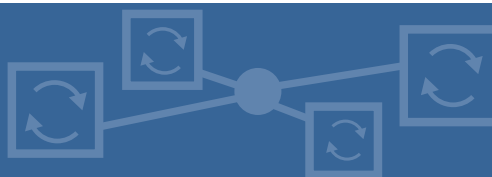
- Kunnan rooli ja tehtävät sekä uudet toimintatavat
- Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

4

Maakuntaudistus

- Maakuntaudistus

5

Keskushallinnon uudistus

- Keskushallinnon uudistus

Reformi 1: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

Tavoitteena on julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä vastuun kokoaminen kuntaa suuremmille itsehallintoalueille (maakunnille). Uudistuksessa toteutetaan palvelujen horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio. Tavoitteena on näin ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta tärkeää palveluketjujen saumaton kokonaisuus. Uudistuksella kavennetaan väestön hyvinvointi- ja terveyseroja ja saadaan toiminnan kustannukset hallintaan.

Toimenpide 1: Julkisten sosiaali- ja terveystalvelujen rakenneuudistus

- ❖ **Nyt kuntien järjestämistä vastuulla oleva sosiaali- ja terveydenhuolto siirretään uudistuksessa kuntaa suuremmille itsehallintoalueille, joita kutsutaan maakunniksi.**

Uudistus toteutetaan perustamalla maahan 18 maakuntaa, joiden valtuusto valitaan suorilla vaaleilla. Jokaisella maakunnalla on sote-järjestämistä vastuu. Sosiaali- ja terveystalveluita kootaan tarpeen mukaisiksi kokonaisuuksiksi myös muilta osin. Maakunnilla on sosiaali- ja terveystalveluiden lisäksi myös muita tehtäviä.

Maakunnat päättävät itse järjestämistä vastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisesta. Palveluja voidaan tuottaa omana toimintana sekä hankkimalla niitä yksityisiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta. Palvelujen toteutuksessa hyödynnetään ICT:n ja digitalisaation mahdollisuudet. Maakuntien rahoituksesta vastaa ainakin aluksi valtio, mutta myös mahdollisuudet maakuntien osittaiseen omaan verotusoikeuteen selvitetään.

Uudistus edellyttää uuden sote-järjestämislain säätämistä ja sen toimeenpanemiseksi erillisen voimaantulon. Maakuntien perustamiseksi laaditaan maakuntalaki. Lisäksi uudistus edellyttää muutoksia kuntien valtionosuuslakiin ja verotusta koskeviin säännöksiin. Uudistus edellyttää myös muutoksia useisiin kymmeneen lakeihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja ja hallita kustannuksia. Tavoitteena on ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta tärkeää palveluketjujen saumaton kokonaisuus ja toimivimmat peruspalvelut. Lisäksi vahvistetaan järjestäjien kantokykyä. Tällä on merkittävä vaikutus julkisen talouden kestävyysvajeeseen.

Uudistuksen toteuttamiseksi laadittava hallituksen esitys lähetetään lausunnoille kesällä 2016 ja annetaan eduskunnalle loppuvuodesta 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuu siirtyy maakunnille 1.1.2019 alkaen.

Toimenpide 2: Valinnanvapauden laajentaminen ja monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistaminen

- ❖ Järjestämisuudistuksen rinnalla **laajennetaan myös sosiaali- ja terveyspalveluiden valinnanvapautta sekä uudistetaan palveluiden monikanavainen rahoitus.**

Valinnanvapautta laajennetaan siten, että palveluiden käyttäjä voi valita palveluntuottajan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijan väliltä. Valinnanvapautta laajennetaan pääsääntönä perustasolla ja soveltuvin osin erityistason palveluissa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituskanavia on nykyisin useita ja rahoitus sekä kerätään että kohdennetaan useaa eri kanavaa pitkin eri palveluihin. Tavoitteena on valmistella malli, jolla rahoituksen monikanavaisuutta voidaan yksinkertaistaa ja ehkäistä niin sanottua haitallista osaoptimointia. Valinnanvapauden laajentamisesta ja monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistamisesta valmistuu selvitystyöryhmän laatima raportti 30.5.2016.

Panostukset

Uudistuksen toteutuessa sote-palveluiden järjestämisvastuu siirtyy maakunnille. Järjestämisvastuun poistumisen yhteydessä kuntien rahoitusvastuu sote-palveluista poistuu. Tämän vuoksi kunnilla ei ole myöskään rahoitusvastuuta uudistuksen toimeenpanosta. Uudistuksen valmistelu ja toimeenpano rahoitetaan valtion varoista.

STM:ssä ja VM:ssä valmistelu edellyttää sen laajuudesta johtuen riittävää lisäresursointia. Lisäksi tarvitaan ministeriöiden ulkopuolelta hankittavia erillisselvityksiä.

Maakuntiin muodostetaan toimeenpanoa valmisteleva organisaatio. Järjestämisvastuun siirtymisen toteuttamiseksi on huolehdittava esimerkiksi henkilöstön siirtymisestä, omaisuusjärjestelyistä, tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta sekä palvelu- ja muiden sopimusten uudelleenjärjestelyistä. Maakuntien ensimmäisen kauden hallinto toteutetaan vaaleilla tai muulla soveltuvalla tavalla.

Uudistuksen toteutuksessa varmistetaan ICT:n, digitalisaation ja hyvien käytäntöjen koordinaatio.

Edellä olevaan perustuvat hankkeen kustannukset selvitetään ja päätetään erikseen valmistelun edetessä.

Reformi 2:

Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on vähentää kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannuksia yhteensä 1 miljardilla eurolla.

Toimenpide 1: Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen

- ❖ **Toimenpideohjelma kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä** on hyväksytty 2/2016. Suunnitelman mukaisten säästöarvioiden kokonaiskuva ja valmistuneet säästöarviot 4/2016. Hallituksen esitysten valmistelu ministeriöissä ja käsittely eduskunnassa siten, että ne tulevat tapauskohtaisesti vaiheessa 2 tehdyn suunnitelman mukaisesti voimaan (2016–2018).

Toimenpideohjelma sisältää mm. seuraavia toimia:

- Vähennetään ja joustavoitetaan kuntien tehtäviä ohjaavia velvoitteita.
 - Luodaan edellytykset sujuvammalle poikkihallinnolliselle toiminnalle ja nimetään palvelukokonaisuudet, joiden toteuttamiseen liittyvät sektoroitumisen tuomat esteet ja jäykkyydet puretaan.
 - Uudistetaan sääntelypolitiikan periaatteita ja kuntien tehtävien ohjausta.
 - Parannetaan mahdollisuuksia kuntien maksutulojen lisäämiselle.
 - Uudistetaan julkisesti tuetut henkilökuljetukset.
 - Luodaan kuntien tuotantokustannusten mittaristo ja perustetaan palvelukohtainen kuntien tiedon keruujärjestelmä.
- ❖ Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 16.2.2016 päätöksen mukaisesti **arvioidaan kaikkien kärkihankkeiden ja reformien koko julkista taloutta vahvistavat vaikutukset** sekä digitalisointi hyödyntäminen täysimääräisesti julkishallinnossa. Lisäksi valtiovarainministeriö voi ottaa muitakin kuin edellä esitettyjä teemoja lisäarvioinnin kohteeksi, esimerkiksi julkisen rakentamisen kustannustehokkuutta on tarve arvioida nykyistä tarkemmin. Kärkihankkeiden ja reformien kustannushyötyjen arviointi 6/2016. Tarvittavat päätökset kehysriihessä 3/2017.
 - ❖ Kuntakokeilujen käynnistäminen ja kokeilutoiminnan eteenpäin vieminen. **Käynnistetään kuntien kokeilukulttuuria edistäviä prosesseja ja uusia toimintatapoja.** Käynnistetään digikuntakokeilu. Arvioidaan tarve vapaakuntakokeilua koskevalle hallituksen esitykselle. Toimenpiteet tehdään vuoden 2016 aikana.

Reformi 3: Tulevaisuuden kunta

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on määrittää kuntien rooli, asemaja tehtävät sekä suhdetta perustettaviin maakuntiin. Tavoitteena on myös uudistaa peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmä.

Toimenpide 1: Kunnan rooli ja tehtävät sekä uudet toimintatavat

Määritellään parlamentaarisen työn pohjalta visio tulevaisuuden kunnasta vuonna 2030 ja valmistellaan pohjaselvitys tulevaisuuden kunnan roolista, asemasta ja tehtävistä maakuntien perustamisen myötä. Painopisteenä on kunnan rooli hyvinvoinnin, elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjänä sekä kuntademokratian näkökulma. Kartoitetaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset ja pitkän aikavälin kuntapolitiikan muutostarpeet.

- ❖ Parlamentaarinen työryhmä on asetettu 12/2015. Käynnistetään tarvittaessa esiselvityksiä. Parlamentaarisen työryhmän alustavat linjaukset tulevaisuuden kunnan visioksi sekä väliraportti kunnan roolista elinvoiman, yrittäjyyden ja työllisyyden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Väliraportista pyydetään valmistumisen jälkeen lausunnot. Väliraportti ja alustavat linjaukset valmistuvat 12/2016.

Selvitys ja **linjaukset tulevaisuuden kunnan roolista, asemasta ja tehtävistä** sekä visiosta sisältäen kartoitukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista ja pitkän aikavälin kuntapolitiikan muutostarpeista. Hallituksen linjaus 6/2017.

Lainsäädäntömuutosten valmistelu hallituksen linjausten perusteella. HE:t eduskuntaan 04/2018. Säädosmuutokset voimaan 01/2019.

Muutoksentukiohjelma kuntien osalta. Tarkoitus kannustaa kuntia löytämään uusi rooli muuttuneessa toimintaympäristössä. Valmistelu ja toimeenpano päättyy 03/2019.

Toimenpide 2: Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

- ❖ Kunnan roolin ja tehtävien muutoksen myötä tarkistetaan ja **uudistetaan voimassa oleva peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä**. HE kunnille jäävien peruspalvelujen valtionosuuslaista annetaan eduskunnalle yhteen sovitettuna maakuntauudistuksen valmisteluaikataulun mukaisesti siten, että valtionosuusjärjestelmä on voimassa 1.1.2019. Esitetään maakuntauudistuksesta johtuvat kuntakohtaiset taloudelliset vaikutukset osana maakunnan rahoitusmallia.

Reformi 4: Maakuntaudistus

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on, että valtion aluehallinto ja maakuntahallinto sovitetaan yhteen ja yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat).

Toimenpide 1: Maakuntaudistus

Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovituksesta on tehty erikseen päätös, jolla yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet, kunnat). Ensisijaisena ratkaisuna on toimintojen keskittäminen tehtäviltään ja toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille. Perustetaan hanke valmistelemaan maakuntaudistusta.

Uudistuksen kohteena ovat organisointimallit sekä tehtävänjako maakuntien, valtion keskus- ja aluehallinnon sekä kuntien välillä. Nykyisistä aluehallintovirastoista muodostetaan yksi valtakunnallisen toimivallan omaava viranomainen, joka toimii alueellisissa yksiköissä/toimipisteissä.

- ❖ Hallitus linjasi maakunnille siirrettävät tehtävät 5.4.2016. Tavoitteena on selkeä tehtäväjako tehtyjen linjausten mukaisesti.
- ❖ **Maakuntalaki** lausuntokierrokselle kesällä 2016. Hallituksen esitys maakuntalaiksi annetaan 11/2016. Tehtäväsiirtoja koskeva lainsäädäntö valmistellaan vuoden 2017 aikana. Maakuntien toiminta käynnistyy 01/2019.

Reformi 5: Keskushallinnon uudistus

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Tavoitteena on keskushallinto, jonka rakenne, ohjaus ja johtamisjärjestelmät ovat selkeät, jolla on kyky muutokseen ja riskienhallintaan ja jonka palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Kokonaisuuden hallinta hallinnolliset sektorirajat ylittäen.

Toimenpide 1: Keskushallinnon uudistus

Hallitusohjelman mukaan keskushallinnon virastorakenteen uudistusta jatketaan välittömästi. Keskushallinnon uudistuksessa tukeudutaan Kehu- ja Virsu-hankkeissa omaksuttuihin kehittämisperiaatteisiin:

1. selkeästä rakenteesta ja ohjauksesta,
2. valtakunnallisesta toimivallasta,
3. asiakasnäkökulmasta,
4. sähköisistä palveluista,
5. kyvystä muutokseen ja riskienhallintaan,
6. julkisen hallinnon yhteistyöhön asiakaspalvelussa.

Uudistuksessa kiinnitetään erityistä huomiota johtamisjärjestelmän selkiinnyttämiseen ja kokonaisuuden hallintaan hallinnolliset sektorirajat ylittäen. Hallitus toteuttaa uudistuksen noudattamalla hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

- ❖ Valtiovarainministeriö asettaa **keskushallinnon uudistushankkeen** 10/2016. Lainsäädäntö tulee voimaan viimeistään 01/2019.

7 HALLITUKSEN KESKEISET KIVIJALKAHANKKEET

Hanke 1: Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

- Aloitetaan alkusyksystä 2015, valmis 6/2016.

Hanke 2: Kansainvälisen kestävän kehityksen toimintaohjelman kansallinen suunnitelma

- Valmis vuoden 2016 lopussa.

Hanke 3: Suomen kehityspoliittinen linjaus, ml. tavoitteiden yhtymäkohdat maailmanlaajuiseen kestävän kehityksen ohjelmaan

- Hyväksyttiin 4.2.2016.

Hanke 4: Puolustusselonteko

- Aloitetaan alkusyksyllä 2015, valmis keväällä 2017.

Hanke 5: Puolustusvoimien strategiset suorituskykyhankkeet toteutetaan

- Merivoimien taistelualusten korvaamisen hanke: käynnistyy 2015, tarjouspyynnöt lähetetään 2016 ja investointipäätös tehdään 2019.
- Hornet-kaluston suorituskyvyn korvaamisen hanke: käynnistyy 2015 ja tarjouspyynnöt lähetetään 2018. Investointipäätös tehdään seuraavalla hallituskaudella 2021.

Hanke 6: Arktisen strategian päivitys

- Aloitus 10/2015, valmis keväällä 2016.

Hanke 7: Kyberturvallisuus kansalaisten arjen ja yritysten kasvun takaajana

- Kyberturvallisuus selvitys ja -lainsäädännön luominen (aloitus 2015).

Hanke 8: Ulkomaan- ja tietoliikennetiedustelun toimivaltuuksien säädösperustan luominen

- Aloitus 10/2015, valmis 6/2016.

Hanke 9: Oikeudenhoidon uudistamisohjelman toimeenpano mm. käräjäoikeuksien rakenneuudistus, korkeimpien oikeuksien yhdistäminen, tuomioistuinvirasto

- Ohjelman toimeenpano on käynnistetty vuonna 2013. Suurin osa ohjelman sisältämistä hankkeista on jo valmisteilla, osa toteutunutkin. Valmis 2025.

Hanke 10: Hallituksen tulevaisuusselonteko

- Alkaa syksyllä 2015, valmis 2018 loppuun mennessä.

Hanke 11: Sisäisen turvallisuuden selonteko

- Alkaa 9/2015, valmis 2016.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN PDF 978-952-287-249-4
ISSN 2323-962X